

• VII. ÉVFOLYAM •
1917

JULIUS

MEGJELENIK
MINDEN HÓ-
ELSEJÉN.

ULT ES JOVO

• ZSIDÓ IRODALMI MŰVÉSZETI TÁRS-
SÁGALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT •

AZONKÉK KULTURBIZOTTSÁGA KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKEZTE

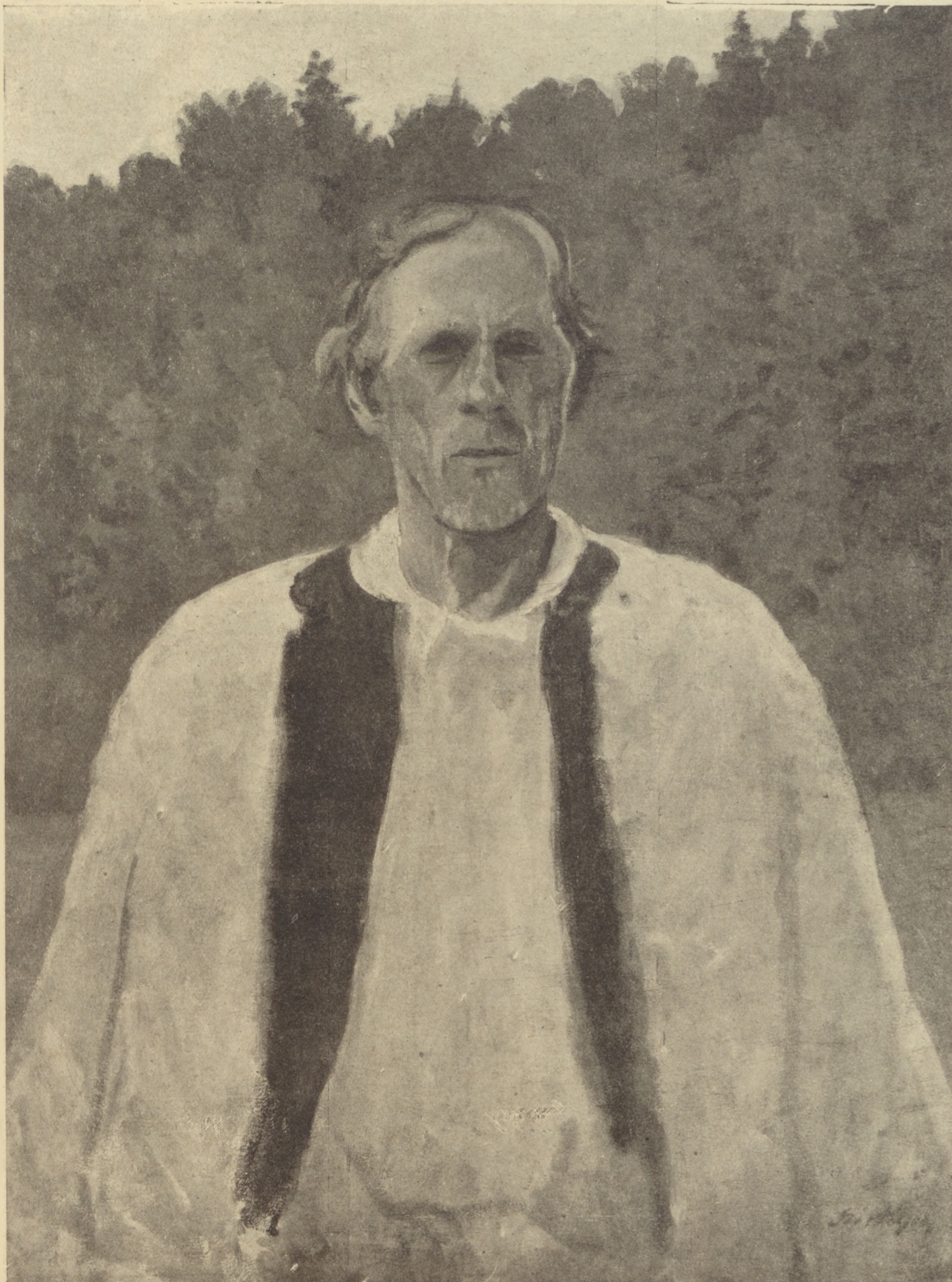
• DR. PATAI JÓZSEF

TARTALOM.

Dr. Hevesi Simon: Vallás és jogegyenlőség	249	Dr. Weiller Ernő: Az Omike harmadik	
Székely Béla: Békéltető a halállal. (Vers)	251	háborús éve	273
Székely Béla: Békéltető az élettel. (Vers)	251	Juhász Árpád: Falunk. (Vers)	278
Lóránt Mihály: Kérdezlek uram... (Vers).	251	Dr. Szabó Géza: Vázsonyi Vilmos . . .	279
Ujvári Péter: Mégis csak az asszony után	251	Dr. Patai József: Statusquo-szervezet . .	279
ment	251		
Neményi Endre: Álomszárnyon (Vers)	255	TOLLHEGYRŐL.	
Neményi Endre: Hegedűmet fűzfára nem		Secundus: „Zsidó miniszter“, Cukorcsem-	
akasztom. (Vers)	255	pészők, 1848—20, Az angolok... . .	280
Szász Menyhért: Szirt Oszkár	256		
Somlyó Zoltán: Az örök menyasszony. (Vers)	258	KRÓNIKA ÉS SZEMLE.	
Patai József: Májerl	259	Előfizetési felhívás, „A magyar zsidóság	
Bettelheim Sámuel: A zsidó metropolisból.	262	jövője“, A „Husadik század“ zsidó an-	
Várnaí Zseni: Ki tegnap voltam. (Vers)	265	kétje, Jegyzetek a Rúth könyvéhez írt	
Lakatos László: Emlék	266	jegyzetekről stb.	281
Lóránt Mihály: Zsoltár. (Vers).	268		
Pap Izsák: Az én dalom. (Vers)	268	ÚJ KÖNYVEK. (Dr. Molnár Ernő.)	
Dr. Molnár Ernő: A jiddis irodalom fejlődése	269	Szilágyi Géza: Az ördög nyája, Balla	
Kelemen László: Tavaszi vers (1917.) . .	270	Ignác: Az ő kéze, Molnár Jenő: Példá-	
		nak okáért, Dr. Szegő Arnold: I. Ferenc	
OROSZ-ZSIDÓ NOVELLAÍRÓK.		József élete stb.	285
Sólem Aléchem: Nem igaz. (Fordította:		PÁLYÁZATOK. HIRDETÉSEK.	
Lukács Zoltán.)	271		

ILLUSZTRÁCIÓK:

Szirt Oszkár: Favágó. (Műmelléklet.)		Hon. Lois D. Brandeis	264
Szirt Oszkár: Városliget	250	Rabbi M. Z. Margolies	264
— — első olajfestménye: Házaló.	251	Julius Rosenwald	264
— — Tanulmány elsőéves növendék korából	252	Jacob H. Schiff	264
— — Tanulmány másodéves növendék ko-		Nathan Straus	264
rából	253	Hon. Oscar S. Straus	264
— — Tanulmány harmadéves növendék		Hon. Henry Morgenthau	264
korából	254	„Der Grosser Kundt“ című newyorki zsidó	
— — Tanulmány negyedéves növendék		élclap	264
korából	255	Albert Lucas	265
— — Önarckép	255	Lois Marshall.	265
Szirt Oszkár	256	Felix M. Warburg	265
— — Nagypám	257	Rev. Dr. J. L. Magnes	265
— — Tájkép.	257	Harriet B. Lowenstein	265
— — Erdő	258	Morris Engelman	265
— — Interieur	259	Rev. Dr. Philip Klein.	265
— — Tájkép.	260	A „Wahrheit“ című amerikai zsidó napilap	
— — Arckép.	261	kiadóhivatala	265
— — Arckép.	262	Szirt Oszkár: Kőröscsolyázás	266
Bettelheim Sámuel	262	— — Boxer	267
Az amerikai „Vorwärts“ több mint 200,000		Mendele Mócher Szefarim (S. Abramovicz)	269
példányban megjelenő zsidó szocialista		Perez dolgozószobájában	270
napilap feje.	263	Sólem Aléchem karikaturája	272
A „Vorwärts“ tizenkétemeletes palotája. .	263	Vázsonyi Vilmos	279
		Büchler Pinkász móri rabbi	284

OSKAR SZIRT (Geb. 1889, gefallen im Kriege 1915):
DER HOLZHACKER

SZIRT OSZKÁR (Született 1889-ben, hősi halált halt
1915-ben): FAVÁGÓ

A Mult és Jövő 1917 júliusi műmelléklete

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ · IRODALMI · MŰVÉSZETI · TÁR-
SADALMI · ÉS · KRITIKAI · FOLYÓIRAT

Az O. M. I. K. E. kulturbizottsá-
gának közreműködésével szerkeszti

DR. PATAI JÓZSEF

Megjelenik minden hó elsején.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Podmaniczky-
utca 6. szám. Telefon: 146-92.
Előfizetési ár egész évre: 22 K.
Omike-tagsággal együtt: 25 K.
Díszkiadásban: 30 K. Omike-
:: tagsággal együtt: 34 K. ::

VII. ÉVF., 1917 JÚLIUS

DR. HEVESI SIMON: VALLÁS ÉS JOGEGYENLŐSÉG

Nagyon elterjedt fölfogás az, hogy a vallás konzervatív irányzatú, a meg-levő rend támasza és így sokszor a jogkiterjesztés konok akadályozója. Valamikor ebből a szempontból erősen küzdöttek a vallás ellen. Nemes célzattal tették, az emberi jog diadala és a haladás nevében. Kivételes előjogok sziklavárát látták a vallásban. Az elnyomás elvének és a vallás eszméjének ezen összekapcsolása azonban nem minden időben jogosult és nem leli indokolását a vallás lényegében. Én úgy gondolom, ha visszamegyünk a nagy örök vallási kútforra, ami bibliánkra, hogy akkor az emberi jogegyenlőség és szabadság fényes dokumentumához jutunk. Hamis együvéfogás vagy mint a régi stilsztikában mondták: hamis zeugma tehát az, mikor a vallást úgy tekintik, mint az emberi szabadság és jogfejlődés kerékkötőjét. Ez a hamis összefogás valami rejtett tévedésen alapul. Lám Robespierre másképpen kapcsol, mikor híres november 21-iki beszédében azt kiáltja hallgatói fülébe: „az atheizmus arisztokraták dolga!” Ez is összekapcsolás... Örizzük meg attól, hogy időszerűtlen jelszavakban egymásmellé kovácsolt fogalmak összefüggését örökérvényűnek állítsuk oda. A vallást, ezt az örök tényezőt, a fejlődésre hivatott emberiség életéből kiszakítani nem is lehet, nem is szabad. Hiszen a nagy francia forradalmárok, akik egy évszázad előtt ragadták kezükbe az emberi jogok zászlóját, küzdöttek bár a papság világi hatalma ellen, mégsem akarták kiirtani az embernek hitét. *Mallet* rézkarcoló tüje megörökítette számunkra „a természetes istentisztelet” érdekes jelenetét, ahol a *liberté des cultes* girlandjának közelében két oszlopon kitűzték a két híres jelmondatot: „*Nous croyons l'existence de Dieu et l'immortalité de l'âme*” és „*Adorez Dieu, chérissiez vos semblables, rendez vous utiles à la patrie*” vagyis: „Mi hiszünk istennek létében és a lélek halhatatlanságában” — „Imád-

játok Istent, szeressétek felebarátaitokat és használjátok a hazának!” Robespierre maga szenvedélyesen küzdött a *Hébertisták* vallásgyűlölő túlkapásai és féktelenségei ellen. Említett hatalmas beszédéből kiragadjuk a következő részleteket: „Milyen jogon akarnák az istentisztelet szabadságát a szabadság nevében megzavarni és „fanatizmus” ellen fanatizmussal küzdeni?! A konvent megveti azokat, akik azon ürügy alatt, hogy babonák ellen küzdenek, az atheizmusból akarnak új vallást kovácsolni. . . . A legfőbb Lény eszméje, aki az elnyomott ártatlanság fölött virraszt és a diadalmas gonosztevőt megbünteti, rokonszenves a nép előtt. A nép nem csüng a papokon, sem a babonán, sem a vallási ceremóniákon, csak az Isten hitén, egy kifürkészhetetlen hatalom eszméjén, mely a gonosztett számára rémület, az erénynek támasz . . . Hol volna a lángész, aki saját találmányai által pótolhatná egy pillanat alatt azt a nagy Ideát, mely a szociális rend és személyes erények oltalma!

Nem okvetlen szükséges összekapcsolás tehát ezek szerint az istenfogalmat és az osztályuralom elvét egymással összefüggésbe állítani. A vallás nemcsak konzerváló erő, hanem, amennyiben az igazságot és a szeretetet írja zászlajára: megújító erő. Az isteneszme erejével is lehet küzdeni szabadságért és emberi jogokért. A biblia törvénye nem elnyomásra, hanem fölzsabadításra irányul. A próféták a szabadságért, az igazságért, az ember boldogságáért küzdöttek. A biblia nem tagadja meg a testvériség eszméjét, hanem harcol érte. A vallásban rejlő embernevelő erőt az emberiség javára kell hasznosítani. Hiszen nincsen eszme vagy gondolatrendszer, filozófia vagy világszemlélet, mely jobban követelné az igazságot, a szeretetet, a hűséget a becsületet, a testvériséget, az egészséges tiszta erkölcsöt, a helyes fejlődést, az ember megnemesedését, a jogi egyenlőséget, a világbékét — mint a vallás? Azért a vallási gon-

dolatsor alkalmas arra, hogy előkészítse a jogok egyenletes elosztását, a társadalmi osztályok békés nivellálódását, az emberi boldogság egyetemes kialakulását. Ha az emberiség belátja és fölismeri, hogy berendezései rosszak, belső viszonyai zülaltak, az állapotok nem helyesek és szükségesen felül sok a szenvedés, szükségesen alul kevés a boldogság: nyúljon hittet és reménnyel vissza az ősi bibliához, dobja el a bágyadt szkepszist; a biblia aknája még nincs kimerítve, ott alusznak még az ébredésre váró reneszánszok. Az újkor hajnalán fölütötték a bibliát, fölnyitották kapcsos zárait és

a biblia szelleme szabadságfejlesztő világátalakulást idézett elő, oly erőkket, melyek még most is hatnak, még nem szüntek meg működni. A biblia szelleme mindenkor hatalmas lendületet fog adni azoknak, akik az emberi jogokért küzdenek, a jogok kiterjesztéséért lépnek sorompóba. Eddig minden korszak megszülte a maga jogtalanjait. Mi vallásos lélekkel áhítjuk elő a közeljövő derengéséből az általános jogegyenlőség korszakát és bibliás érzéssel köszöntjük, áldjuk azt: hozza magával az emberiség testvériségét, békéjét és boldogságát!

Oskar Szirt : Im Stadtwaldchen

Szirt Oszkár : Városliget

SZÉKELY BÉLA: BÉKÉLTETŐ A HALÁLLAL

Élet ikertestvére: hűs halál
takard hát végre fel magad,
köntösöd úgyis elszakad,
e bánatlepedő: e borzalomtalar.

Remegő kezünk rólad letépi,
cafattá tépi titkos lepledet,
mely eddig csontos testet leplezett;
Ki tudta, hogy öled üdve égi?

És arcodat, melyet eltakartak,
fordítsd felénk: szelíd, akár a hold...
Pajtás, láttad mikor nevet a holt?

Szemünket fogd le lágy kezeiddel,
melegétől olvadjon arcunkról a fagy:
a félelem; s így kérdezzük, ki vagy? mi vagy?

SZÉKELY BÉLA: BÉKÉLTETŐ AZ ÉLETTEL

Sorsunk feszült pórázán az őszi szél
Fáradtan dúdol egy régi dalt:
Szép, szelíd életünk elmaradt.

Mint húr, mit gyermek ujjá penget
Alig zavarva meg a csendet:
Szép, szelíd életünk elmaradt.

Künn szél süviti, golyó zúgja,
Nedves fák sírják égve a föld alatt:
Szép, szelíd életünk elmaradt.

(Elmarad lassan minden megettünk,
Kirázolt jövőnk is a porba hull,
A halál se mered már bús falul...)

Úgy eltakar, melenget szép hitével,
akár hullott, társunkat a hant:
éltünk már úgyis, úgyis elmarad.

LÓRÁNT MIHÁLY: KÉRDEZLEK URAM...

Mi vagyok én Uram?... Egy porszem — semmi
Egy égni vágyó fájo gondolat? |több?
Egy régi seb helye a néma szív fölött?
Egy akarat, mely szárnyat bontogat.. ?

S mi voltam én Uram...? Emlékezés talán,
Mely megtalál, ha egymagam vagyok?
Vagy csöndes falevél, mit felvidít a nyár
S az őszben már csak hervadtan ragyog...?

S mi leszek én Uram — és jaj, mit mondhatok.
Ha tiszta órán hálám zengem el...?
Hisz' amit remegőn a szívemből adok,
Többé sohasem érhet engem el...

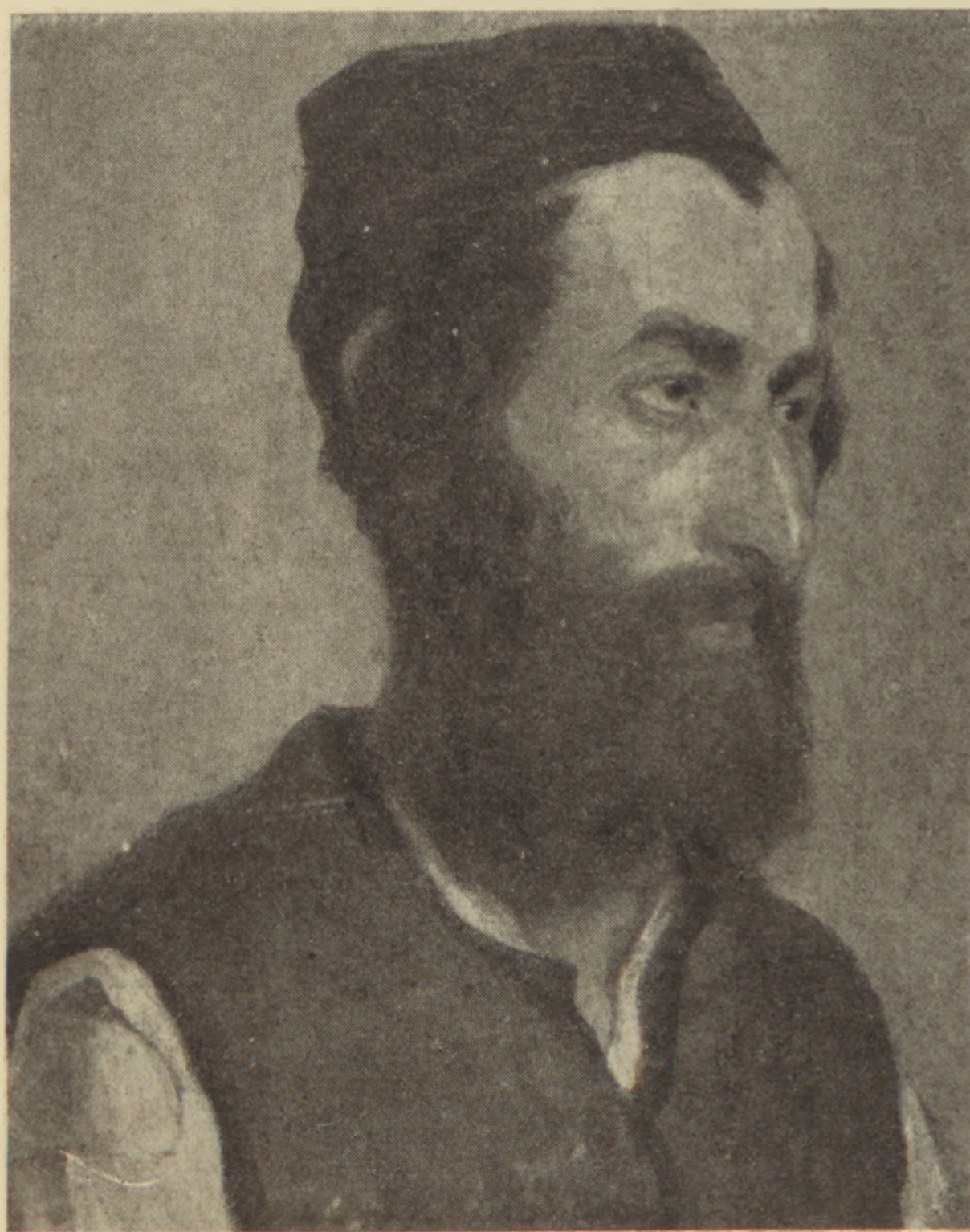
UJVÁRI PÉTER: MÉGIS CSAK AZ ASSZONY UTÁN MENT

apkeleti tüzek kúsztak fel az erdélyi
havasokra. Aztán leereszkedtek a
lejtőkön, falvakba és városokba sur-
rantak és sárgára meg feketére csó-
kolták az embereket. Somkúton egy
délelőtnégyembertcsókoltak halálra.

Irtózat és rettegés fojtogatott mindenkit. A leg-
szebb szépség: a hófehér halál beleiszonyodott a
szívekbe és egy nap alatt kifagyott belőlük az
irgalom. A halott, aki eddig mindenkié volt, most
senkié se volt. Két napig is elheverték az alájuk
almozott gyér szalmán és a síratások nem miattuk
búgtak az alacsony szobákban. Az élők az élet
után üvöltöttek.

A szentegylet elnöke kezdte nem érteni a dol-
gokat. Igaz ugyan, hogy mikor méltóságába ma-
gasztalta a közbizalom, szent fogadalmat tett,
hogy az egylet felvirágoztatására fogja szentelni
minden erejét. A hívei helyeselték, de mikor rá-
került volna a sor, hogy az elnök programját
megvalósítsák, arra az önző álláspontra helyez-
kedtek, inkább ők virágozzanak, mint a chevra,
amelyet nem síratna meg se özvegy, se árva, ha
részvét hiányában csöndesen elvirágzana. A som-
kútiak élni szerettek és olyan is akadt, aki azzal
tréfálta meg a kegyelet árendásait, hogy kilenc-
ven esztendeig is eléldégt. Most aztán hirtelen

Oskar Szirt: Hausierer

Szirt Oszkár első olajfestménye: Házaló

nagy keletje lett a gyalultatlan deszkának. A chevra valóban virágzásnak indult. Annyi kliense még sohse volt, mint mostanság.

De a halálnak ezt a nagy fellendülését legkevésbé a szentegylet emberei szerették. A lélekfogdosók, akik semmiért a világon el nem engedték volna azt a bús gyönyörűséget, hogy ők leshessék még a halódóból kivergődő lélek mennybemenetelét, most komoran a házaikba zárkóztak. A síratók elbujtak, a liberer leköszönt, halotttakarító, sírásó megtagadta az engedelmisséget. A halál forradalma szolgállekekből anarkistákat formált egy nap alatt.

Az elnök ecettel megtöltött vödört állított a kapu elé. Aki abban a kezét meg nem mártotta, az arcát meg nem mosdotta, azzal még szóba se állt. És ha már tíz lépésre magához is eresztett valakit, csak ennyit mondott:

— Megint valaki?

— Megint valaki.

Megint meghalt valaki. Az egész diskurzus ebből állt. Amit még ezenkívül is elgondoltak, az csak a szemekben reszketett. Mi lesz a szegény halottakkal? Ki fogja őket „megtisztítani”? Ki fogja őket a temetőbe kísélni? Ki fogja őket eltemetni? Némi szemrebbenésekkel sirták el egymásnak a feleletet: senki, senki!

— Hát érdemes meghalni? — tört ki Blitzné melléből a keserűség. Az ő fájós mellében oly kínosan zakatolt az emberi önzés és az emberi gyávaság miatt való elkeseredettség, hogy az ő szelíd, tűrő lelke is lázadásra zendült.

Oskar (Schwarz) Szírt: Studie

Szírt (Schwarz) Oszkár: Tanulmány elsőéves növendék korából

— Hát érdemes? — reszketett Blitz száján a felelet. — Nem érdemes. Én mondom neked, Frümet drágám, hogy nem érdemes.

És hogy ránézett az asszonyra, rettentő erőre keménykedett a nézése: te asszony, te asszony, hidd meg, nem érdemes meghalni. Te meg ne halj.

Az asszony csak mosolygott.

Blitz nem sokáig állta ezt a szívszaggató bús mosolygást. Mintha dolga volna, az udvarra sietett, pedig nem volt semmi dolga. Nincs értelme a dologtevésnek, mikor az ember háta mögött a halál köszörüli a kaszáját. Csakúgy cél nélkül jöszmékelt, néha lopva az ablak felé kandított és meg-rázkódott; az asszony ott ült és köhögött.

— Hát való az — dümmögte haragosan —, hogy az egyik köhög és a másik nem köhög? Az a drága még azt hiszi, hogy én nem is akarok. Pedig de akarnék. Jaj, de szívesen köhögnék. Hiszen az egy élvezet volna, ha vele köhögnék. De mit csináljak, mikor ilyen marha erős mellem van. Igazán egy szegény.

Blitz az egészségét szégyelte. Szinte bűnnek érezte. Hiszen neki kellene betegnek lenni igazság szerint, mert ő az erősebb.

— A betegséghez erő kell. Nem is tudom, a beteg hogy állja ki, mikor nincs hozzávaló egészsége.

A betegségről a halálra fordult a gondolata. Mélységes, nagy szánalmat érzett azok iránt, akiket a gonosztűzű levegő az élettől elcsókolt. Úgy volt e pillanatban, mintha ellátna a falu végéig, még messzebbre is és látna minden megfeketült holttestet és egy mellett se virraszt már, csak az irgalom fehér angyala. Egy bánatosképű, szegett szárnyú szép angyal. Mintha mindenik mellett Frümme virrasztana.

Az udvarból az utcára ballagott. Aztán besurrant egy házba, ahol szótalan és szomorú emberek kuporogtak az udvaron.

— Itt van még? — kérdezte Blitz és fejével a ház felé bicentett.

Valami asszonyféle rászegelte a tekintetét, de nem felelt, csak összecsapta a két kezét a feje fölött.

Blitz bement a szobába. Kérdésekkel senkit sem zaklatott. Ismerte itt a járást. A kamrából kihozta az üstöt és vizet melegített. A nyitott szekrény előtt egy széken a halottasíng hevert. Mikor a víz meglangyosodott, tálakba öntötte és vitte a halottas szobába. Itt a halottról levette a takarót, aztán levetkeztette és megmosdatta. A borzalmas betegség a szép férfitestet megtarkázta. De azért Blitz nem irtózott tőle. Gyöngéden leöblítette az arcát, a kezeit és a lábait és dicsérte arcán a nemességet, karjaiban az erőt, lábain a szépséget. Halottal így kell bánni, hát ő így bánt vele. Sok irgalom volt ebben az egyszerű emberszívben, noha voltak benne gyöngeségek is.

Mikor a kegyeletes munkát elvégezte, a halottat a koporsóba tette, hatalmas vállaira emelte és

lassú zsolttárolkat mormolva, megindult vele a temetőbe.

Az asszonya utána jajongott, de nem ment utána. Nem mehetett szegény. Már ő is haldokolt.

Tizednapra a halál kivonult a faluból. Az élők kimozdultak házaikból, de eltakarítottan halottat egyet se találtak.

— Blitz vitte ki őket, — mondogatták egymásnak az emberek.

Blitznek, merthogy tudatlan is volt, szegény is, nem sok becsülete volt ezelőtt a községben. De most ezer ékességet álmódott rá a meghatott közvélemény.

— Én úgy éljek, egy bátor ember, — dicsérte az első.

— Egy szíves ember, — mondta a másik.

— És egy caddik, — toldta a harmadik.

— És ki tudja, mennyit tud — vélte a negyedik —, vannak szent emberek, akik sokat tudnak, de eltitkolják.

— Egy nagyon kiváló ember, — hagyta helybe az általános véleményt a chevra elnöke.

— Nos — kérdezték —, ha olyan nagyon kiváló, akkor mért nem választják be a községbe.

— Azt nem lehet. Ahhoz nem fizet elég adót.

A jobbaknak nem tetszett ez a rideg politika és sokat tanakodtak a világi hatalmasságok igazságtalanságai fölött. De aztán nem is maradtak meg a tanakodásnál. Hanem mentek az elnökhöz és megmondták neki áperthe a véleményüket.

— Ügye, reb Jojneszen, magának is jól esett volna, ha az a Blitz kiviszi a temetőbe? Hát ha tudja, hogy az milyen nagy dolgot művelt, akkor mutassa meg, hogy elismeri. Találjon ki valamit, amivel a község megbecsülhesse.

Az elnök a közhangulat nyomása alatt összehívta a tanácsot és a tanácsurak tanácskoztak.

— Szegény ember, — javasolta reb Zánvel Címmet —, adjunk neki heti pénzt.

— És mennyit? — kérdezte vasvilla tekintettel az elnök.

— Két pengőt egy hétre.

— Ugy? És mit fog maga csinálni, ha a község ebbe tönkremegy.

Erre nem tudott az felelni.

Most felállt a chevra elnöke.

— Hetipénz! — szólt fitymálva. — Ezzel nem lehet ilyen nagy jelességeket megfizetni. És minek neki a heti két pengő? A két pengővel csak gondokba taszitanánk, mert akinek pénze van, gondja van. Hát azt kérdem: ezt érdemelte meg tőlünk ez a nagyszerű zsidó. Azt érdemelte meg, hogy miattunk még nagyobb gondba kerüljön. Nem, rebojszem. Nem ezt érdemelte meg. És én nem javaslom a két pengőt. Én egészen mást javaslok. Reb Bünem Blitznek tiszteletet kell adni, tekintélyt kell neki adni. Hát én azt javaslom: válasszuk meg a chevra tiszteleti tagjának. Egy csekélység, hogy ez milyen nagy kitüntetés. És nem csak kitüntetés, de egyszerűen egy haupttreffer.

Oskar Szirt:
Studie

Szirt Oszkár: Tanulmány
másodéves növendék korából

— Hát a gondokkal mi lesz? — üvöltött reb Zánvel.

— A gondokkal? — felelt gúnyos megvetéssel a chevra elnöke — hát lehet még gondja annak, akit a chevra tiszteleti tagjának választ meg? Miféle gondja lehet annak? Azt hiszem, az a legnagyobb gond, hogy ha meghalunk, miből fizetjük meg a temetést, meg a sírhelyet. Nohát, a tiszteleti tag az egyszerűen nem fizet. A tiszteleti tag ingyen fekdühet a temetőben. És szép helyen fekdühet. És gazdag emberek között fekdühet. Egy tréfa, hogy ez mennyit ér.

Az emberek belátták, hogy valóban ennél nincs szebb kitüntetés és reb Bünem Blitz még ezen a napon a chevra tiszteleti tagja lett. Diplomát is kapott róla és szónoklatot hozzá. A szegény, alázatos, szerény Blitz sírni tudott volna nagy boldogságában, de olyan szerény volt, hogy még a boldogságát is röstelte.

Hanem az asszony előtt nem fojtotta magába az ujjongást. Nem is magáért dicsekedett, hanem az asszonyért. Hadd örüljön szegény. Kitünő orvoság az öröm és nem is drága. A mellfájástól meg éppenséggel olyan hasznos, hogy amit a patikában kotyvasztanak ellene, az semmire hozzá képest.

— Frümme drágám — ömlött belőle a kiáradó kevélység —, el tudod te képzelni, hogy hogyan fogok én fekdüdni abban a dízsírban. Mint egy millionárius, azt mondom neked. És mikor te százhusz év múlva, kijöss hozzám, te is úgy fogod érezni magad, mint egy millionárius özvegye.

— Igen, igen — rebege az asszony —, ott már minden szép. De itt, Bünem?

— Itt is szép az élet. No nem mondom, hogy mindenkinek, de annak szép, akit a chevra valamikor tiszteletből fog eltemetni. És azt tudod-e, Frümme drágám, hogy válogathatok. Igen, válogathatok. Azt mondták nekem: reb Bünem, ne

sajnálja azt a temetőt. Was gut und theuer. Maga megérdemli. Maga megmutatta, hogy oda való. Ha azt mondja: itt akarok feküdni, hát ott fog feküdni. Azt mondom neked, életem, szépen fogok feküdni.

Az asszony nem birt vele. Mintha kicserélték volna. Kevély lett és olyan gögös, mint a chevralnök. Úgy beszélt, mintha minden álma valósult volna meg abban a kitüntetésben. Duzzogott is sokszor, mert úgy látta, Frümmet nem érzi át teljes szívvel az ő megmagasztaltatását. Néha türelmetlenkedett is. Látszott rajta, hogy nincs maradása a szűk szobácskában.

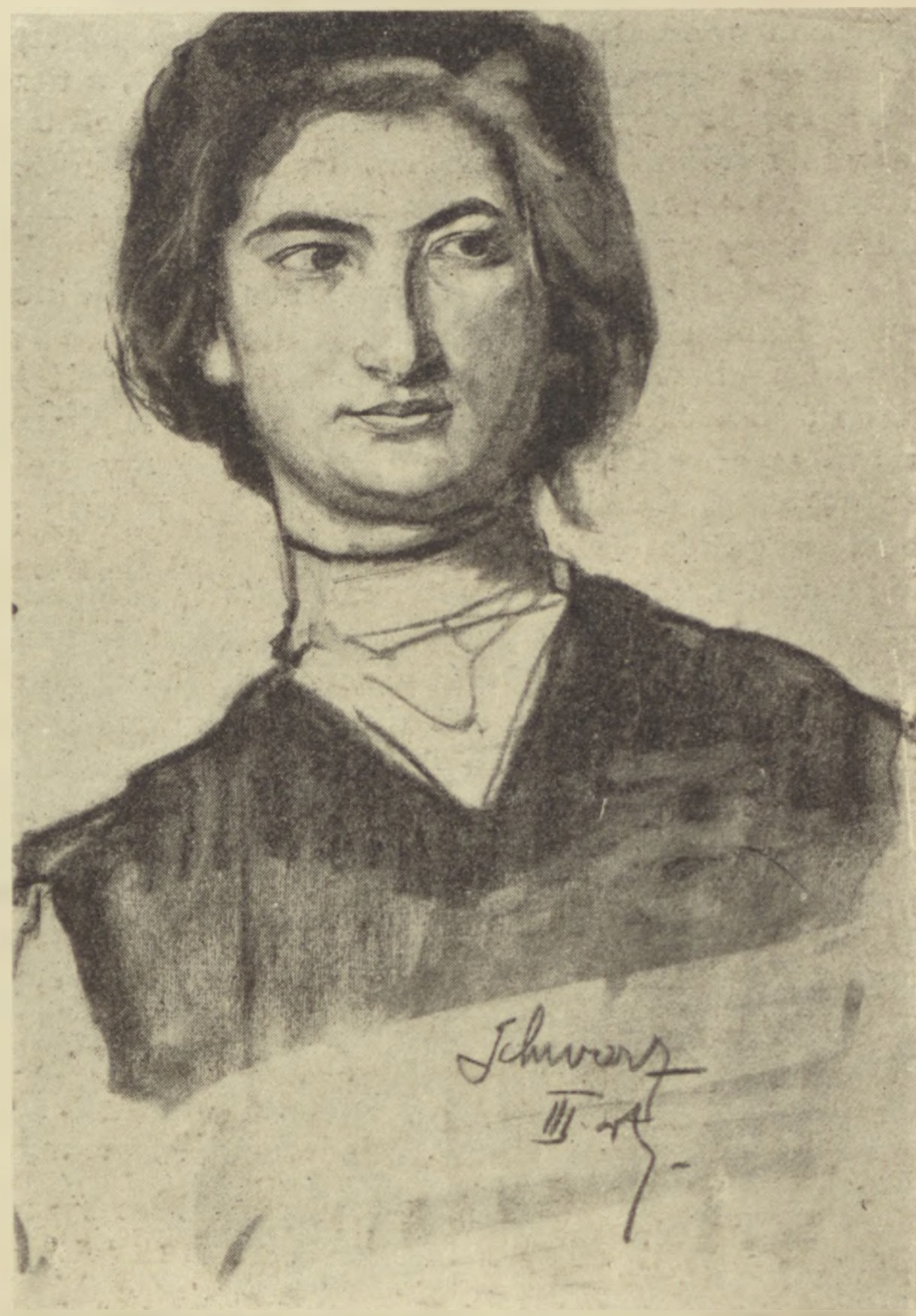
El is csavargott egy párszor. Amikor hazajött, csatáros volt tetőtől talpig.

A temetőben járt.

Először nagyon félve lopakodott a gazdagok sora felé. A magas fekete gránit- emlékek visszariasztották. De egyszer bátorságra emberelte magát:

— Mbah, én itthon vagyok.

És a gazdagok iránt való alázat úgy kiolvadt a szívéből, mint a hó. A sompolygó léptei megkeményedtek, a száján önérzetes mosoly derengett. Aztán méltóságosan végig ment a széles parcellán és rideg figyelemmel nézegette a sírköveket és a közöttük levő üres sírhelyeket.

Oskar Szirt:
Studie

Szirt Oszkár: Tanulmány
harmadéves növendék korából

— Ide — mormogta félhangosan — nem fekszek. Ilyen két nagy amhőrec között nem akarom eltölteni az életemet. Két árendás, az nekem nem társaság.

Napokig tartott ez a szemle. A legszebb helyet kereste, végre rátalált: egy pálinkafőző és egy nagytrafikos között. Ez a hely neki való. Ennél szebb, előbbkelő nincs a temetőben.

Nézte, nézte a helyet és olyan meghatódást érzett, mint még sohase azelőtt. Mintha testvérek sírja előtt állna. Kitérte a két karját és egyik kezével a pálinkafőző sírkövét fogta, a másikkal a nagytrafikosét.

— Bruderlébn — rebegette halkan —, majd meglátjátok, hogy élünk mi itt hármasban. Ki fogom nyújtani a jobb kezemet és téged foglak majd, reb Jermije, és ki fogom nyújtani a bal kezemet és azzal téged foglak, reb Nojeh, és addig vezetek, amíg a tűzből kitisztultok. Én úgy éljek.

És attól fogvást mindennap a temetőbe ment és nézte a díszsírhelyet és boldog volt.

Egyszer aztán hiába várta a temető őre. Hosszú, hosszú időre elmaradt.

Frümmet szegény megérezte a tavaszt és mindennap jobban köhögött.

— Vigye Gleichenbergbe, — mondta az orvos.

Gleichenberg messze van és ott tejet kell inni, meg savót és levegős szobában kell lakni és honnan vegye ő azt a sok drága levegőt? Éjszakánként, mikor a beteg lázas álmait virrasztotta, mindig csak erről töprenkedett.

— Pénzt! ribóne sel ojlem, pénzt! — zokogott benne a kétségbeesés és gyötörte a fejét, honnan vegyen ő kétszáz pengőt, hogy Frümmet Gleichenbergbe mehessen és savót ihasson és levegőt szívhasson.

Egyszer egy gondolat vágott az agyába, amely lesújtotta:

— Mit tépelődsz? Csak akarnod kell és a pénzt megkapod.

A gondolat marta, szaggatta. A szívét hasogatta. Hát megint a régi senki legyen? És ha meghal, hát megint rosszul érezze magát? És ne érezzen semmi különbséget a halál és az élet között?

— Reb Bünem — sóhajtott az asszony —, emlékszel rá, mit mondtam neked a kolera idején. Most feküdhettek kint egyedül... egyedül... Mert te a pálinkafőző és a trafikos közt akarsz feküdni.

Blitz megrendült. Úgy érezte, mintha ráomlott volna egy egész világ: az álnok szépségek és nagyravagyások világa.

Megcsókolta az asszonyt, aztán kifelé tántorgott. Az elnökhöz sietett.

— Elnök úr — kérdezte tőle megtörten —, mennyit ér az én díszsírhelyem.

— Mennyit? Hát legalább négyszáz pengőt.

— Jól van. Hát én lemondok róla a feléért. Én eladom maguknak készpénzért. Jó üzletet kínálok.

Oskar Szirt:
Studie

Szirt Oszkár: Tanulmány
negyedéves növendék korából

Úgy kell lennie, hogy valóban jó üzletet kínált, mert némi tanakodások után az ajánlatát elfogadták.

Kétszáz pengőt kapott a chevratól, Frümmet négy hétig köhögött ezért a pénzért Gleichenbergben. Most már kiköhögte magát.

Egy megtört, alázatos, szomorú ember kísérte ki a temetőbe. Magas gránitkövek csillogtak feléje hívogatóan. De ő nem nézett feléjük. Az asszonya után ment.

NEMÉNYI ENDRE: ÁLOMSZÁRNYON . . .

...Óhéber betűk, drága örökségünk
Ti napkeletről szálló lágy zenék!
Fáradt szememre ha leszáll az álom
Oh jöjjetek el, mondjatok mesét.

Amíg az álom aranyszínű szárnyán
A lelkem messze napkeletre száll!
Az ágyam körül őrt angyalok állnak
Uriel, Gábor, Rafael s Mihály.

Künn az égen a csillagok beszélnek,
Bennt szárnyát bontja halkán a mese,
Fejem körül a sötét éjszakában
Örködve száll az Úrnak szelleme.

NEMÉNYI ENDRE: HEGEDÜMET FÜZFÁRA NEM AKASZTOM

A szívemet ősnapkelettől kaptam!
Népem, bús könnyek népe, Izrael.
De ha nótára, dalra hív az ajkam,
Zsoltárok lantján, álmod váró dalban,
A magyar róna lelke énekel!

...Hegedűmet fűzfára nem akasztom
Mint Babylonban sírva az apák!
A magyar rónán énekelek nektek
Hajnalra váró napkeleti kertek
Álmáról új dalt: a remény dalát!

Magyar rónán tanult a lelkem szállni,
Tanultam annyi csillogó mesét!
A magyar róna virágai közé
Elhoztam nektek napkelet szívét!

Magyar rónán álmodva száll a szellő
Mint ottan messze, bérce Judeán,
A dal is olyan álmodva merengő,
Mint alkonyatkor Dávid városán!

Magyar nótán tanultam sírva bizni,
Nekem muzsika a magyar beszéd,
A magyar róna virágai közé
Elhoztam nektek napkelet szívét!

Oskar Szirt: Selbstportrait

Szirt Oszkár: Önarckép

SZÁSZ MENYHÉRT: SZIRT OSZKÁR

festőművész volt és 25 éves korában karddal kezében hősi halált halt ... Ecset és kard! Az élet különös tragikumuma.

Ki ecsetével békés tájak, csend-életek, nyugodt arcok mását festette vászonra, ki a tavaszt, a zengést, az életet dalolta vásznain, aki szemével az élet színeit, fülével az élet himnuszait fogta el, — az karddal kezében élettíprásban, borzalmak borzalmaiban bukott arc-cal előre, halálosztás közt, golyótól találva.

Az életben kiváltságos szerep jutott osztály-részeül: művész volt. Halála méltó volt életéhez. Századával egy a Búgon történt átkelésünket fedezte, miközben a hősiességnek, a hazaszeretetnek és a kötelességtudásnak legnagyobb példáját mutatta, 20,000 emberünk kelt át a tulsó partra, s ő századával feláldozta magát.

25 éves volt és a legtöbbet érte el, amit e korig elérhetett. Előtte ragyogó pálya állt s multja egy lelkes, tanult és izig-vérig tehetséges művész rajongó fiatalsága volt.

*

1889 december hó 22-én született Budapesten. 1907-ben érettségizett a Barcsay-utcai főgimnáziumban.

Fiatal korában egyes rajzaival tanárai élénk figyelmét hívta fel, akik őt a művészi pályára serkentették. Érettségi után az Orsz. Magyar Képzőművészeti főiskola hallgatója lett. Tehetsége itt is gyors és biztató elismerést nyert. Iskolai pályázatokon lett első. 1912-ben festőművészeti és középiskolai rajztanári oklevéllel indul a művészi pályának.

Festményei nemsokára a Nemzeti Szalón és a Műcsarnok tárlatain keltettek méltó feltűnést. Sokat és kedvvel tartózkodik a szolnoki művésztelepen. A „Belvárosi templom” című képével megnyeri az Alpár-díjat.

24 éves csak, amikor a József Királyi Műegyetem segédtanárának hívja meg. Közben leszolgálja önkéntesi évét az I. honvéd-gyalogezredben. A katonaságtól mint hadapródjelölt kerül ki.

A műegyetemen közmegelegedéssel tölti be hivatását a fiatal művész, kinek már saját műterme van s kiállított képeiről a sajtó nagy elismeréssel ír (Műcsarnok: A favágó). Az élet jogos reményekkel kecsegteti, midőn 1914-ben kitör a háború.

Bevonul ezredéhez és a szerb harctérre kerül.

November 16-án megsebesül, hazahozzák és a Szent-István kórházban megoperálják. 1915 februárjában már a Kárpátokban harcol, mint zászlós-

segédparancsnok. Itt megbetegedik, a XVI. sz. helyőrségi kórházba kerül, majd rövidesen visszamegy az orosz frontra. Sok ütközetben vesz részt. Megkapja a Signum Laudiszt és a III. oszt. katonai érdemkeresztet. 1915 július 21-én, a sziktornyai ütközetben királyáért és hazájáért hősi halált hal.

Haláláról álljon itt Kún László, tábori lelkész levelének néhány pontja, melyet a gyászbaborult család fejéhez intézett:

Igen Tisztelt Uram!

Dr. Blarich Manó főorvoshoz intézett levelére Szirt Oszkár bajtársunk hősi halálát illetőleg én válaszolok, mert dr. Blarich időközben orosz fog-ságba jutott.

Szirt Oszkár ezredbeli hadnagy bajtársunk f. év július 21-én esett el. Ezredünk akkor a Búgon kísérelt meg átkelést. Ez sikerrel is járt, de a tulsó parton nagy orosz erők ellentámadásba mentek át, mely elől kénytelenek voltunk eredeti állásunkba, a Búg innenső partjára visszajönni. Ez alkalommal Szirt hadnagy azt a parancsot kapta, hogy századával egy felvételi állást foglaljon el, mely által az orosz ellentámadást feltartóztassa addig, míg visszavonuló csapataink eredeti állásaikba visszatérnek. Szirt hadnagy századával csapataink visszavonulását hősiesen fedezte, s végsőig kitartva találta a gyilkos golyó. Hátlövést kapott. Pár óráig még élt, s a Búgon sikerült még átszállítani, hol hős lelkét kilehelte. Tudorkoviec községben a leégett görögkatholikus

templom előtti kereszt mellett az út mentén temet-tük el és sírjának gondozására az ottani derék gör. kath. lelkészt kértük fel. Szirt hadnagy sírját kereszttel jelöltük meg. Az ezredparancsnokság hősies magatartása elismeréseül kitüntetésre terjesztette fel, s Ofelsége hős bajtársunkat a katonai érdeméremmel a vitézségi érem szalagján tűntette ki.

... Ütközetekben és ezenkívül is, századjának és feljebbvalóinak nemcsak legteljesebb elismerése volt érdemes, hanem mint igazi lelkes, hős-lelkű katona, példányképe volt környezetének ... stb. ...

Állomáshely, 1915 október 9.

Hazafias üdvözléttel:

Kún László, tábori lelkész.

Talán Szirt Oszkár tragédiájához tartozik az is, hogy a zsidó művészt, ki egész életében — szüleinek tanúsága szerint — hűséggel ragaszkodott vallásának még szertartásaihoz is, görögkatholikus rituáléval temették el. Távol szüleitől és testvéreitől,

Szirt Oszkár

kikkel oly hűségesen osztozkodott a családi élet örömeiben.

Szírt művészetében is kereste a zsidó motívumokat. Első olajfestménye, a 18 éves korában festett „Házaló zsidó“, amely mély érzéssel és szeretettel közeledik a munkában bánatossá gyöttrött zsidó alakjához. Bibliatémák is foglalkoztatták (Mordeháj és Eszter), amint a gyűjteményében talált vázlatok mutatják, és ki tudja, hogy korai halála nem speciális vesztesége-e a bibliai művészetnek is.

Az elesett hős festőművész hagyatékában több száz rajz és festmény van. Művészetére talán legjellemzőbb kifejezés: hogy becsületes művész. Bár pályája összeesik azzal az idővel, midőn friss és termékeny talajt talál nálunk sok új festészeti irány, — mégsem látjuk ennek nyomait az ő piktúrájában. Huszonnégy éves korában már tanár és konzervatív. Új csapásokat nem keres. Nem forradalmi, nem lármás talentum, de nem is úttörő. Feltétlenül kemény küzdelmei és kétségei voltak önmagával. Művészetében legnagyobb érték a rajz. A rajznak mestere.

Érdekes és tanulságos egymásmellé állítani az iskolában készült rajzait a négy különböző osztályból és végigkísérni a fejlődést, amint a Schwarz I. o., Schwarz II. o. és Schwarz III. o. tanuló fokozatos emelkedéssel a Szirt IV. o. tanuló kész művészetéig lendül. Itt már felfogja az arcnak legfinomabb árnyalatait, a szem és száj kifejezésének

Oskar Szirt: Landschaft

Szirt Oszkár: Tájkép

Oskar Szirt: Mein Grossvater

Szirt Oszkár: Nagypám (Vázlat)

halk tónusait. Ez a fej már nemcsak rajzot, hanem színeket is láttat.

A piktúrában is látni, mint fejlődik napról napra. Ebben a fejlődésben teljesen tudatos.

„A jégpálya“, bárcsak vázlatosan oldja meg a feladatot, de a mozgás kifejezésének technikája, a tömegmozgások művészi összehangolása, bravúros.

A mozgásharmóniába olvasztásának érdekes megoldása: „A boxolók“, ahol nem annyira az izmok játékanak, mint inkább a két különböző síkban álló alak egybehangolására törekedett.

Finom hatást ér el, „Interieur“ vázlatával, amely egyelőre csak kísérlet lehetett nagyobb interieur-problémák megoldására.

Favágója a táj- és figurális kép egybeolvadásának nemes problémáját keresi és pedig — ami súlyosabb feladat — nem simulékony és mozgékony díszítőfigurákkal, hanem egy komor, szinte monumentális alakkal, amely maga is egy darab őstermészet.

Ez a korai komolyság, ez a lépésről lépésre történő előmenetel a legnagyobb garancia arra, hogy Szirt Oszkár — egy bizonyára tervezett külföldi tanulmányút után — egyike a legkitűnőbb fiatal magyar piktoroknak.

Aktjaiban puha és lágy tónus vonul át. Ízléses és ábrándozó. Látszólag mindenütt kerüli az izmok, a húsok kemény elrajzolását. Ez a finomsága jellemző portréira is. A tájképekben már inkább

Oskar Szirt: Wald-Studie

Szirt Oszkár: Erdő (Vázlat)

költő. Itt önmagával és elveivel szemben engedményeket tesz. Mintha felszabadulna.

Egészbenvéve nagyon érdekes volt ez a 24 éves komoly piktor. Sehol semmi titánság. Még csak egy kis kirándulás sem, az önmaga által önmagának megtiltott berkekbe... Almaiban a futurista Páris helyett bizonyára a klasszikus Róma, az Uffizi, a Reneszánsz képei felé vágyakozott.

Családi élete tiszta volt és nemes. Szülei és testvérei között élt, kiket egy percre sem hagyott el.

Izmos tehetség tört ketté, dicsőséges pálya akadt meg. Halála érzékeny vesztesége a fiatalok gárdájának s az országnak, mely anyai tehetségeket áldoz a boldog Jövőért.

SOMLYO ZOLTÁN: AZ ÖRÖK MENYASSZONY

Ma-holnap, mint a hajlott ág,
a földre borulok.
S ha lesz is majd egy ablakom,
kinézni nem tudok.
S ha lesz is majd egy jó szavam,
elkapja majd a szél.
Mert aki egymagában van,
az holt szóval beszél.

Apámnak volt nyolc gyermeke,
énnékem egy se lett.
Nem lesz, ki rózsát hintsen el
mult életem felett.
Nem lesz, kinek eszébe jut
egy tettem, egy szavam,
Mert maga után mit se hágy,
ki elment magtalan.

Pedig száz s ezer csókban is
be hívtam őket én!
Hogy égjen drága fejükön
a szőke égi fény,
Hogy megfoghassam kis kezük
szelíden, csendesen
S hogy légyen, kinek öregem
a karjába esem.

Most mindjűk helyett élek én,
mind helyett szenvedek
És ők sírnak, ha könnyeznek
ezek a mély szemek.
Az ő életük élelem én
ily mohón és hamar
S az ő ajkukkal sóhajtók,
az élet hogyha mar.

És teszek mindent, amit ők
megtettek volna tán,
Virágot tépek s ültetek
még újat azután.
Kinyitom tágra a szemem,
nézem mi szép, mi rút,
Estenden így sétáltatom
a kislányt s kislíút...

A zsidótemplom-ajtóban
ott visszatörpanok,
Nem áldottak meg engemet
ott a zsidópapok.
Mikor menyasszonyom kezét
kezembe vettem én,
Mert kételkedtek akkoron
szívem zsidó hitén.

Tán azért nem lett gyermekem!
és hosszan állok ott
És könnyes szemmel bámulom
a zsidótemplomot.
És egy menyasszonyt várok én,
míg nézem a falat,
Kire becsukták a kaput
s örökre bennmaradt...

Gyűjtsük össze a Mult és Jövő számaát
és az év végén bekötve, hatalmas illusz-
trált albumunk lesz!

PATAI JÓZSEF: MÁJERL

— A CSODÁK VILÁGÁBÓL —

Ami természetesen azt kérdezitek, ki csoda ez a Májerl? És nem veszitek észre, hogy már ez a kérdés magában is nagy sértés. Májerl ismernie kell mindenkinek, hívőnek s ellenségnek egyaránt. Még a „lubliniek” is, akik olyan sűrűn szeretik emlegetni, hogy Májerlt a lublini caddik tette naggyá, elismerik, hogy naggyá lett. Sőt nagyon naggyá, amint ezt a „lublini” messzeható tekintete előre látta.

Mert Májerl, mielőtt még Premislánban „kinyilatkozott”, maga is a lublini caddikhoz zárándokolt minden ünnepre és itt ellesett egyet-mást, amit persze a premisláni hívek váltig tagadtak. De hát ehhez az elleséshez is nagy erő kellett, és boldog, aki már ifjúkorában arra a fokra emelkedik, hogy a „lublini”-től ellessessen valamit...

Mikor Májerl először jött Lublinba, mindjárt feltűnt a caddiknak. Péntek este az ima után a hívek felé fordulva kérdezte:

— Ki az, aki oly édesen tud könyörögni Istenhez, hogy még a gonoszság angyalai is megindulnak foházkodásán?

Természetesen senki sem felelhetett a caddik kérdésére. Kijöttek a templomból és a hívek mind a caddik lakására mentek, hogy ott is köszöntsék a Szombatot. De alig hangzott el az első dal, a caddik újra megszólalt:

— Ki az, aki oly édesen tud énekelni Szombat királynőjéről, hogy az égi vádlók is elhallgatnak és figyelnek dalára?

Újra nem felelt senki. De mikor a „kiddus”-nál mindenki a kezében tartotta a Szombatot köszöntő borospoharat, a lublini caddik széltekintett nagy, tüzes szemeivel és meglátta, hogy az asztal végén ülő fiatal ember poharában annyira forrásnak indult a bor, hogy kicsordult és leforrázta a szomszédja kezét.

— Hogy hívnak, fiatalember, — szólt le a lublini caddik.

— Májerl, — felelt amaz pirulva.

— Hová való vagy?

— Premislánból.

— Mi vagy te?

— Semmi.

— Miből élsz?

— Semmiből.

— Jer, ülj ide mellém.

És akít a lublini caddik maga mellé ültetett, az tudvalevőleg nemcsak ezen a földön ült mellette, hanem odaát a túlvilágon is.

Májerl még sokszor jött ezután Lublinba. Atyjától egy kis egylovas kocsit örökölt, azon tette meg rendes zárándokútját az ünnepekre. Egyszer a chanuka-ünnepet akarta Lublinban tölteni, látni akarta, hogyan gyújtja a caddik a makkabeus-

ünnepi szent gyertyákat. Erős tél volt. A hó térdig ért és az úton gyakran találkoztak az emberek farkasokkal. Májerl vígan hajtotta a lovat, zsoltárokat és héber énekeket dalolva. Mikor a Premislán és Lublin között elterülő nagy erdőbe érkezett, egy öreg zsidó jött szembe vele. Májerl megszólította:

— Honnan jössz?

— Lublin felől.

— Hová mégy?

— Premislán felé.

— Minek?

— Kiházásítom a leányomat és gyűjtenem kell néhány forintot hozományra.

— De hiszen gyalog nagyon lassan érsz oda. Tudsz lovat hajtani?

— Igen.

— Akkor ülj fel a kocsira, fordítsd meg és hajts visszafelé. Én mehetek gyalog is, nekem nem sietős a dolgom.

És Májerl addig kérlelte az öregot, míg átvette tőle a kocsit. Az öreg sóhajtva ült fel a bakra és megrántotta a gyeplőt. Májerl utána kiáltott:

— Megállj csak, öreg, kocsin ülve könnyen megfázhatsz. Itt a kabátom, vedd magadra. Én gyalog megyek, majd felmelegszen úgyis.

Oskar Szirt: Interieur

Szirt Oszkár: Interieur

Az öreg könnyezett a meghiúsultságtól. Azt hitte, a csodatevő Eljáhu próféta jelent meg neki a hó-sivatagban. Májerl pedig tovább ment vékony kabátjában gyalog. Az út közepén eltévedt és egész éjjel az erdőben bolyongott. Csak másnap reggel érkezett Lublinba félig megfagyva. Mikor a lublini caddik meglátta, reákiáltott az összes hívek előtt:

— Minek jössz te még hozzám? Maradj otthon és várd, hogy hozzád jöjjenek az emberek.

Ettől a pillanattól fogva Májerlből *reb Májerl* lett. Visszafelé már számos hívő kísérté és a „premisláni caddik” sok dologban túl tett még a lublinin is.

Reb Májerl útja különben egészen elütött minden más caddikétől. „A vig caddik”-nak nevezték. Mindig ujjongott, mindig tapsolt, mindig dalolt és mindig sugárzott az arca: „Amit Isten rendel, az mindig jó, annak örülni kell, akár áldásnak, akár csapásnak látszik.” Jöttek hozzá mindenünnen különféle kérésekkel, különféle bajokkal, panaszokkal, de amikor meglátták reb Májerl vidám arcát, senki sem merte elszomorítani; reb Májerl vidámsága átszállott a hívekre is: elfelejtették, elhallgatták panaszukat és felvidulva, új erővel, új bizalommal tértek haza. Ha valaki mégis elő kezdte adni a panaszát, reá kiáltott:

— Megérdemelted, mert szomorú vagy. A szomorúság a legnagyobb bűn. Az egész világ örül,

a föld is örül, az ég is örül, a nap is örül, a kis füvecske is örül; télen, mikor a hó elfödí, álmában is örül; nem látod, minden örül, Májerl is örül és a Sechina csak ott van, ahol öröm van!

Minden délután kiment az erdőbe és bujósdit játszott a gyermekekkel. És ha valamelyik gyermek játék közben „rebbe”-nek szólította, odament hozzá, megsimogatta a fejét és mosolyogva mondotta neki:

— Nevezd csak Májerlnek, ne félj. Te nagyobb „rebbe” vagy mint én, neked még nincs bűnöd, csak vigyázz, hogy később se legyen.

És mindenki tudja, hogy azok a gyermekek, akikkel reb Májerl játszott, nagy emberek lettek.

De nemcsak a gyermekekkel játszott, hanem Istennel is. Imája édes dalolás volt és egyébként is úgy beszélt a Teremtőjével, mint rakoncátlan gyermek a szülőjével. Ha nagyon bántotta valami, összekulcsolta a karjait, dacosan felnézett az égbe és perlekedni kezdett Istennel:

— Talán azt akarod, Atyám, hogy vétkezzek ellened? Tehetsz velem amit akarsz, Májerl csak Májerl marad!

És nemcsak a maga érdekében, hanem másért is pörbe szállott égi atyjával, legtöbbnyire pedig bűnösökért, akik valami bajba jutottak. Ilyenkor az asztalra csapott és mérgesen kiáltotta:

— Nem szégyelled magad, világ Ura?! Teremtettél embert húsból és vérből, csupa gyenge anyag-

Oskar Sziert: Landschaft

Sziert Oszkár: Tájkép

ból és fogékonnyá tette minden bűn iránt, holott szilárdnak, erősnek kellett volna teremtened, hogy el ne tántoríthassa semmi; azután hagytad, hogy vétkezzék, holott megóvhattad volna — és most még te bünteted őt? Nem szégyelled magad?!

Reb Májerl szavainak természetesen nagy volt a hatása az égben és ő többet ért el perlekedésével, mint más caddik az imájával.

Sokszor azonban felzúdultak odafenn, hogy reb Májerl beavatkozik az égi dolgokba és már nem is kér, hanem követelődzik. De reb Májerlen nem lehetett kifogni. Ilyenkor pajkosan nézett a magasba:

— Mit akarsz, édes Atyám, hiszen úgyis tudom, hogy te szereted Májerlt.

Egyszer azonban majdnem komollyá vált az összetűzés és kevesen mult, hogy reb Májerl el nem vesztette túlvilági üdvösségét.

Az eset pedig a következő volt:

Premislánban lakott egy Sime Bás nevű zsidó, aki abból élt, hogy árulkodott hitsorsosai ellen és a besúgásokért pénzt kapott. Sok zsidót juttatott a börtönbe, sok asszonyt és gyermeket fosztott meg kenyéradójától, sok családnak adta kezébe a koldusbotot. Istentelen életet élt és aki találkozott vele az utcán, elkerülte. Sőt a legnagyobb bűnnek tartották volna, ha valaki vele szóba áll. Egyszer estefelé Reb Májerl több hívével együtt sétált az utcán és éppen szembe jött velük Sime Bás. Reb Májerl elébe állott és széttárta karjait, mintha nem akarta volna engedni, hogy tovább menjen. Sime Bás dühösen nézett reá:

— Mit akar tőlem a rebbe?

— Meg akarom neked mondani, — felelt reb Májerl — hogy a mennyországba fogsz jutni.

— A rebbe gúnyolódik, — mordult rá ridegen az árulkodó — pedig Sime Bással nem jó tréfálni.

— Semmi tréfa. Májerl mindig vídám, de nem szokott gúnyolni senkit. Még egyszer mondom, a mennyországba fogsz jutni.

Sime Bás meghökkent, tétován nézett maga elé, aztán szomorúan kérdezte:

— A mennyországba, én? Én, aki annyi zsidó családot tettem tönkre, aki árulkodtam, aki megszegtem minden szombatot, minden ünnepet, én, akivel egyetlen zsidó sem áll szóba?

— A mennyországba fogsz jutni, — ismételte reb Májerl. Egész biztosan tudom, a mennyországba fogsz jutni, mert — új életet kezdesz.

Sime Bás elsápadt. Egy darabig nem tudott szóhoz jutni, azután hirtelen megvillant a szeme, mintha valami különös dolog jutott volna az eszébe és keményen reb Májerlre nézve, kérdezte:

— Rebbe, csakugyan biztos az, hogy a mennyországba jutok?

— Esküszöm túlvilági üdvösségemre — felelt Reb Májerl.

Sime Básnak fellángolt az arca, megfordult és elfutott. És a hívek látták, hogy egy ideig bomlottan kószált az utcákon, aztán bűnbánón lehajtott fejjel betért a nagy zsinagógába...

Reb Májerl pedig hosszasan égnek meredő szemekkel nézett a magasba, aztán hirtelen felujjongva táncolni és tapsolni kezdett. Mikor lecsillapodott, a csodálkozó hívek felé fordult:

— Tudjátok-e, miért örül úgy Májerl? Nem annak az egy megtért léleknek. Minden lélek előbb-utóbb megtér a lelkek Atyjához, aki örven-dezve fogadja eltévelyedett gyermekeit. Májerl most másnak örül. Odafönt az égi család nagyon felháborodott, hogy mennyországot ígértem a hírhedt bűnösnek, még mielőtt vezeklett volna sok bűneért. De én esküt tettem reá. Kimondották tehát az ítéletet, hogy a vétkesnek megnyitják a mennyországot, de én elvesztem túlvilági üdvösségemet, amelyre esküdtem. És ennek örül olyan nagyon Májerl. Májerl nagyon örül. Mert most egészen önzetlenül, tiszta szeretetből fogja szol-

Oskar Szirt: Portrait

Szirt Oszkár: Arckép

Oskar Szirt : Portráit

Szirt Oszkár : Arckép

gálni Istent. Értitek? tiszta szeretetből, túlvilági jutalmat nem várva fogom szolgálni égi Atyámat...

Esteledni kezdett és Reb Májerl is a templomba ment. Ilyen édes imát még nem hallottak tőle soha. Minden egyes mondatnak valami különös bűvös dallama volt, mely végtelen gyönyörűséggel ömlött át a lelkekbe. És a dallamok megtöltötték az egész templomot és mindenki úgy érezte, hogy nagy csodáknak kell történniök...

Az ima után azonban reb Májerl elkomorodva szólt a hívekhez:

— Nem akarják fent, hogy *így* szolgáljam teremtőmet. Egyetlen egyszer imádkozhattam csak így s éreztem, hogy ilyen fokon teljesülnie kell mindennek, amit kérek. De az égben kimondották már az új ítéletet. Amiért annyira örültem az önzetlen, jutalom nélkül való isteni szolgálatnak, visszakapom túlvilági részemet. Be kár, be kár!... Istenem, ha még többször imádkozhattam volna így!...

A hívek pedig még jobban sajnálták, hogy reb Májerl nem maradhatott „azon a fokon”. Ugyis nagy volt, mondták, úgy is nagy dolgokat művelt, hát még amúgy!...

Művészi kivitelű bekötési táblák a Mult és Jövő minden évfolyamához kaphatók a kiadóhivatalban. Ára portóval együtt 2 korona 60 fillér.

BETTELHEIM SÁMUEL: A ZSIDÓ METROPOLISBÓL¹

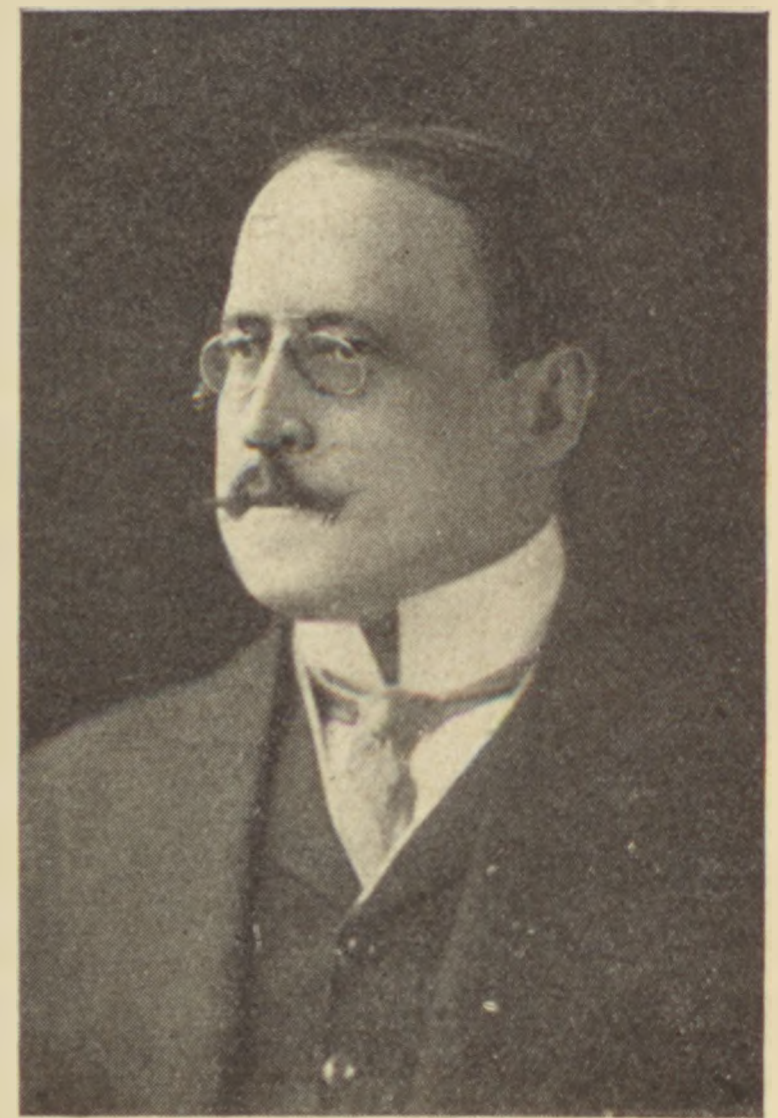
ilyen rövidlátóak voltak és mennyire túlbecsülték magukat a régi világ ama zsidó vezérei, akik a zsidóság egész létét és fennállását azoktól az apró kis gerillaharcoktól akarták függővé tenni, amelyeket ők a modern szellem hatalmas offenzívájával szemben viseltek. Íme, hirtelen csodálatos módon egy „Ir veém be-Izrael” emelkedett ki az oceán hullámaiból, hatalmasabb, mint bármely közösség a diaspora történetében. A többi nagy zsidó hitközség történetétől eltérően, a newyorki gigantikus Kehilla keletkezésének és fejlődésének története nem kapcsolódik egyes kiemelkedő férfiak nevéhez. Mintha a szép midras-legendához hasonlóan, egy angyal egy nádszálat bocsájtott volna le a tengerbe, amely körül gyors egymásutánban hatalmas birodalom kristályosodik ki, úgy alakult ez a közösség, majdnem misztikusan mintegy magasabb erőktől vezetve.

A páriák páriája, a szegények legszegényebbje a hontalan, üldözött, kigúnyolt zsargon-zsidó alkotta ezt a rejtélyes sziklát a gólusz hullámai közepe, amint a kőkemény korallsziget alakul Isten legparányibb teremtményeiből.

Érdekes, hogy míg más nagy hitközségek története rendszeren egy erősen vallásos korszakból indul ki, amelynek hitben való erőssége nemzedékről-nemzedékre hátranyúl, ennek a csodálatos zsidó centrumnak alapítása valóságos reformorgiával kezdődött és a lángoló zsidó érzésnek rapszodikus fokozódásával folytatódott.

A monumentális épület aranyló csúcsát nagy filantrópok, I. H. Schiff, Felix Warburg, A. Lewisohn, Nathan Strauss, Julius Rosenwald stb. alkották, a hatalmas fundamentumot pedig, amely

¹ Bettelheim Sámuel, mint annak idején megírtuk, a háború második évében fontos misszióval Amerikába utazott, ahol másfél évnél többet tartózkodott, informálta az ottani sajtót a magyar viszonyokról, megalapította az Amerikai Magyar Zsidók Szövetségét, az amerikai hadüzenet után pedig nagykövetségünk hajóján hazatért. Amerikai működéséről és tapasztalatairól számol be részben ez az érdekes cikk, amely a newyorki zsidó metropolis képét vetíti elénk. (Szerk.)

Bettelheim Sámuel

Az amerikai „Vorwärts“ több mint 200,000 példányban megjelenő zsidó szocialista napilap feje

ennek az erőforrásnak a tartósságát biztosítja, egy nagy, szabad nép tartja. Hűség volt ennek a szentélynek az alapköve. A szegény házaló, aki az idegen világ forgatagában nem tagadta meg az otthoni kis zsargonlapot, a gólusz legnagyobb zsidó centrumának öntudatlan alkotója lett. Az ő hűsége, amelyet sem barát, sem ellenség gúnyja meg nem ingatott, alkotta meg a newyorki jiddisch sajtó hatalmas orgánumait. Azé a sajtóé, amely mint hatalmas messiási sófár hirdette a zsidóság szent jogait és jövő ideáljait. Ez a sajtó sok milliót gyűjtött össze a háborútól sújtott szerencsétlen tengerentúli testvéreinek felsegítésére, és ennek a sajtónak a kegyéért versenyeztek a háború alatt az összes országok kormányai.

A zsidó lapok közül, kiknek a központi hatalmak hálával tartoznak, befolyásra és hatóerőre nézve a legjelentékenyebb a 80,000 példányban megjelenő napilap: „Die Wahrheit“. Szigorúan cionista, de szabadelvű. A lapnak érdekes háborús története van. Az előbbi szerkesztő, Louis Miller propagandát indított benne az entente érdekében. A hatás katasztrofális volt. Néhány hét alatt a „Wahrheit“ 40,000 előfizetőt veszített. Erre a szerkesztőt elbocsátották, utóda, a kiváló szakember: Gonikmann határozott németbarát tendenciát követve, rövid idő alatt visszaszerezte a lapnak régi elterjedtségét.

A Wahrheit hasábjain több cikkben ismertettem a magyarországi viszonyokat, és minthogy a magyar zsidóság itt teljesen terra incognita, ezek a cikkek igen nagy érdeklődést keltettek. Sajnos, a newyorki milliós zsidóságnak több tudomása s fogalma van a zsidók tekintetében Marokkóról vagy Dél-Afrikáról, mint Magyarországról.

Ugyancsak 80,000 példányban jelenik meg a konzervatív cionista reggeli lap, a „Jiddisches Morgen Journal“, amely egyúttal egy hetilapot: „Der Amerikaner“ is kiad. Ehhez csatlakozik a szintén konzervatív cionista „Jüdisches Tagblatt“ 60,000 példánnyal. Csak egyetlen entente-barát zsidó lap van: az 50,000 példányban megjelenő „Der Tag“.

De a newyorki zsidó napilapok Góliátja a szocialista „Vorwärts“, amely egészen napi 200,000 példányig vitte fel, dacára annak, hogy Kanadában az entente ellen intézett fanatikus támadásai miatt betiltották.

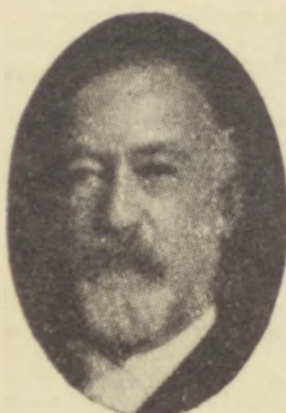
A zsidó hetilapok közül még a szocialista „Zukunft“, a szabad munkások orgánuma és a cionista „Das yidische Folk“ említendők.

Az angol-zsidó sajtót New-Yorkban egy előkelő

Gebäude des „Vorwärts“

A „Vorwärts“ tizenkétemeletes palotája

Hon. Louis D. Brandeis Rábbi M. Z. Margolies Julius Rosenwald Jacob H. Schiff Nathan Straus Hon. Oscar S. Straus Hon. Henry Morgenthau
Az amerikai segélyakció tagjai, akik sokmillió háborús segélyt küldöttek Európába, a központi hatalmak országaiba

hetilap, az „American Hebrew“ képviseli, amelynek szerkesztését nemrég a genális Herman Bernstein vette át. Bernstein jó viszonyban van Wilsonnal, aki az „American Hebrew“ legutóbbi ünnepi számába cikket is írt. Ez a lap a nagy pénzarisztokraták orgánuma. Bernstein, akihez szívélyes barátság fűz, cikksorozatot kért tőlem

Magyarországról. Az első cikk közvetlen elutasításom előtt jelent meg.

De az angol napisajó is sokkal behatóbban foglalkozik zsidó-kérdésekkel, mint ahogy ez Európában szokásos. Amerikában, amint ismeretes, a zsidókat mint külön fajt kezelik és a hivatalos kivándorlási rubrikában külön nemzetiségként szerepeltetik. Persze gyakran közöl érdekes megjegyzést, hogy ez a statisztika nem pontos, mert a bevándorló magyar zsidók önmagukat magyaroknak jelentik be.

Nagyon becsült magyar zsidó centrum az „Ohal Cedek“, a nagy ortodox hitközség, amelynek élén dr. Philipp Klein évek óta kitünő tevékenységet fejt ki. A hitközség elnöke, Moritz Neumann, nagy személyes áldozatok árán tartja fenn ezt a közösséget. Nagy vonzóerőt gyakorol ott a hajdani pozsonyi kántor: Joseph Rosenblatt, aki egyébként is igen népszerű.

Grammofon-társaságok és impreszáriók versenyeznek érte. Legutóbb a magyar zsidó háborús segély fáradhatatlan gyűjtőjével: Morris Engelmannel együtt művész körúton volt az Egyesült-Államokban, hogy egy negyedmillió dolláros segélyalapot hordjanak össze. Ezt a körutat az a magyar zsidó föderáció szervezte, amelyet óriási nehézségek árán kovácsoltam össze és egy fél évig mint elnök vezettem. Ez a föderáció nagyban emelte a magyar zsidóság tekintélyét, amely ezzel jutott először képviselőhez New-York nagy szervezeteiben.

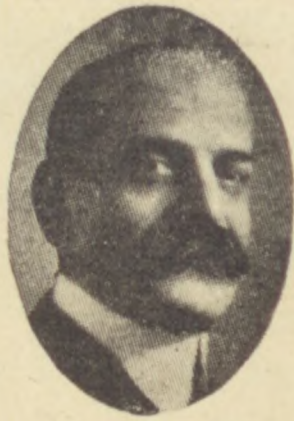
A szervezet vezetőségében résztvettek az említett dr. Ph. Kleinon kívül Rabbi Joel Blau, a köztisztletben álló tudós és író, dr. Büchler rabbi, Hartmann Gusztáv bíró, dr. Kohut Sándorné, M. L. Holländer, a Berith Ábrahám-páholy nagymestere, Fodor Zsigmond, a Free Sons of Juda-páholy nagymestere, dr. Kohut György, a

„א. סעפאראטער פריעדן“

„Der Grosser Kundt“ című new-yorki zsidó élsclap. Címképe: „Separater Frieden“ (különbéke)
I. Ferenc József halálát ábrázolja

Albert Lucas Louis Marshall Felix M. Warburg Rev. Dr. J. L. Magnes Harriet B. Lowenstein Morris Engelman Rev. Dr. Philip Klein
Stifter der amerikanischen Kriegshilfsaktion

híres ügyvéd, S. Libermann, Sami. König, a new-york-állami republikánus párt elnöke, dr. Stern állami képviselő, Cukor Mór ügyvéd, Guth, Tannenbaum, Abeles rabbik és a newyorki zsidóságnak még számos előkelősége. Elutazásom után Engelman Mórítz vette át ideiglenesen az elnöki tisztséget.

Hálával gondolok a Kehilla elnökének, a kitűnő dr. L. Magnesnek előzékenységére, aki a magyar zsidók szövetségét mindenfelé bevezette, továbbá a keleti zsidók elnökére, a török Joseph Gedaleciára, és a newyorki városi könyvtár zsidó osztályának vezetőjére, H. Freidusra, de elsősorban természetesen a zsidó sajtónak köszönhető, hogy a szövetség propagandája sikerrel járt.

Ha majd a milliók álma megvalósul és a béke

száműzött angyala visszatér az Úr trónusához, fel fogjuk eleveníteni a szeretetnek és testvériségnek ezt a szövetségét, amelyből kölcsönös erősítés és áldásos eszmecsere fakadhat.

VÁRNAI ZSENI: KI TEGNAP VOLTAM

— A bánat énekeiből —

Ki tegnap voltam, sirba szállt Veled,
Ma más vagyok, megroppant keserű
Céltalan asszony, könnyázott szemű.

A tegnapom egy elmerült vidék
S ha visszanezék merre volt az út,
Nem látok, csak egy nagy csukott kaput.

Mig nem voltál, előbbi életem,
Csak készülés volt rád, édes alázat
S tudattalan, csak ágyaztam az ágyad.

S kerestem azt, ki méltó, tiszta, szép
Apád legyen s a nászom hajnalán
— Nem tudtam még —, de rád gondoltam tán.

A Minden lettél, érző nagy csoda,
Mely istenül karomba költözött
S áldott voltam az asszonyok között.

S mi vagyok most? Ezerszer átkozott
Az életem s magamnak bús teher,
Egy épület, mely romokban hever.

Karom lecsüng, csüggedten, céltalan,
— Miattad volt az akarás, erő, —
Ma már előttem csak a temető.

Ki tegnap voltam, sirba szállt Veled,
Ma más vagyok, megroppant, keserű,
Céltalan asszony, könnyázott szemű.

A „Wahrheit” című amerikai zsidó napilap
kiadóhivatala

LAKATOS LÁSZLÓ: EMLÉK

Na valóban jó ember volnék, sohasem felejthettem volna el azt a napot, amelyre ma már csak mint valami távoli rezgésre emlékszem. Elfutó köd ma már minden, a mosoly íze, mint egy grimaszé, a könnyeké, mint... De büszke vagyok rá, hogy életem utolsó tíz esztendejében nem sírtam könnyet. És a Juditra való emlékezés? Am emlékezzenek azok, akik félzsoldon élnek, vagy egyéb okok miatt rosszul végeztek. Erősen tartottam magam azon a napon és később is. Engem nem tepert le az élet és az egykori hölgy téved, ha azt hiszi, hogy fiatal hajamban a hosszú fehér pászta miatt vannak. Egyáltalán: miatta semmi sem volt.

És most, hogy emlékeit rendezem — nem több megilletődéssel, mintha régi mozcédulákról volna szó —, már csak annyit tudok, hogy aznap hó elseje volt. Ideges és lealázó nap, mindenképpen tűrhetetlen. Kötelezettségeim elől igyekeztem menekülni, nem emeltem fel a telefonkagylót és fehérműsnek, ékszerésznek, virágárusnak, borkereskedőnek és cukrásznak egyformán eltagadtam magam. Nem volna szabad, hogy úr szegénynek szülessen, mentségem, hogy mind e méltatlan nyomorúságok miatt nem tudtam sohasem valami becsületeset dolgozni, igazi munkát. Kevés örömem volt az életben, amióta eszemet

tudom, sohasem volt két hét megállásom, lejáró váltók, kocsi pénz holnapra, vakmerő hitelezők... Úgy szerettem őt, ahogyan csak egy grófnak volna szabad szeretnie, tékozlón és ajándékokkal mindenképpen megszegyenítettem őt, mert attól tartottam, ha nem így cselekszem, megháborodok, mint valami kamasz és érzélgősségből és ostobaságból feleségül veszem őt.

Elseje volt, de hogy tavasz vagy tél, biz én már nem tudom. Levelet hoztak és én a borítékon megismertem Judit anyjának, e drága és dolgos zsidóasszonynak írását, esetlen és alázatos betűit, amelyek mégis hasonlítottak az övéikre, a nemes és gögös betűkre, annyira talán, mint egy kereskedő felesége mer hasonlítani a leányára, akit egy gróf vett feleségül.

Judit mérget ivott — ez volt a levélben. Nedves ruhát szorítottam halántékomra és így próbáltam gondolkozni a dolgokon, amelyek, hiszem, hogy gyöngébb legényt levertek volna lábáról. Gondosan megreggeliztem, nehogy testi kellemetlenség felfokozza idegességemet (megfigyelésem, hogy a rendetlen napiélet közben elmulasztott étkezésektől, gyors és hebehurgya fürdéstől hamarabb tornyosulnak fel az ember lelki fájdalmai). Fürdés után megdörgöltetem testemet, hajamat megkenték olajjal, a tiszta jóérzés nyugodttá tett és táblára csuktam be az ablakokat, nehogy a külső kocsizörgés valamiképp is megzavarjon gondolataimban.

Eszembe jutott puha keze, kedves, könnyes, bizakodó nézése. Újra és újra elolvastam a levelet. Mégis hát megtette? Gyakran övtam pedig túlzásoktól, megmondtam, hogy ne higgyen nekem, multamat, szokásaimat nem titkoltam előtte. Én semmiben sem vagyok hibás. Utoljára, hogy a kapujában megemeltém kalapomat, megmondtam neki, hogy: ne sirjon, elég volt. Azóta csak két hét telt el és a világegyetem hány hölgye él úgy, hogy két hét óta nem látott engem. Persze ő naphosszat a telefonnál ült, engem lesett, valahányszor aajtajukon csöngettek, összerezzent, a levélhordónak elejbe ment, mint egy cseléd, biztosan úgy volt, de én... én a legelején megmondtam neki, hogy tőlem jót ne várjon, én nem felelek semmiért... Mégis, enyém volt első reszketése, én tanítottam mindenre, a virágok nevére és az első

Oskar Szirt: Schlittschuhlaufen

Szirt Oszkár: Korcsolyázás

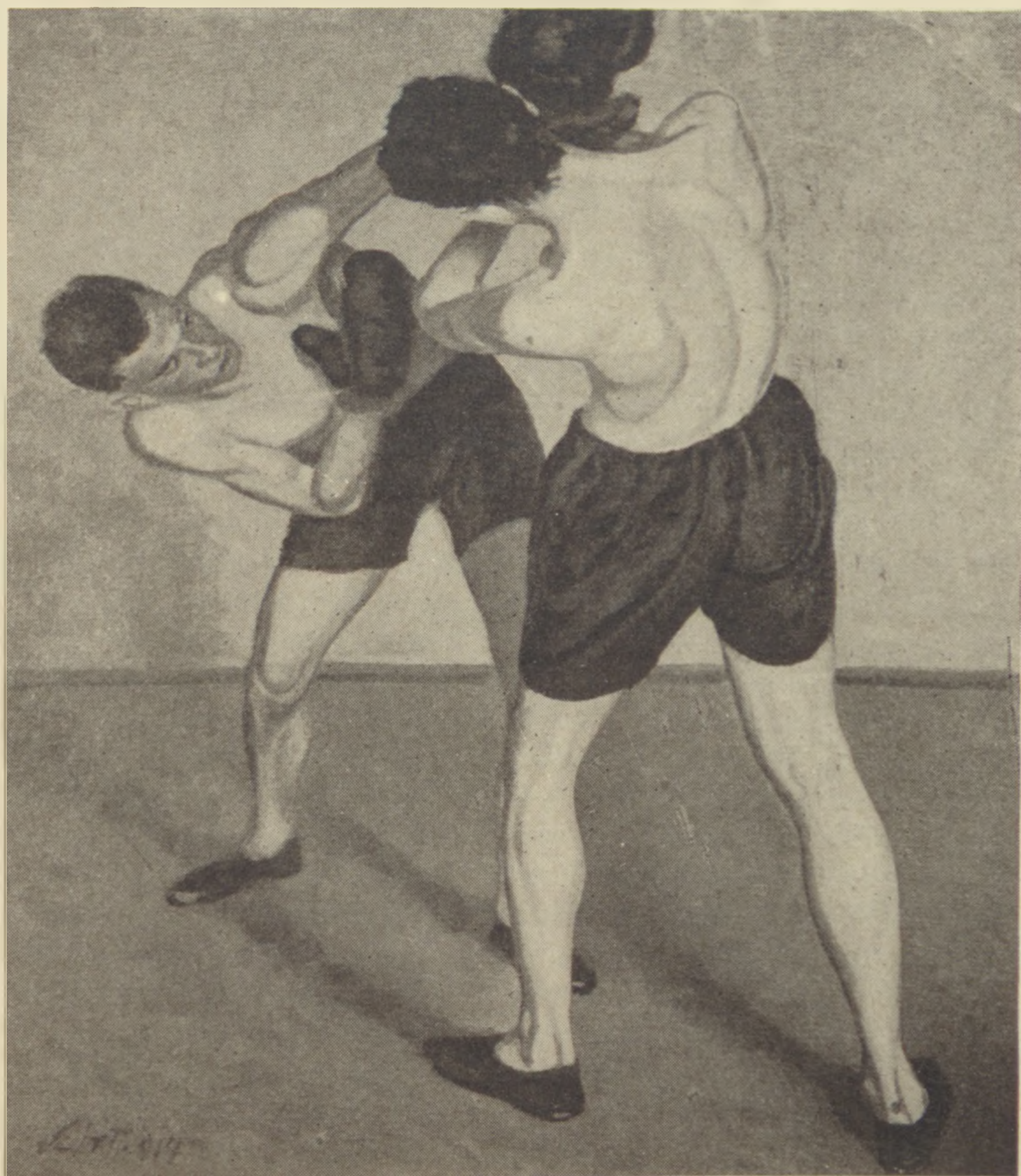
pirulásra és voltak napok, amikor nem szállt fogatba, de otthon ült és keszkenőt himzett nekem, mint kedvesének egy szolgálólány... Délután elmegyek hozzá, addigra már elvégezték dolgukat az orvosok és az előszobából is kitakarodott a jodoformszag... Piha!

Szinte megszépültem a jószándékoktól, nagyon nyugodt voltam, ebéd után csokort rendeltem a virágosboltban, csupa eperszínű kaméliából, úgy emlékszem. Am a telefonom türhetetlenül zakatolt, a virágosboltból hosszú számlát küldtek fel és egy ellenséges ügyvéd két régebbi váltóm körül zavart okozott, egyik barátom, akinek nevezetesebb összegekkel tartoztam, úgy követelőzött, mint egy lócsiszár, átkozott, rossz hónapelseje volt, idegességből egyik cigaretta végével gyújtottam a másikra. Háromszor is visszafordultam a kapuból és megörjített a gondolat, hogy minden boltban és minden ablak mögött nagy csomagokban hever a papírpénz, mint préselt, leveles dohány, máshol hideg, arcátlan rudakban az arany. Egyhez is, ha hozzányú'nék, becsuknának és — vannak emberek, akik csak a nevüket írják egy vékony meritett papirosra és a bank mindjárt kamatokat számol és a kasszír azt mondja: méltóztassék nagyságodnak jól megolvasni, tévedni emberi dolog, hehehe...

Este lett és nem jutottam el Judit ablaka alá. Azután mégis átöltöztem, megkefélkedtem és a borbélynak leüzentem, hogy zárás után másodszor is jöjjön fel hozzám. Mégis el kell mennem, az nem lehet, hogy nem. Kilenc óra volt, mire leérkeztem az utcára. Kocsit intettem, már majdnem bementem az ő házára, de jó szerencsémre eszembe jutott, hogy okosabb, ha előbb valamiképen megnyugszom. Ilyen dúltan nem állithatok be hozzájuk, elegen siránkoznak ma ott ügyis. Még csak az kellene, hogy én is, mint egy vasárnapi pincér, aki kedvesével kettős öngyilkosságot akar elkövetni.

— Hé, Budára — szóltam a kocsisnak — a Margit-hidon át, az Eskü-téri hidon vissza! Majd azután megmondom, hogy hol álljunk meg.

Végre — hisz nem lehetett, hogy ne így legyen — elérkeztem háza elé. A kaput éppen most csukták, de nekem szabad lett volna ebben az időben is. Boldogok lettek volna, ő — egészen biztosan — rám mosolyog, bocsánatot kér az ostobaságért, amit elkövetett és az öregasszony megcsókolja kezemet. Örültem volna én is és szép nagy szavakat mondtam volna. Keze az enyémben nyugodott volna, én simára tűzöm feje alatt a párnát, a viszontlátásra — így búcsúznak és meghatottságomban elkérem a méregüvegcsét,

Oskar Szirt: Boxer

Szirt Oszkár: Boxer

hogy eltegyem emlékebe. Már csengetni akartam, de előbb átmentem a túlsó oldalra, fölnéztem ablakukra. Szívemhez kaptam, még kék világosság szakadt ki onnan, mint a kórházi ablaküvegek mögül. Fázni kezdtem és kiskabátom gallérját feltűrtem, mert mégis azt hiszem, hogy tavasz volt.

Mozdulni nem tudtam és átfutott rajtam: hátha meghalt, odafönt már imádkoznak fölötte. Sebesültek és haldoklók feje fölött láttam azt a kék fényt, olyan volt, mint egy barlang félelmetes kapuja. gy lássam őt, sínylődvé, vagy a haláltól megcsúfoltan, őt, aki méltó lett volna tavaszi ünnepekre, messzi utakra. A tengert ígértem neki valamikor... Én még sosem láttam halottat és borzongok az elkerülhetetlentől. Részeg mesterinasok danolták az utcában és a rendőr háromszor járt el körülöttem, arcomba nézett, mint egy csavargóéba. Haza mentem. Az úton nem fordítottam vissza fejemet.

Másnap a lapokban kerestem a gyászjelentését. Ovatosan nyitottam ki egy újságot, féltem és közbe eszembe jutott, ha a feleségem lett volna, mert nevem az övé mellett állna: „...megtört szívvel tudatom... a legjobb hitves...” De az emberek megdobálnának sárral. Valaki, akinek a felesége mérget ivott! No, nem így lett... nem vettem el és a neve nem volt az újságban. Nem halt meg. Hiszen örömmel sóhajtottam és elége-

dett voltam, mintha csak én mentettem volna meg szomorú kis életét, szép, drága, fiatal életét.

Azontúl egyik napról a másikra halogattam, mentségeket gyűjtöttem, már kétszer is úgy volt, hogy végigjártam az utcáját, névjegy és levél csak az indulási parancsot várták a virágosboltban. Két hét múlva végkép ráeszméltem, hogy nem lehet. Ha akkor nem tudtam, azon a zaklatott napon... Most már egyáltalán nem lehet.

Talán kétszer láttam még az utcán, egyszer májusban, hogy másodszor mikor, arra már nem emlékszem. Nem is kutatom. Elsőizben elfordítottam fejemet, másodszor szerencsésebb voltam, már jóelőre észrevettem és áttértem a másik oldalra. Mikor úgy hittem, hogy már elhaladtunk egymás mellett, falhoz lapultam, sunyin utána tekintettem. Járása még a régi volt, óvatos, kissé hetyke, de szépen ütemesen elnyúló. Kezét védőn tartotta maga előtt. Judit kalapja alól rám nézett, egy kicsit arcát felém is fordította. A legjobb volt, éppen olyan, mint a mi időnkben. Ha most... „Jöjjön át, várom, egész szívvel és milyen gyönyörű lesz, ha ebben a csúf városban találkozni fog két szép ember, aki — így van! — sosem is vált el egymástól.”

Másnap mégis el akartam menni hozzá. Hiszen csak csengetni kellene ajtaján. Már a kapuban voltam, amikor valaki mellettem surrant odabe. Kürtőkalapot hordott, készen vásárolt gomboscipőt, kezében fehér rózsza és aranyspárgás cukrászcso-mag, szeplős, kancsal gavallér, arca majd kipuk-kant a boldogságos izgalomtól. Heliotrop parfü-möt használt, mint egy vidéki vőlegény vagy valaki, aki az aréna primadonnájának udvarol. E nagy házban ő csak Judithoz tarthat. Lám milyen hamar elfelejtődtem és enyém a világ leg-ostobább lelkiösmerete. Még azt hittem, hogy én árultam el őt, amikor pedig ime két szememmel láthatom, hogy eladtak és elfelejtettek. E naptól fogva sorsára bízam kis báránycámat, Juditot és azon voltam, hogy neve is múltjék el tőlem, mint füst, szégyen és tévedés.

— Vajha boldogulna az életben — kívánom neki olykor, de ő erről nem tudhat.

— Vajha boldogulna az életben — kívánom neki gyakran és ilyenkor mindig úgy érzem, hogy már nem vagyok adósa neki, akire — milyen hiba volna — ha csak emlékeznék is.

**Művészi kivitelű
BEKÖTÉSI TÁBLÁK
a Múlt és Jövő
1916-iki évfolyamához**

valamint az előbbi évfolyamokhoz

Ára portóval együtt 2 korona 60 fillér

A diszkiadáshoz portóval együtt 3 korona

LÓRÁNT MIHÁLY: ZSOLTÁR

Kovács Lajos főhadnagynak küldöm

Ki csendes órán megpihenni kíván
És megpihenve vágyja harcait,
Mutasd neki Uram a végzet útját,
A sors kezének halvány karcait.
A levegőben száz csodát figyeljen
S a nappalon a messzetűnt időt,
Mutasd neki Uram a hulló percet
S emeld magadhoz őt!

Ki szomorú: az minden könnyet lásson
És aki vig: mindig mosolyt igyon,
A könny a szíven végtelen ígézet
És a mosoly a legdúsabb vagyon.
Az utat nézze, aki harcra indul,
Ahol egymásba vált e két rokon,
Hogy elmerülve megláthasson téged,
A magas szírtfokon.

Mert eljutunk a hegytetőre mind-mind,
A perc se késik — indulásra vár,
Kit téli hó visz fel a keskeny úton,
Kit felrepít a zengő, tiszta nyár.
Idők dobognak szíveink tüzeiben
És percek égnek zengő szólamon.
Uram, higgyed, a lépteink szeszélye:
Az örök bizalom...

Hisz' messze néz a szem tévedt sugára,
Ha tört zenékre táncol életünk
S a perc, a hulló, vár reánk vigyázva
És megmutatja pihenőhelyünk.
És felragyog az arcunk mámorosan,
Ha énekel a reggel és az est
És feldobog a lelkünk tiszta húrja
És megreteg a test...

Ó, mert a szív a harccal egybeforrott
És együtt lángol könny és a mosoly,
A bánat illan és a tűnt nyomokba,
A vidámság, a hű rokon oson.
S mi kell egyéb, mint látni, újra látni,
Az elsuhanó vig és bús időt...

Uram, ki csendes órán harcra készül,
Emeld magadhoz őt!

PAP IZSÁK: AZ ÉN DALOM

Az én dalom vak pusztaságba vesz,
Nem hallja senki, nem szól senkihez;
Csak tompa álmok tört heveny-beszéde,
Mely lázas órán gyors íramra kél
S megyen, megyen s nem áll meg senkinél.

Az én dalom csak mása enmagamnak;
A mélybe' zúgó láttatlan pataknak,
Minek vizére vándor nem siet,
Mit sziklamedre egyre tép, sebez
Mit, mért zokog? nem ér el senkihez.

DR. MOLNÁR ERNŐ: A JIDDIS IRODALOM FEJLŐDÉSE

XIX. század utolsó negyedében Oroszország industrializálódása a zsidó tömegekre sem maradt hatás nélkül. A nagyvárosokba, az ipari központokba átláncolódtott zsidóságban az évszázados gettó-nyomor helyébe most a proletárok tömegnyomora lép. Ez átláncolódtott zsidóság *félszegségeit* Sólem-Aléchem gúnyolja ki, míg *szociális* tragikumukon Perez zokogása hallatszik. Ők ketten szolgáltatják a multszázadvégi gettó-zsidó lélekrajzának szintézisét. De Perez fölötté áll társának, mert ő egyben a modern jiddis irodalom első európai veretű egyénisége, aki átbocsátotta lelkén, *Ibsen*-től kezdve *Maeterlinck*-ig, mind a modern irodalmi hatásokat. A szociális elem — azaz a régi tömegnyomor csak új név alatt — uralkodik líráján, novelláin és drámáin. A szegény, zúgolódás nélkül szenvedő kis proletár-munkás — *Bonze* — alakjától kezdve az éhező zsidó munkáscsaládokon, a sztrájkokat rendező, kaftános zsidó szociálistán át a zsidó nő szociális helyzetének rajzáig, a problémának számtalan árnyalata jelenik meg ezekben az irodalmi termékekben. A népsorsmeglátás multba néző, inkább még történeti pragmatikájának helyébe nála a szociális felfogás lépett. A költő gondolkodásában már nem a nép történeti sorsáé a vezetős szerep, mint még Abramovicznál vagy Frúgnál, hanem szociális helyzetéé.

Az orosz *milieu*-nek a zsidó lélekkel megegyező egyik fővonása a tömegek mély vallásossága. A vallásos megnyugvás, a vallás lelkeket gyógyító balzsamírja, leghatékonyabban ma még Oroszországban működik. És Oroszországban — amire a többi Európában alig akad példa — tényleg felszínre is jutottak a lélek kimélyítésén és a szenvedésen alapuló vallásos regenerációk már *Dosztojevszki*-nél: a szenvedések vallásában, de nyíltan és világosan *Tolsztoj*-nál. A valláshoz kell visszatérni, hirdeti *Tolsztoj*, a szenvedő tömegek ősi arkánumához.

És látjuk, hogy ugyanennek a belső lelki milieu-nek az alapján állva, sőt külső példáktól valószínűleg még jobban buzdítva, már *Abramovicz* ebben, vagyis a nép mély, vallásos érzésében látja a panacaeát a szenvedésekre. Az ünnepek mély áhitata, a vallásos szabványok lélekből fakadó szeretete hozza meg — az ő novelláiban — a szenvedők belső harmóniáját, a Messiás várása

simítja el a magasztos mult és a szomorú jelen között emelkedő sötét válaszfalat, az ősi hagyományos tanok intenzív tanulmányozása, egy oldal *talmud* éles logikája, egy *midrás* hely meleg érzése, egy fejezet *zohári* misztika izzó fantáziája csilláptják le a követelődző gyomor korgását. *Sólem-Aléchem* is teljesen az *Abramovicz*-vágta utakon jár, nála is: a kis zsidó *melamed* (tanító) minden veszélyen keresztültör, csak hogy családjá meleg körében tölthesse el a *pészach*-ünnepet. *Perez* novelláiban és drámáiban azonban, mint szociális téma, ez a *vallási* vonás is kimélyül és messzebb perspektívát nyer. Mert amit *Tolsztoj* akar, a visszatérést a bibliai levegő üde tisztaságához, ez az irányzat, vagyis a visszatérés a tiszta érzés mélységeihez, mintegy két évszázadja a „chászid“ misztikában éledt föl és a zsidóságban intenzíve élő eme irányzat *Perez* figyelmét élénken me-

Mendele Mócher Szeformim (S. Abramovicz)

ragadta. A XVIII. század elején a galíciai Kárpátok tövében, *Miedzborz* városkában, egy egyszerű, zsidó napszámosember kezdte hirdetni ezt a misztikus *panteizmust*, mely töredékes írásokban és a mester beszélgetéseiben maradt fenn. Eszerint Isten mindenütt jelen van. Isten rosszat nem alkotott (s ez a XVIII. századbeli *Baalsem Leibniz*szerű *optimizmus*). Istennel *extázis* útján közvetlen érintkezésbe lehet jutni. Tehát nem a vallás szabványainak tudós ismerete és megtartása szükséges, mint inkább a vallásos érzés melege, melynek segítségével az egyszerű, tanulatlan ember is Isten elébe kerülhet. A chászid misztika filozófikus tanai azonban nem

maradtak meg eredeti tisztaságukban. A tudás lebecsülése nagyfokú tudatlanságnak vált forrásává, a nép vezetőivé pedig a *vulgo* csodarabbik néven ismert *rebbe*-k és *caddik*-ok lettek. Érthető, hogy a zsidó felvilágosodás a chászid-irányzat ez elfajulásai ellen annyira küzdött. E küzdők között kezdetben maga *Perez* is szerepelt. De kimélyülvén a zsidó nép szenvedéseiről való felfogása, valószínűleg *Tolsztoj* befolyása is hozzájárult ahhoz, hogy ez irányzatnak nagy értékét a nyomorgó tömegek szempontjából észre tudta venni. Sok gyönyörű chászid-novellájában leírja, mint varázsolja át a belső érzés *extázisa* a tengődő népet, mint válik a szenvedőkre vallásosságuk igazi gyógyírrá. Az *extázis* fokán a legműveletlenebb szenvedőknek a lelke is felemelkedhetik Istenéhez és nagy szerep jut e misztikában az éneknek, mely az *artikulálan* érzést is szárnyaira veszi, a hívők a bogárka szárnyainak zümmögésére épp úgy figyelnek, mint — az *extázis* legmagasabb fokán — az égi szférák zenéjére. *Perez*-nél a chászid-témák drámák ütközőpontjaivá is válnak, mikor például a csoda-

Perez

Perez dolgozószobájában (utolsó felvétel)

rabbi a hitet megdőlni érzi magában, amiáltal a nemzedékek misztikus lánc megszakad s a nyitott frígláda előtt lázadozik Isten ellen. (Az „Aranylánc” c. drámája.)

Ez a nagyjában vázolt témakör a tárgya a modern zsidó irodalom elbeszélőinek: a gúnyból kiinduló humor, majd a szenvedések könnyes, halkszavú rajzai. Komorság és szenvedés árad Abramovics nagy realizmussal megírt novelláiból és regényeiből, az orosz levegő bánata, de viszont gyengéje és pedig nem csupán regényeinek, hanem elbeszéléseinek is, a *belső koncepció hiánya*. Ezzel szemben stílusa élénk, megkapó és szemléletes, a *détaille-ok* színesek és levegősek. A realista Abramovics-ot a *gettó Zolája*-nak is nevezik. Sólem-Aléchem szereti elbeszéléseit monológ-formában megírni, az orosz irodalomban (Dosztojevszki) sűrűn használt formán, telítve persze jiddis levegővel s látszólag szétkalandozó (de a jiddis pszichére épp ezáltal jellemző) gondolatmenettel. Perez rövid írásai egy-egy érzéskilengés vetületei, novelláiban és drámáiban a mély (orosz) realizmus mellett már (a nyugateurópai) szimbólum és misztikum vegyülnek. Írásait kerek kompozíció, a szordinált érzelmek tompa, egyenletes fülledtsége jellemzi, továbbá a stílus elevensége és erős szemléletessége, ami a jiddis irodalomnak általában sajátja. Szociális drámáin mély, *maeterlinck-i* misztikum és tragikus feszültség vonul át.

E vázlatos tárgyaláson kívül még sok érdekes mondanivaló akad erről a mi évtizedeinkben kifejlődő jiddis irodalomról, melynek a kivándorlás következtében sok jeles művelője él most Amerikában is, külön mondanivaló a lírájáról és külön a drámájáról. Érdekes egyéni problémája még a jiddis irodalomnak, hogy írói kétlakiak, oroszul rendesen épp oly jól írnak, mint jiddis nyelven s így állandó a tehetségek szelekciója az orosz iro-

dalom javára. Így például *Frúg*, aki egyike az első jiddis poétáknak, verseinek legszebbjeit, mint a *Serleg-et*, melyet *Patai József* és *Kosztolányi Dezső* is lefordított magyarra, eredetileg oroszul írta. De amint egyre jobban fejlődik ez ifjú irodalom és munkásait anyagilag is ki fogja elégíthetni, ez a veszély is elmúlik majd felőle. S világtörténelmi korunkban még politikai szempontok is kedveznek e nyelvnek, mely német eredeténél fogva az előretolt örs szerepét töltheti be a szláv tengerben s így irodalma is politikai súlyt nyer. Irodalma, mely a XIX. század nemzeti erjedéséből a legifjabb európai literatúra s melyen mintegy saját szemünkkel láthatjuk: egy belsőleg életerős tömeg, mint az orosz és lengyel zsidóság, miképp tud erős, fejlődésképes irodalmat kisarjasztani.

KELEMEN LÁSZLÓ: TAVASZI VERS (1917.)

Fleissig Sándor bátyámnak
nagy szeretettel küldöm

Az első napsugár elborítja a tájat
S a táj nem éled újra, a város komor, fáradt.
Miért nem ujjong a nép, miért nem örül a nyárnak?
Miért nem örül az első tavaszi napsugárnak?
Miért néma a város, miért könnyes minden szem?
Kit gyászoltok ti népek, mondjátok meg nekem!

Tán pestis, avagy dögvész vág pallossal belétek?
Tán sorvasztó betegség van rajtatok, ti népek?
Tán pusztítja a várost a tűzistennek lángja?
Avagy az Úr bocsájtott mennyköves esőt rája?
Tán kiöntött a Duna és víz alatt a házak?

— De miért jönnek felém rossz, kopogó falábak?
És koldusok ezrei miért jönnek felém?
Miért látok égő könyt milliónyi nő szemén?
És miért jönnek felém ezernyi vak vitézek?
Béna, falábú, mankós, nyomorék legények?
S ha kimegyek a földre, miért látok véres átkot?
Ezernyi keresztfát, ezer szintelen virágot?
Miért van csupa vér, csak vér, mindenütt vér?
És ezernyi nő s gyermek búzát, kenyeret kér...

...Hatalmas Úr, te Isten, könyörülj meg a népen
Szárítsd fel a sok könnyet az anyák bús szemében.
S ne így ragyogj te bús nap, ne így játsszon a sugár,
Ne legyen ily tavasz, ne hólepette nyár, —
Hanem zúduljon a fénnel áldó dús meleg,
Könyörüljetek rajtunk ti hatalmas egek,
Ezernyi nép kiáltja őrvongva a nagy vágyat:
Elég volt már, elég, te nagy Isten, bocsánat!
S ősszel borítsa az ugart majd rengő kalász,
Mikor az új Jeriko-falnál arkanygyal harsonáz.
És ne rontsa a vetést tovább: véres, széldúlta gaz,
Ó, menj el, tűnj el innen, te rossz, te átkos
tavasz...

OROSZ-ZSIDÓ NOVELLAIRÓK

SÓLEM ALÉCHEM: NEM IGAZ

— Ugyebár, Kolomeába utazik?
— Honnan tudja?
— Odahallgattam mikor a kalauzzal beszélt.
— Kolomeából való, vagy csak odaautazik?
— Kolomeából való vagyok. Miért kérdezi?
— Oh semmi. Csak úgy kérdeztem. Szép város Kolomea, ugye?

— Istenem... olyan város, mint a többi galíciai városok. Csinos város, igen... egész csinos város...

— Úgy gondolom, hogy vannak ott jobb emberek, gazdag emberek?

— Mindenféle van nálunk: gazdag és szegény. Természetesen több szegény, mint gazdag.

— Éppen úgy mint nálunk. Egy gazdagra ezer szegény... Kolomeában lakik egy Funkelstein nevű gazdag ember?

— Igen, létezik olyan. Mi van vele? Ismeri talán?

— Ismerni nem ismerem, csak hallottam már róla. Nem reb Saje-nak hívják?

— Persze reb Saje, miért kérdi?

— Oh semmiért. Csak úgy kérdelem.

— Tényleg olyan gazdag ez a reb Saje, ahogy beszélnek?

— Mit tudom én? Nem olvastam meg a pénzét. Különbözik miért érdeklődik így iránta? Bizonyára hitelről van szó?

— Nem, csak úgy kérdelem, azt mondják egy leánya is van.

— Nem egy, hanem három. Tehát partie miatt kérdi? Mit mondtak Önnek? Mennyi hozományt ad?

— Nem hozománytól függ itt. Érti? A házról beszélek, hogy milyen ház az.

— Ház? Olyan ház mint a többi házak. Zsidóház, finom ház, nagyon vallásos ház, nagyon finom ház. Habár azt beszélnek, hogy az utóbbi időben ott a régi vallásosság... De nem igaz!

— Mi nem igaz?

— Semmi, amit róla beszélnek. Tudnia kell, hogy Kolomea olyan város, mely tele van hazugokkal.

— Éppen azért volna érdekes tudni, hogy mit beszélnek Funkelsteinről és házáról.

— Azt mondják, hogy nem úgy történik ott sok minden, mint valamikor. Így régebben a Peszach-hal kapcsolatban nagyon szigorúak voltak. Sőt ő maga, reb Saje kétszer egy évben is elutazott a rabbijához... Ma már nem úgy van...

— Ez minden?

— Mit akar még? Hogy már szakál és hajtincs nélkül szaladgál és nyilvánosan eszik disznóhúst?

— Mindég azt mondja: „azt mondjak“ erre azt gondoltam, Isten tudja, mit mondanak. A fő dolog, hogy rendes és tekintélyes ember-e? Ezt gondolom.

— Istenem! Rendes ember? Olyan ember mint a többiek. Rendes ember. Sőt azt is mondanám, hogy nagyon rendes ember. Természetesen azt mondják nálunk, hogy egy kissé... de nem igaz!

— Mi nem igaz?

— Semmisem, amit róla beszélnek. Semmi nem igaz. Kolomea olyan város, ahol szeretnek egymásról minden rosszat mesélni. Ezért nem akarom ismételni, amit beszélnek. Hisz ez már csunya pletyka.

— De mihelyt egyszer tudja, hogy semmi sem igaz, nem lehet már csunya pletyka.

— Tehát azt mondják, hogy ő... egy kissé... „csűr-csavar“

— Csűr-csavar? melyik zsidó nem csűr-csavar? Talán Ön nem?

— Igen, de attól függ, mennyit? Róla beszélnek, tudnia kell... De hisz nem igaz!

— Mit beszélnek tulajdonképpen róla?

— De mondom Önnek, nem igaz!

— Ugy akkor a hazugságot akarom tudni.

— Azt mondják, hogy már háromszor szüntette be a fizetéseit. De nem igaz. Én csak egyszerűen tudok.

— Ez minden? Hol van az a kereskedő, aki legalább egyszer nem szüntette be már a fizetését? Ha meghal egy, anélkül hogy megtette volna, akkor az csak bizonyíték, hogy idő előtt halt meg. Hogyan?! Hát nem így van?

— De attól is függ, hogy hogyan szüntetik be a fizetéseket. Ő rosszabb módon csinálta: egyszerűen eltüntette a pénzt és a hitelezőknek kinyújtotta a nyelvét. Érti?

— Semmiesetre sem látszik ostoba fejűnek. Mit tud még ezenkívül?

— Mit akar még? Hogy embert is öl? Hogy fegyházra érett? Ámbár nálunk egy nem nagyon szép történetet mesélnek róla... De ez nem igaz!

— Milyen történetet?

— Na, egy nemesemberrel... De, ki ad valamit ilyesmire?

— Micsoda történet is az, azzal a nemesemberrel?

— Oh valamí nemesember... és váltó... Mi mindent nem talál ki Kolomea! De nem igaz! Én tudom, hogy nem igaz.

— Ha tudja, hogy nem igaz, nem fog neki ártani.

— Tehát egy nemesemberrel csinált üzletet, azt mondják egy nagyon gazdag nemesemberrel. Nagy tiszteletben állott nála, nagy tiszteletben. A nemesember azonban meghalt és ekkor ő hirtelen váltókkal állott elő. Erre fenn volt az egész város vele, mert tudták, hogy az a nemesember

soha életében nem irt alá váltókat. Honnan van tehát a váltó? Kolomea, tudnia kell, olyan város, mely nagyon vigyáz.

— És?

— Volt erre mit hallania.

— Ez minden? Minden zsidónak van mit hallania. Vagy látott már egy zsidót, akit nem hurcoltak volna meg?

— Igen, de neki háromféle meghurcoltatása volt.

— Háromféle? Hogyan?

— Na először is a malomért, úgy mondják. De ez biztosan nem igaz!

— Aha, bizonyára leégett és azzal gyanúsították, hogy bebiztosította és maga felgyújtotta volna, mert igen régi volt és újat akart!

— Honnan tudja oly pontosan?

— Tudásról szó sincs, én csak feltételezem, hogy így kellett történnie.

— Így beszélnek legalább nálunk Kolomeában. De nem igaz! Esküt merek rá tenni, hogy nem igaz.

— Engem nem bánt, ha igaz is. De háromféleről beszélt!

— Én semmiről sem beszéltem. A város beszéli. De ez már egyszerű rágalom, merő hazugság.

— Rágalom? Hamis pénzverés talán?

— Még rosszabb.

— Mi lehet még rosszabb?

— Oh, szégyelem megmondani. Mit ki nem gondolnak Kolomeában. Üres fecsegő ingyenélők... Talán ezt csak azért rendezték, hogy pénzt zsaroljanak ki tőle. Hisz tudja, kisváros és minden gazdag embernek vannak ellenségei.

— Úgy, tehát a szolgáló lánnyal volt dolga?

— Honnan tudja ezt? Bizonyára elmesélte már valaki?

— Semmit sem meséltek el nekem, de nem volt nehéz kitalálnom. Különben szép pár forintjába kerülhetett neki — ez a rágalom.

Azt elképzelheti. Kivánom, hogy ketten összesen minden héten megkeresnének annyit — és én bizonyára nem vagyok Önnek ellensége. Emellett egészen ártatlan volt: Kisváros... gazdagember... irigylik... egyszerűen irigylik őt...

— Könnyen lehetséges. És gyermekei? Rendesek, jók? Úgy emlékszem három leányáról beszélt az előbb?

— Igen, három. Kettő férjnél és egy leány. Jó gyerekek, nagyon jó gyerekek. Habár a legidősebből azt mondják, hogy ő... De nem igaz!

— Tehát mit beszélnek róla?

— Hisz mondom, hogy nem igaz.

— Tudom, hogy nem igaz, engem azonban hazugság is érdekel.

— Oh, ha Ön minden hazugságot, mely nálunk Kolomeában kering, végig akarna hallgatni, három nap és három éjjel nem lenne vele készen. A legidősebből azt beszélnek, hogy a saját haját viseli. De én tanuskodom, hogy nem igaz. Nem is elég

művelt hozzá. Ami a második lányát illeti, hát egyszerűen kitalálták, hogy még mint lány... de mi mindent nem talál ki Kolomea. Hisz nem igaz.

— Úgy gondolom érdemes végighallgatni, mi mindent találnak ki maguknál Kolomeában.

— Hisz már mondtam, hogy Kolomea olyan város, mely tele van hazugokkal és pletykaszájúakkal. Ön tudja, ha egy kis városban egy lány sötét éjszaka végig megy az utcán egy fiatalemberrel, akkor az nagy feltűnést kelt, minek is kell egy ilyen lánynak éjnek idején Kolomea városában egyedül egy segéddel járkálnia?

— Ez minden?

— Hát mit akar még? Hogy talán Jom-kipurkor megszökött volna vele Csernovitzba? Úgy ahogy a legfiatalabbról is csinos csínyt mesélnek?

— Úgy? mit?

— Oh, nem érdemes mind a butaságokat, amik nálunk Kolomeában keringenek, utánamondani. Hazugságot nem szívesen mesélek el.

— Eddig annyi hazugságot mesélt el, mesélje el még ezt az egyet.

— Hallgasson ide, kedvesem, nem az én hazugságaimat meséltem el, hanem a másokét... én egyáltalán nem értem, miért kérdez ki minden egyes dologról oly bőven és részletesen, mint egy vizsgálóbíró!

Úgy látszik, maga olyas valaki, aki szereti embertársait kítapasztalni, kifürkészni, kinyomozni, beleiket kiszakítani testükből, ezzel szemben vigyáz, hogy bármit is a száján kiejtsen... Ne vegye rossznéven, de meg kell mondanom a tiszta igazságot... Ön, úgy látszik, Oroszországból való, ahol az embereknek az a csunya szokásuk van, hogy a csizmájukkal szeretnének másoknak szívébebeletaposni... Az oroszok, úgy látszik, csakugyan pletykaszájúak... Különben mindjárt Kolomeában leszünk, ideje, hogy rendbeszedjük a holminkat!... Ne vegye zokon!...

Fordította:

Lukács Zoltán.

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם.

Sólem Aléchem karikatúrája

Ez Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület nyolcadik munkaéve a nagy világháborúnak mindent próbáratevő harmadik esztendejére esik, tehát olyan időre, amikor minden kulturális és humánus tevékenységnek egyre súlyosbodó viszonyokkal kellett megküzdenie. De az a szeretet és lelkesedés, amellyel a magyar zsidóság legjobbjai az Omike működését kezdettől fogva támogatták, e nehéz időben még fokozódottabb áldozatkészségben nyilvánult meg. Ennek köszönhetjük, hogy egyesületünk a háború harmadik évében még ki is tágíthatta kereteit, elsősorban pedig szociális tevékenységét fektette szélesebb alapra, amidőn az év folyamán kibővített és átalakított *Menza-Akadémikájával* és az ezzel kapcsolatos *Hadi-jóléti intézményeivel* a legsokoldalúbb segítő akciót fejtette ki és amidőn minden törekvése odairányult, hogy a nyomasztó viszonyok folytán előállott sok nyomoron és szenvedésen lehetőleg enyhítsen. Reméljük, hogy a háborúnak nemsokára bekövetkező diadalmas befejeztével, az Omike ismét a kulturális tevékenységre helyezheti a főszúlyt és meg fogja valósítani azokat a nagyszabású terveket, amelyeket a jövő programjául kitűzött, hogy az ifjúságnak, amelyet pártfogásába vett, az anyagi mellett, szellemi táplálékot is nyújtson, hogy könyvekkel, kiadványokkal, előadásokkal, kurzusokkal a fogékony lelkeket és a magyar-zsidó közvéleményt általában megtermékenyítse és irányítsa, párhuzamosan azzal a gyönyörű munkával, melyet a „Mult és Jövő“ a háború alatt is oly fényesen kifejtett.

Egyesületünk történetében az elmúlt esztendő különös nevezetessége és eseménye, hogy központi irodánkkal VIII., Rákóczi-út 17. szám alatti új helyiségeinkbe költöztünk át. Menza akademiánk helyiségeit ugyanis tetemesen megnagyobbítottuk és átépítettük és így egyesületünk központi irodáját, mely eddig a pesti izr. hitközség Sip-utcai székházában volt elhelyezve, — szintén a menza helyiségeivel összeköthettük. Hét évig élveztük a pesti izr. hitközség érdemes vezetőségének vendégszeretetét, mellyel székházában a gyönyörű irodahelyiséget és üléstermetrendelkezésünkre bocsájtotta. E helyen mondunk köszönetet a pesti izr. hitközség nagyérdemű Elöljáróságának nemes ténykedéséért és hosszú tartamú szíves vendégszeretetéért.

I. Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület (kulturális intézmények)

1. Mult és Jövő

A „Mult és Jövő“, amelynek a legelső magyar és külföldi tudósok, írók és művészek a munkatársai, országszerte elismerten a legművészibb magyar folyóirat, amely nemcsak egyesületünk-

nek, hanem az egész magyar zsidóságnak dicsőséget szerez. A Mult és Jövő a magyar zsidóság legfőbb kulturális reprezentánsaként jelenik meg nem csak idehaza, hanem a külföldön is, ahol szintén széles elterjedtségnek és nagy tekintélynek örvend. Hogy a Mult és Jövő áldásos hatását a zsenge középiskolai ifjúságra is kiterjessze, megindította dr. Molnár Ernő szerkesztésében a „Remény“ című ifjúsági folyóiratot, amely először a Mult és Jövő első évfolyamainak mellékleteként jelent meg. Az új ifjúsági lap is már rövid idő alatt nagy népszerűsége telt szert és az Omike helyiségeiben több sikerült ifjúsági délutánt rendezett. A Mult és Jövő nemcsak egyesületünk kulturális programját valósítja meg fényesen, hanem egyre emelkedő arányokban az egyesületnek és intézményeinek anyagi erőit is gyarapítja. A szerkesztőség díjtalanul küldött a harctérre sok ezer példányt, amit a zsidó katonák hálával és lelkesedéssel fogadtak. A Mult és Jövő szerkesztője és kiadója, dr. Patai József, a szerkesztőbizottság tagjai pedig még egyesületünk részéről főtiszt. dr. Hevesi Simon, báró Dirsztay Béla, dr. Venetiáner Lajos, dr. Deutsch Ernő és dr. Weiller Ernő. A Mult és Jövőt az Omike mindama pártfogó tagjai, akik évi 25 K pártfogó tagsági díjat fizetnek, tagilletményül kapják; akik pedig 34 K pártfogó tagsági díjat fizetnek, megkapják a folyóiratot díszkiadásban. A *Mult és Jövő* valamint a *Remény* szerkesztőségének és kiadóhivatalának címe: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6. Telefon 146—92.

2. A Magyar Zsidó Hadi Archivum Almanachja

A „Magyar Zsidó Hadi Archivum“ nagyérdemű elnöke tiszasülyi Polnay Jenő kezdeményezésének és lelkes áldozatkészségének köszönhető, hogy a Háborús Almanach annyi ezer meg ezer példányban kerülhetett díjtalanul a magyar-zsidó közönség és különösen a harctéren küzdő katonák kezébe, mindenütt óriási lelkesedést és feltűnést keltve. A hatalmas albumkötet, amelyet az egész magyar sajtó osztatlan elismeréssel fogadott, Magyar Zsidó Hadi Archivum és az Omike kiadásában, főtiszt. dr. Hevesi Simon, tiszasülyi Polnay Jenő és dr. Patai József szerkesztésében jelent meg és arra törekedett, hogy már a zajló események közepette is megrögzítse a magyar zsidóság érzéseit, érintse cselekedeteinek nagy körvonalait és azokat a problémákat, amelyeket a háború a zsidósággal kapcsolatban felvetett. A legjelesebb magyar írók, művészek, tudósok, közgazdászok működtek közre, hogy a pompás emlékmű irodalmi és művészi nivóját minél tökéletesebbé tegyék.

3. Gyors- és gépirási tanfolyamok

A tanfolyamok egész évben szakadatlanul működnek. Főleg a hadban elesettek özvegyeit és árváit, valamint a rokkant katonákat képezzük

ki díjmentesen, hogy így is könnyebben önálló keresetforráshoz juttathassuk őket. Az egyes tanfolyam 6 hónapig tart és tárgyai: magyar és német gyors- és gépirás, szépírás és kereskedelmi ismeretek. A tanfolyamok a „Gyorsírástudományi társulat helyiségeiben (VII., Dob utca 66) tartatnak Kondor Ignác igazgató vezetése mellett; a tanítást Révai Adolf végzi. A tanfolyamokon mindenki résztvehet, aki főt. dr. Hevesi Simon társelnökünk-nél, vagy dr. Weiller Ernő főtítkárnál jelentkezik és erre érdemesnek ítéltetik. A tanfolyamok végeztével a növendékek közérvényű oklevelet kapnak, melyet elnökségünk aláírásával és pecsétjével is ellát. Jelenleg a tanfolyamokat 74-en látogatják.

4. Könyvtár és olvasóterem

Egyesületünk könyvtára és olvasótermére egy nemesszívű úrinő nagy áldozatkészsége folytán tekintélyes fejlődés vár. Rendkívüli háborús kiadásainkra való tekintettel ezen intézményeinkre a háború alatt nem áldozhattunk; ezek fejlesztését a háború utáni időkre kellett halasztanunk. Újpesti Wolfner Tivadarné szül. Herzfelder Gitta úrnő néhai fivére Herzfelder Harry úr emlékének megörökítésére 10,000 K nemes adományt ajánlott fel könyvtárszobánk berendezési céljaira és a könyvállomány fejlesztésére. Könyvtárszobánkat a nemes intenciókhoz képest a nyár folyamán berendezzük és ősszel egyetemi és főiskolai ifjúságunk számára megnyitjuk. A nemesszívű úrinőnek ez úton is hálás köszönetet mondunk.

5. Istentisztelet

Főünnepeink alkalmából egyesületünk vezetősége az összes budapesti bankok, takarékpénztárak, nagyobb keresk. és ipari részvénytársaságokhoz átíratot intézett, amelyben azon kérelmet terjesztettük elő, hogy az alkalmazottaknak mód nyujtassék a templom látogatására. Kérelmünk minden helyen meghallgattatásra talált és a hivatalnoki kar hálás köszönettel fogadta ez irányban való közreműködésünket. Menzánk ifjúságánál is fokozott figyelemmel voltunk, hogy az ünnepi istentiszteleteken részt vegyenek és december 19-én, chanuka-ünnep előestéjén menzánk helyiségeiben az ifjúság részére vacsora keretében „chanuka-ünnepélyt“ rendeztünk, melyen a szent beszédet főt. dr. Hevesi Simon társelnökünk tartotta. A husvéti ünnepek alkalmával pedig ifjúságunk rituális ellátásáról kilenc napon át délben és este gondoskodtunk, mely alkalommal a széderesti ájtatóságokban is részesültek.

6. Kultúrsegélyezések

A megváltozott viszonyok folytán főjövedelmeinket menzánk háborús jóléti intézményei emésztik fel. Mindazonáltal dr. Bacher Vilmos-ösztöndíjunkt kiadtuk és 3500 koronát irányoztunk elő kulturális szubvenciókra, lapok támogatására és sok kisebb és nagyobb irodalmi és művészeti

segélyt nyújtottunk. Az általánosan érzett orvoshiány is arra késztetett, hogy szegénysorsú orvosjelöltek részére, kik az utolsó szigorlatot készülnek letenni, szigorlati diáksegélyre pályázatot hirdettünk. Schwarcz Ferencné úrnő áldozatkészsége folytán minden év május 13-án, férje halálának napján, 10 egyetemi hallgatónak a „kadis imáért“ fejenként 20 koronát juttatunk.

7. Propaganda

A tagállomány terén az Orsz. Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület (a menza-tagokat a II. részben mutatjuk ki) a lefolyt esztendőben a következő mozzanatokkal tünteti fel: Örökös tag 19. Alapító tag 40. Megváltott tag 44. Pártoló tag 128. Rendes tag 2282. Helyi rendes tag 1810. Vidéki rendes tag 462. Mult és Jövő előfizetésével kombinált pártfogó tag 2367.

II. Menza-Akadémika

(Háborús jóléti intézmények)

Mikor a még mindig dúló világháború 1914. évben kitört, kétkedéssel néztünk menzánk jövőben való működése elé, sokat tűnődve azon, vajjon képes lesz-e menzánk a háború alatt hivatásának megfelelni. Dr. Domony Mórincné alelnökasszonyunk lelkes indítványára félve nyitottuk meg tehát menzánk kapuit a döngető inség előtt 50—60 embernek nyujtva naponta ellátást. Elnökségünk, de különösen nagyérdemű elnökünk báró Dirsztay Béla végtelen szeretetének menzánk iránt, fáradtságot nem ismerő ügybuzgalmának és nemesáldozatkészségének köszönhetjük, hogy a szükség fokozódásával párhuzamosan fokozódott a nemesen érző szívek érdeklődése és támogatási hajlandósága háborús jóléti intézményeink iránt és így működésünket nemcsak hogy nem kellett felfüggesztenünk, hanem még fokozhattuk tevékenységünket. E nagy munkában elnökünk méltó segítőitársai főt. dr. Hevesi Simon társelnökünk, dr. Neumann Arminné elnökasszonyunk és dr. Domony Mórincné alelnökasszonyunk voltak. Hadi-jóléti intézményeink működése, kulturális és szociális munkáságunk menzánkat az ország egyik első háborús intézményévé fejlesztette. Nagyarányú hadijótekonyságunk a hatóságok, az állami és társadalmi tényezők kiváló elismerését szerezte meg számunkra.

A háborús jóléti intézmények egész sorozatával rendelkezünk most már, naponta 800 személy délben és 300 személy este, a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből, felekezeti különbségre való tekintet nélkül találja meg hadi étkezőinkben a legszükségesebbet, a napi ellátást, 300 család havonta élelmiszereket kap, hogy háztartását otthon vezethesse; látogatóinkat téli ruhával látjuk el, gyermekeiket pedig felruhazzuk. Jóléti intézményeink részletesebb működését alantabb ismertetjük; csak azt említjük itt még meg, hogy a három hadi évben összesen 500,000 adag ebédet osztottunk

szét, 3000 család részesült élelmiszersegélyben és 520 személyt láttunk el a szükséges ruházattal. Ezek a számok legszebb bizonyítékai lelkes, becsületes munkánknak és önzetlen törekvéseinknek.

Háborús szükségleteink ez évben közel 220,000 koronát tettek ki. Sajnos, még mindig nem rendelkezünk oly nagy alapítványi összegekkel és annyi tagdíjárulékkel, hogy az alapítványok kamataiból és a járulékokból szükségleteinket csak részben is fedezhessük. A társadalom áldozatkésztségét kell állandóan igénybe vennünk és ezen áldozatkésztség gyönyörűen nyilvánul meg. A Pester Lloyd háborús gyűjtési akciójában menzánk is azon intézmények között foglal helyet, melyeket a nagy közönség nap-nap után különös előszere-ttel támogat. A templomi adakozások alkalmá-val is sokat emlékeznek meg menzánkról. Ezt az őszinte és lelkes érdeklődést nemcsak hadi intézményeink eredményes működésének, hanem menzánk vezetőivel szemben megnyilvánuló nagy-fokú előzékenységnek, elismerésnek és bizalom-nak is tulajdoníthatjuk.

Ez évben is *Augusztai főhercegasszony* három ízben látogatta meg a menzát, minden alkalom-mal legnagyobb elismerését fejezve ki hadi-jóléti intézményeink és vezetőségünk működése felett. És ezt az elismerést váltja ki menzánk minden látogatójából.

Menzánk óriási fejlődése szükségessé tette, hogy helyiségeinket tetemesen megnagyobbítsuk és át-építsük; és ezen átépítés alkalmával természetesen elsősorban tekintetbe kellett vennünk az idők folytán növekedő szociális és higiénikus kívánal-makat. Vezetőségünknek sok gondot okozott, hogy vajjon ilyen nagyszabású átalakítás a háború folyama alatt kívánatos-e és az átépítés rendkívüli költségei megtalálják-e fedezetüket. A folyton növe-kező létszám és ezzel kapcsolatosan a folyton növekedő igények feltétlenül megkívánták a menza fejlesztését és kibővítését. Érdemes elnökünk báró Dirsztay Béla pedig egy kiváló eszméjével meg-oldotta az átalakítás finánciális nehézségeit. Men-zánk nagy éttermében építőköveket helyezünk el azok neveinek megörökítése céljából, akik a menza céljaira, ily építőkövekre 100, 1000 vagy ezen összegeknél nagyobb alapítványokat létesítenek. És ezen 100 koronás építőkő-akció, mely barátaink és jóakaróink nagy és szíves áldozatkésztségét gyönyörűen váltotta ki, a menza teljes ujjaalaki-tási és új felszerelési költségeit — közel 40,000 koronát — meglepő rövid idő alatt fedezte.

Az átépítési munkálatok 1916. év nyarán be-fejeződtek és dacára a megváltozott és súlyos építkezési viszonyoknak, az új menza 1916. év őszén kapuit ismét megnyithatta. A régi szűk helyiségekből gyönyörű új otthont varázsoltunk, mely még a legkényesebb szociális és higiénikus igényeknek is megfelel. Új helyiségeinkben az ifjú-sági nagy étkező, az egyes hadi-jóléti intézmények étkezői, az élelmiszerkiosztó, könyvtári- és olvasó-

terem, a társalgó és a központi iroda a legnagyobb kényelemmel és legpraktikusabb beosztással talál-ták meg elhelyezésüket. Hadi-konyhánk pedig méreteivel, felszerelésével, gépeivel és rendszerével úgy a szakértők, valamint a laikusok legnagyobb tetszését váltja ki.

E helyen nem feledkezhetünk meg azokról, akik legtöbbet fáradoztak és a legtöbb áldozatot hozták az átalakítások érdekében. Természetesen elsősorban ismét érdemes elnökünk báró Dirsztay Béla fáradságot nem ismerő, éjjelt napallá tevő buzgalmáról kell megemlékeznünk. A mi elnö-künk egész lénye és nemes szíve teljesen össze-forrott az idők folyamán a menzával. A munká-latok az ő intenciói szerint történtek és az egész modern berendezés és felszerelés az ő praktikus érzékének köszönhető; méltó segitőtársa elnök-asszonyunk dr. Neumann Arminné volt. De nem feledkezhetünk meg e helyen még beckói Bíró Gyula építész úrról sem, ki ezen nagy átépítési munkálatokat a legsúlyosabb építkezési viszonyok közepette vállalta és pontos időre meg is oldotta. Beckói Bíró Gyula úr, nem tekintve anyagi elő-nyöket, csak a nemes intézmény felvirágoztatását tartva szem előtt, áldozatkészséggel párosult önzet-len tevékenységet fejtett ki, hogy az új menzát mindenki meglegedésére idejekorán hivatásának átadhassa; fogadja ez úton is hálás köszönetünket és legmélyebb elismerésünket. Ugyancsak hálával emlékezünk meg még boglári Simon Jakab úr, a pénzügyi bizottság elnökéről, kinek közbenjárása folytán a Zsolnay-gyár a csempézési munkálatokat oly kedvezményesen végezte és Arnstein József mérnök úrról, ki a gépberendezéseket eszközölte.

Most pedig „hadi jóléti“ intézményeinket és azok működését az elmúlt évre vonatkozólag külön-külön ismertetjük.

1. Hadikonyha

A hadikonyhából naponta 250 olyan személy viszi el 11—12 óra között az ebédjét, akiknél a családfő bevonult és az államsegély a számos tagból álló család eltartására nem elegendő. Az egyes családok 1—4 adag segélyben részesülnek. A hadikonyha vezetői dr. Domony Mórinné alelnök-asszonyunk és báró Kornfeld Pálné választmányi hölgyünk, kik naponta 11—^{1/2}1 óra között maguk szolgálják ki az ebédsegélyre szorultakat és akik a konyha fenntartásáról báró Kornfeld Zsigmondné úrnővel egyetemben maguk gondoskodnak.

2. Menza-Akadémika

A hadi jóléti intézmények között a legnagyobb; 350 egyetemi és főiskolai hallgató látogatja, kik közül 300 díjmentes vacsorában is részesült.

A menzát dr. Neumann Arminné elnökasszo-nyunk vezeti, ki az egész adminisztrációt felül-vizsgálja és a konyha is felügyelete alatt áll. Munkájában leglelkesebb segitőtársa dr. Schwarc Dávidné, a választmány egyik legbuzgóbb tagja.

Az ifjúságot választmányi hölgyeink szolgálják ki az ebédnél, kik közül minden nap ott látjuk a legnagyobb buzgalommal fáradni újpesti Wolfner Józsefné, dr. Lantos Emilné, özv. Neuberger Ignácné, Prager Ferencné, Goldschmied Samuné, Blumberger Jakabné, dr. Frenkl Gyuláné, Popper Hugóné, dr. Feleki Hugóné, Fellner Leóné, Miesner Józsefné, dr. Hevesi Simonné, dr. Meisels Vilmosné, Budai Izsóné, dr. Krausz Edéné, özv. Horváth Sándorné, dr. Halom Dezsóné, Fleissig Sándorné és Forrai Sándorné választmányi hölgyeket. Menzánk iránt még sok érdeklődést tanúsítanak Sváb Imréné, Spitzer Edéné, báró Ohrenstein Henrikné, jánosí Engel Gyuláné, Schlesinger M. Bertholdné, Breitner L. Zsigmondné, dr. Adler Illésné, Schnabel Anna, Bier Félix Leóné, Herzog Lipótné, Weisz Ida, toronyi Fellner Sándorné, dr. Gábor Gyuláné, Brüll Zsófia, szili Stein Manóné, dr. Mandel Lipótné és dr. Bacher Vilmosné választmányi hölgyek.

E helyen mondunk köszönetet dr. Neumann Arminné elnökasszonyunk, dr. Domony Mórincné al-elnökasszonyunk dr. Schwartz Dávidné, dr. Frenkl Gyuláné, és Prager Ferencné úrnőknek és az egész hölgyválasztmánynak lelkes buzgalmaért, mellyel menzánk ügyeit felkarolják.

A menzában az étkezés 12—¹/₂3 óra között történik; az ifjúság a legjobb ellátásban részesül; ebéd után az összes napi- és hetilapok rendelkezésre állanak. Elnökségünk az ifjúság részére leckeóra és irodaközvetítéssel is foglalkozik és 49 esetben juttatott az ifjaknak leckeórákat, különös esetekben a teljesen szegény ifjak pénzbeli és ruhasegélyekben is részesülnek.

Az ifjúság az elmúlt évben is oly nagy számban jelentkezett menzánkon, hogy nem állott módunkban valamennyit a díjmentesség kedvezményében részesíteni. Mensánk barátai és jóakarói körében ez évben is mozgalom indult meg, hogy a felvétel, a létszám betöltése miatt, senkinek meg ne tagadtassék. Áldozatkész barátaink az ilyen létszámfeletti ifjakért havonta, fejenként, 20 koronát fizettek és így lehetővé tették, hogy a díjmentesség kedvezményében minél többen részesülhettek. E helyen mondunk köszönetet a pártfogóknak, kiknek neveit az „Adományok”-részben közöljük.

3. Családi étkező

Fellner Henrikné úrnő nemes áldozatkészsége folytán alakult és már három éve működik 60—80 olyan a lateiner- és a művészpályán működők részére, kik a háború folytán keresetüket veszítették. Külön teremben, gyönyörűen terített asztal mellett, déli 12—2 óra között jönnek össze ezek a jobb családok és itt a legtapintatosabb bánásmódban részesülnek. Az étkezőt Fellner Henrikné vezeti, ki a fenntartásáról is gondoskodik és akinek a nemes munkában gárdonyi dr. Neuman Károlyné segédkezik. Ezen étkezőben nemcsak

a látogatók ételmezéséről gondoskodnak, hanem keresetforráshoz is juttatják őket; a nők állandóan kézimunkákat kapnak, a férfiakat pedig lehetőleg állásba juttatják. Szükséges esetekben nagyobb pénzbeli segélyben is részesülnek; télen pedig a családok szénszükségleteiről gondoskodnak.

4. Polgári étkező

Spitzer Edéné és szili Stein Manóné úrnők vezetése mellett ez évben is 1917 április végéig egy hölgybizottság közreműködésével 40 olyan polgári család ellátásáról gondoskodott, kik sehonnan semmiféle támogatásban nem részesülnek. Szintén külön teremben, gyönyörűen terített asztal mellett, 12—2 óra között jönnek össze a látogatók, ahol maga Spitzer Edéné és szili Stein Manóné, valamint a hölgybizottság többi tagjai felváltva szolgálják ki őket az izletes ebéddel.

Az ugyanezen „polgári étkezőben” általunk elhelyezett 70 személy ellátásáról 1917 április végétől menzánk bezárásáig újpesti Wolfner Józsefné és családja volt kegyes gondoskodni.

5. Lábbadozó katonák kaszinója

Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje nemes áldozatkészsége folytán alakult és vasárnap délutánonként, menzánk helyiségeiben, a Vöröskereszt közp. igazgatósága által felváltva küldött 100—200 lábbadozó katona „otthonául” szolgál, ahol a katonák kitűnő uzsonnában részesülnek és mindenféle szórakoztatásukról is gondoskodnak. Az elmúlt tél folyamán 5 nagyszabású hangversenyt rendezett a vezetőség a katonák részére, melyeken művészeink legkiválóbbjai gyönyörködtették a hallgatóságot. A hangversenyeken közreműködtek Bársony Dóra, dr. Sötérné Komlós Ilonka, Rossi Rosina, Batizfalvi Elza, Ausch Erzsí, Szokolay Olica és Irma, Máthé Margit, Havas Emma, Kiss Klára, Kertész Sári, Müller Ibolyka, Kiss Mariska, Balogh Böske, Hollós Terus, Kiss Lajosné, Eisenbach Rózsika, Szemere Magda, Sándor Böske, Zimmerman Károly, Tollagi Adolf, Bajusz Károly, Szőke Szakáll, Székely Gyula, Taciano, László Sándor, Revere Gyula, Roland Roland, Lénárt Béla, Bergman Sándor, dr. Sándor András, Erényi tanár, Bergman Károly, Komjáthy Károly, Kurucz János, Gergely Pál, Sándor József, Szügyi Kálmán, Hunyady Emil, kiknek ez úton mondunk hálás köszönetet áldozatkész munkájukért. A háziasszonyi teendőket minden alkalommal maga báró Dirsztay Béláné úrnő látta el.

6. Élelmiszer-kiosztó

A háborús idők súlyos megpróbáltatásai még 1915. évben készítették báró Dirsztay Béla elnökünket egy „Élelmiszer-kiosztó” alapítására és a háború hosszú tartama parancsoló kötelességünké tette, hogy a hadbavonultak nyomorgó családjait, kik önálló háztartást vezetnek, még fokozottabb mérvben támogassuk, miért is ezen „Élelmiszer-

kiosztónkat“ az elmúlt évben is 250 oly család támogatására tartottuk fenn, kik egyéb háborús intézményeinktől támogatásban nem részesülnek.

Ezen intézményünk elnökségét Kohner Ágostonné és báró Dirsztay Béláné vállalták, az ügyvezetést pedig Schwarcz Gyuláné, újpesti Wolfner Józsefné és dr. Frenkl Gyuláné látják el. Minden kiosztás alkalmával 10 kg burgonya, 1 kg bab, 1 kg árpakása, 1 kg cukor, 1 kg 0-ás liszt, $\frac{1}{4}$ kg kávé, $\frac{1}{4}$ kg tea és 1 zsák szén vagy helyette pénz jut a szűkölködőknek, kik viszonyaikhoz képest még külön pénzsegélyben is részesülnek. E helyen mondunk köszönetet mindazon lelkes adakozóknak, kik havi járulékkal ezen nemes intézményünket támogatták és azon hölgyeknek, kik az intézmény munkájából sok részt kértek, nevezetesen dr. Neuman Arminné, Sváb Imréné, báró Kohner Adolfné, Lederer Rudolfné, dr. Hevesi Simonné, dr. Bacher Vilmosné, dr. Meisels Vilmosné, dr. Schwarz Dávidné, Popper Hugóné, Fellner Leóné, szili Stein Manóné, jánosí Engel Gyuláné, Kellner Kamilla, Goldschmid Samuné úrnők.

7. Omike-menza burgonyasütődéje

Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje áldozatkészsége folytán a tél beálltával menzánk helyiségei előtt a Rákóczi-út és Szentkirályi-utca sarkán ez évben is „burgonyasütődét“ állíthattunk fel, ahol minden arra járó katonára 2 darab nagy sült burgonyát kap díjmentesen. Ezen intézményünk a katonák körében nagy népszerűségnek örvend.

8. Tankönyv segély

Menzánkat látogató egyetemi hallgatók szűkös anyagi viszonyai késztették elnökségünket arra, hogy a tanulmányok megkönnyítésére az ifjúságot a szükséges tankönyvekkel lássuk el. Az egyetem különböző fakultásainak könyveit több példányban beszereztük s azokat díjmentesen az ifjúság rendelkezésére bocsájtjuk.

9. Felruháztatás

A tél beköszöntésekor a hadikonyhánk látogatói a téli ruhaneműek drágasága folytán sok nélkülözésnek voltak kitéve. Elnökasszonyunk, báró Gutman Vilmosné és Sváb Imréné vezetése mellett ez évben is „ruhakiosztót“ nyitottunk és a hadikonyha látogatóit és azok családtagjait téli ruhával láttuk el. 1916 december végén pedig Krausz Pálné vezetése mellett működő Augusztalap nagyszabású felruházási akciója alkalmából hadi jóléti intézményeinket látogató családok 200 gyermeke kapott téli felszerelést és 60 család élelmiszereket.

Dr. Neumann Károlyné úrnő útján pedig az újpesti Wolfner Tivadar úr által adományozott 50 pár cipőt hadikonyháink szegényei között osztottuk szét.

10. Gyorssegély

Mint új intézményt ez évben léptettük életbe. Már eddig is menzánk a legkülönbözőbb segítőakcióival a társadalom minden rétegében azonnal ott van, ahol a háború folytán előállott nyomor és szükség azt megkívánja és a szükségét szenvedőket közvetlenül segélyezi. Ezen missziójában leghathatósabban az egyes étkezők vezetőhölgyei támogatják, kik étkezőik látogatóinak ügyes-bajos dolgaival foglalkoznak és főleg az ünnepnapokat megelőzőleg gyakori pénzsegélyben is részesítik őket.

Azonban szükségessé vált egy olyan ambulanciát létesíteni, ahol mindazok részesülhetnek pénzbeli támogatásban, kiknek erre pillanatnyilag szükségük van.

Ezen „Gyorssegély“-akciónkat báró Dirsztay Béla elnökünk délelőttönként maga látja el. E helyen mondunk köszönetet három nemesszívű emberbarátnak: báró Menasse Henrinek, ki 600 K-át, Winterberg Gyulának, ki 500 K-át és gárdonyi dr. Neumann Károlynénak, ki szintén 500 K-át ajánlott fel a menza bezárása alkalmával ezen eszme megvalósítására és így ezen új intézményünket életbeléptethettük.

11. Szeretetadomány

Spitzer Edéné úrnő nemes kezdeményezésére 1916. év december havában hölgyeink ismét 2130 koronát adtak össze, hogy ezen összegből a frontokon harcoló magyar katonák részére „szeretetadományok“ küldessenek. E helyen mondunk köszönetet mindazoknak, kika szeretetadományokhoz hozzájárultak; nevezetesen: Spitzer Edéné 500, báró Dirsztay Béla és neje 400, Baumgarten Lajos 100, dr. Baumgarten Nándorné 100, Fellner Henrikné 150, gárdonyi dr. Neumann Károlyné 100, újpesti Wolfner Józsefné 100, dr. Domony Mórincné 100, szili Stein Manóné 100, Popper Hugóné 50, dr. Frenkl Gyuláné 50, dr. Meisels Vilmosné 20, dr. Neumann Arminné 20, dr. Schwarz Dávidné 20, báró Ohrenstein Henrikné 100, Breitner L. Zsigmondné 100, dr. Mandel Lipótné 100 K.

Ezen összegek felét Augusztal főhercegasszonyának, másik felét pedig báró Herzog Móríc elnökünknek — ki a Vöröskereszt „Szeretet-adomány“ osztályát vezeti — adtuk át szétosztás céljából.

12. Díjmentes vacsorák

A háború következtében mint legsürgősebb feladat hárult reánk a diáknyomor enyhítése, mert ez kultúrát és haladást jelent. Menzánk az egyetemi ifjúságnak nemcsak ebédet, hanem vacsorát is adott. Megadta a rideg tél folyamán a lehetőségét az ifjúságnak, hogy egész délután szabad idejét a menza jól fűtött helyiségeiben tanulással és önműveléssel tölthesse, este 8 órakor pedig 300 egyetemi hallgató díjmentes vacsorában részesült. Az eszme agilis elnökünktől, báró Dirsztay Bélától

indult ki; a vezetést pedig újpesti Wolfner Józsefné úrnő vállalta el.

13. Az ifjúság segélyezése

Menzánk bezárása előtt báró Dirsztay Béla elnökünk az évzáró igazgatósági ülésen felvetette az eszmét, hogy az ifjúság egy része még június havában is vizsgálatokkal el lévén foglalva az egyetemen, ezek támogatásáról is kellene gondoskodnunk.

75 ifjú jelentkezett, kik még júniusban is a fővárosban maradnak és ezek részére fejenként 30 koronát számítva, 2250 koronára volna szükség. Az összeg az ülésen boglári Simon Jakab indítványára azonnal összegyűlt, mert báró Herzog Mór 150, báró Gutman Vilmosné 200, báró Dirsztay Béla 200, Fellner Henrikné 200, Schwarcz Gyuláné 200, boglári Simon Jakab 100, Sváb Imréné 100, Popper Hugóné 100 koronával járultak hozzá.

14. Propaganda

A tagállomány terén kimutatásunk még nagyon szerény. A menza részére külön pártfogó tagokat még csak a múlt évben kezdtünk gyűjteni.

Menzánk óriási áldozatokat kíván; hogy hivatásainknak és kitűzött céljainknak teljesen megfelelhessünk, szükséges, hogy menzánk minden oldalról a leghathatósabban támogattassék. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a taggyűjtés terén minél nagyobb propagandát fejtünk ki, mert az évenként rendszeresen befolyó pártoló tagdíjak képezhetik kizárólag azon alapot, melyre menzánk állandó fenntartását építhetjük. Ez úton kérjük szeretettel jóakaróinkat és barátainkat, hogy ezen nemes intézményünk részére minél több alapítványt és tagot gyűjteni kegyeskedjenek.

E helyen óhajtunk még Istenben boldogult dicsőséges emlékü, fenkölt szellemű királyunk I. Ferencz József elhunytá alkalmából 1916 december hó 3-án tartott „Emlékünnepélyünkről” megemlékezni. Ez alkalommal nagy és díszes közönség gyűlt össze menzánk helyiségeiben. Az elnöki megnyitót báró Herzog Mór elnökünk mondotta, míg az emlékbeszédeket fötízt. dr. Hevesi Simon és dr. Déri Ferenc alpolgármester alelnökünk tartották. Dr. Weiller Ernő fötitkár az elnökség határozati javaslatát terjesztette elő, mely szerint a nagy uralkodó emlékére 20.000 koronás alapítvány létesített és az emlékünnepélyből kifolyólag Ő felsége IV. Károly királynak hódolatteljes részvét tolmácsoltatott, mit a király köszönettel fogadott.

Ő felsége IV. Károly király megkoronáztatása alkalmából 1916 december 30-án a menza látogatói „ünnepi ebédben és vacsorában” részesültek, ezenkívül pénzkiosztás volt és mindenki 10 deka tea és 20 deka cukoradományban is részesült. A december 29-iki élelmiszerkiosztás alkalmával pedig a látogatók dupla adag élelmiszereket kaptak.

Mielőtt jelen évi jelentésünket befejeznők, hálás kegyelettel emlékezünk meg azokról, kik az év

folyamán körünkből eltávoztak és egyesületünk eszméinek és céljainak mindig lelkes harcosai és menzánk áldozatkész támogatói voltak. Dr. Schächter Miksa és Blumberger Jakab igazgatósági és Wellisch Arnold választmányi és a harc mezején hősi halált halt Bauer Károly, Erdélyi Pál, Fluss István, Krausz Manó, Kurzweil Sándor, Löw István, dr. Strasser Albert, Strasser György, Wellisch György tagjaink emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk őrizni.

A kegyelet különösen meleg hangján és az emlékezés minden fájdalmával szólunk még menzánk érdemekben gazdag pénztárosáról, Glück Ármínról, ki menzánknál éveken át önzetlenül bűzgő működést fejtett ki és férfikora delén váratlanul elhunyt. Mindig körünkben volt, csodáltuk nemes szívét és lelkét, szerettük és becsültük őt.

Végül megemlítjük még, hogy szerény anyagi viszonyainkhoz képest mi is részt kérhettünk a hazafias áldozatból és az I., II., IV., V. és VI. hadikölcsönből 33.000 koronát jegyeztünk.

Ezekben foglalhatjuk össze az Omike és Menza-Akademika háborús működésének főpontjait. Látjuk, hogy az egyesület arra törekedett, hogy humanitárius tevékenységét minél szélesebb körre terjessze ki. És hogy ez oly nagy mértékben sikerült is, azt elsősorban báró Dirsztay Béla, a menza nagyérdemű elnökének, dr. Neumann Árminné társelnök asszonyunknak és dr. Domony Móricné alelnök asszonyunknak köszönhetjük. Az ő nevük aranybetűkkel van feljegyezve a menza háborús évkönyvében. És ha bekövetkezik majd az áhított béke ideje és az Omike újra felveszi sokoldalú kultúrprogramját, hogy kulturális céljaita magyar zsidóság szolgálatában erejének teljével teljesítse, az Egyesület meglelégedéssel tekinthet majd vissza a háború nagy napjaiban végzett munkájára.

JUHÁSZ ÁRPÁD: FALUNK

Rom, rom... az ősz bolyong fölöttünk árván,
az őszi alkony s mi ketten bolyongunk,
az ősz után a téli estre várván.

Virág, virág... diófa hervadt ága...
Remegve lépj. Jaj, ne taposs rá,
elmúlt napok szétfosló illatára.

Kövek, kövek... egy rozsdás rézkilincs...
tükördarabka... s ó, mi kéne még?
üvegből készült fénytelen nyakék...

és vér és csont és csont és újra vér...
képeslapok... emlékkönyv... asztal lába...
amott pedig két kis karaj kenyér...

Csák rom, csak rom...
Szívünkből kiszakított
sok szomorú rokon...

Hölösleges órála sokat beszélni. Vázsonyi Vilmos neve szorosán összefügg a főváros és az ország demokratikus haladásával. Az ő küzdő, erős akarata irányokat mutatott, utakat szabott meg. Egyénisége a puritán polgári erény és a legtisztább vezérférfiúi jellem megtestesítője, akire jóbarát és ellenség egyaránt tisztelettel tekint fel. Vázsonyi Vilmosnak nem kellett új dísz, új méltóság, hogy személyi nimbusát emelje. A kormány többet nyert Vázsonyi Vilmossal, mint ő a kormánypálcával. És hogy ő érte el a legmagasabb pozíciót, amelyet

Vázsonyi Vilmos

eddig nálunk zsidónak elérnie adatott, szinte természetesnek kell találnunk. Mégis, most már érdemei közé tartozik az is, hogy ő törte meg a konok és oktalan konzervatizmus jegét és, hogy úgy mondjuk, demokratizálta nálunk a miniszterséget. Ezentúl remélhetőleg nem fog kelleni hátat fordítani a zsidóságnak, ha valakit tehetsége véletlenül egy szerény zsidó házból lendít az államférfiak tanácsába. Vázsonyi maga az igazi egyenjogúság legbátrabb harcosa és így a zsidó egyenjogósítás mint zsidónak és mint embernek egyaránt a szíve ügye volt. És ezt őszintén és nyílt aktivitással vallotta is. De úgy sejtjük, Vázsonyi Vilmosnak még csak akkor telne igazán öröme miniszteri hatalmában, ha ez nem volna többé nálunk sem országos szenzáció, ha nem kellene a zsidó kürtöket megfujni, hogy íme, „egy zsidó miniszter“, hanem természetes volna, hogy minden ember származás és valláskülönbség nélkül abba a pozícióba jut, amelyre képességei érdemesítik.

Dr. Szabó Géza.

A statusquo hitközségek képviselői f. hó 19-ikén országos konferenciát tartottak a Magyarországi Cionista-Szervezet helyiségeiben és határozatilag kimondották, hogy a statusquo hitközségek, amelyek a kongresszus után sem a neolog sem az orthodox párthoz nem csatlakoztak és ennek következtében tulajdonképpen évtizedekig hivatalos képviselőlet híján voltak, egységes párttá tömörülnek. Egyben megválasztották az intézőbizottságot, melynek feladata lesz, hogy összehívja a statusquo hitközségek nagygyűlését és érintkezésbe lépjen úgy az orthodox, mint a neolog irodával a későbbi egységes alap megteremtése végett. A statusquo hitközségek remélik, hogy éppen pártonkívül való állásuknál fogva, ha tömörülve megszervezik a maguk erős orgánumát, sikerülniök fog a neolog és orthodox párt kiélezett ellentéteit letompítani és a maguk neutrális területén az egész magyar zsidóság egyesítésére alapot teremteni. Ilyen magasztos cél kitűzése mellett kétségtelenül siker fogja koronázni törekvésüket. Hiszen máris látjuk, hogy a neolog iroda a statusquo szervezkedés hallatára hajlandó a kongresszusnak egyes szerencsétlen intézkedéseit megváltoztatni. A kongresszus idejében a gettóból való minél gyorsabb és minél radikálisabb kimenekülés volt az „ifjú izraeliták“ főcélja és ehhez, úgy vélték, szükséges a konzervatív papok befolyásának letörése. Pedig ezt a műveletet elvégezte magától az élet. Egy félszázad mult el azóta és egyetlen egyszer sem hívták össze a kongresszust, hogy a szabályokat az idők változásához képest módosítsák. Ma ott tartunk, hogy felvilágosodott papjaink és vezérszerepre hivatott szellemi munkásaink hivatalnokká degradálva hiába igyekeznek a zsidóság süllyedő hajóját megmenteni. A statusquo hitközségeket semmiféle szabály és paragrafus guzsba nem köti. Ők megalkothatják majd az igazi zsidó mintaszervezetet, amelyből okulni fognak neologok és orthodoxok egyaránt. Ők nem egy elavult, ötven év előtti ócska szerkezet szerint fognak mozogni, hanem megteremtik a zsidóság új orgánumát, amely a mai viszonyokból fog táplálkozni és a mai helyzetből keresi a zsidó kérdések megoldását. Talán a statusquo szervezet lesz az az archimedesi pont, ahonnan a farkasszemmet néző pártokat ki lehet majd emelni, átalakítani, egymáshoz közelebb hozni és idővel egyesíteni.

Az országos statusquo értekezlet a következő kommunikét adta ki:

A statusquo izr. hitközségek régóta vajudó szervezkedési mozgalmát végre szerencsésen tető alá hozta az e hó 19-én Budapesten megtartott orsz. értekezlet. Ezen a következő statusquo hitközségek voltak képviselve: Igló, Léva, Ipolyság, Alsókubin, Nyíregyháza, Eger, Alberti-irsa, Gyöngyös, Zsámbék, Sátorajjájhely, Mágocs, Szatmárnémeti, Debrecen, Ógyalla, Vác, Nagykároly, Nagy-

szombat, Sopron, Pécs, Mór, Németpalánka, Szenice, Sasvár és Tolna. Az értekezlet határozataihoz való hozzájárulásukat távirati úton az apostagi, bácsalmási, csacai, fegyverneki és paripási hitközségek jelentették be. A Diamant Samu nagyszombati hitk. elnök és ft. Krausz Vilmos debreceni főrabbi, társelnök vezetése alatt lefolyt értekezleten impozáns módon nyilatkozott meg a képviselt statusquo hitközségek azon erős akarata, hogy azon sérelmeket és hátrányokat, melyek a szervezetlenségből és az egyetemes képviselőlet hiányából eredtek, meg akarják szüntetni és erkölcsi és anyagi érdekeik hathatós védelmére országos szövetségre lépnek. Az értekezlet komoly és nívós tárgyalás után a következő határozatot hozta:

„A Sulchan Aruch alapján álló magyarországi statusquo izraelita hitközségek az egységes önkormányzati mozgalom támogatására és a felekezet önkormányzatának törvényes rendezéséig, közös erkölcsi és anyagi érdekeik védelmére, egymással és a m. kir. kormánnyal való érintkezésük rendezése és a felekezet országos képviselőletének teljessé tétele céljából — hitközségi önkormányzatuk érintése nélkül — országos szövetséget alkotnak és a szövetség ügyeinek vezetésére, egyszersmind a m. k. kormánnyal való érintkezés közvetítésére intéző-bizottságot választanak. Az orsz. értekezlet utasítja a megválasztandó intéző-bizottságot, hogy a hazai zsidóság egységes autonómiája ügyében a felekezet másik két szervezetével kezdjen tárgyalásokat.“

Az intéző-bizottság a következőképpen alakult meg: Elnök Diamant Samu, társelnök ft. Krausz Vilmos, jegyző ft. Schönfeld Lázár. Tagok: dr. Jordán Sándor, Groszmann Gyula, dr. Bernstein Béla, dr. Fischer Benő, Lebovits József, Marmorstein Lipót, Feigl L. K. és Stein M. Miksa főrabbi. Dr. Gutfreund Sámuel, nagyecseri Kanitz Dezső, Vermes József, dr. Haas Bertalan, Bodor Zsigmond, Weisz Lajos, dr. Balog Sándor, Burger D. József és Némethy Bertalan világi tagok.

Elhatározta végül az értekezlet, hogy sajtó- és propaganda-bizottságot létesít. Ez a következőképpen alakult meg: Főt. Lebovics József mágocsi főrabbi, elnök, dr. Schweiger Lázár, dr. Fischer Benő, Pollák Aladár, Stein M. Miksa főrabbi, tagok, dr. Illés Ernő titkár, Bokor Ernő, dr. Blanner Miksa és Deutsch Gábor világi tagok. Megjegyzést érdemel, hogy a pécsi hitközség képviselője, dr. Greiner, indítványának elejtése folytán elhagyta az értekezletet és kivált a szövetségből.

Örvendetes és nálunk új jelenség, hogy a statusquo szervezet országos intézőbizottsága vezetőisége és tagjai sorába felerészben egyházi, felerészben világi személyeket választott be. Elvégre ha zsidó ügyekről van szó, helyet kell adni azoknak, akik zsidó dolgokhoz értenek is valamit. Ez bizonyára útmutatásul szolgál majd a többi szervezeteknek is. Megjegyezzük, hogy a neolog iroda vezetőisége ebben a kérdésben éppen a gyűlés előtt dicséretreméltó konciliánságot tanúsított. De ha ez nem is vezet formális egységhez, nem kell azért a „három felekezet“ mumusát a falra festeni. Rosszabbodni semmiesetre sem fog a helyzet. Hiszen két iroda mellett is ötven év alatt egy tapodtat sem jutott előbbre a zsidó egységesítés kérdése. Ellenkezőleg. De az új mozgalom még hozhat változást. Legfeljebb lesz két iroda helyett három. Belső ügyeit intézze el mindegyik a maga lelkiismerete szerint, a kifelé való egységes fellépést pedig talán éppen ez a semleges harmadik teszi majd lehetővé, még pedig azon a delegációs alapon, amelyet annak idején dr. Hevesi Simon a Mult és Jövő-ben megjelölt. Dr. Patai József.

TOLL- HEGYRŐL

„ZSIDÓ MINISZTER.“ És némely zsidó berkekben zsoltáros öröm ujjong. Mintha legalább is visszaállították volna a jeruzsálemi királyságot és újra trónra ültették volna Dávid ivadékát. Az „ellenség“ sötét fedezékeiben s lövészárkaiban pedig lábhoz tett fegyverrel neszelnék és izgatottan várják az összeütközés pillanatát. Mintha legalább is most már megindulna a zsidó hadsereg a katolikus népek és országok leigázására. És itt is, ott is elfelejtik, hogy tulajdonképpen nem is „zsidó miniszter“-ről van szó, hanem Magyarország és a magyar király miniszteréről, aki mindenben csak magyar érdekeket, magyar jogokat képvisel, tehát „magyar miniszter“-ről. Hogy történetesen zsidó ember, az az ő legprivátabb ügye és mindenestre nem ennek a körülménynek a honorálására nevezték ki miniszterre.

1848—20. Ez a szám törvénycikket jelent, amelyet 1848-ban hoztak és a bevett vallásfelekezeteknek legteljesebb egyenlőségéről és hasonló jókról szól. E szerint pl. a zsidó vallásfelekezetnek vagy huszszor annyi dotációt kellene kapnia az államtól, mint amennyit ténylegesen kap. És ha jól emlékszem, körülbelül 1848 óta minden kormány születése napján elhangzott az ígéret, hogy érvényt szereznek az 1848—20-nak. Most is elhangzott az ígéret a katolikus autonómiáról szóló ígérettel egyetemben. A katolikus autonómia bizonyára meg is lesz, de mi lesz vajon az 1848—20-szal?

CUKORCSEMPÉSZŐK nyomára jött a rendőrség és az antiszemita sajtóban megindult az izgatás a galíciai zsidók és általában a zsidók ellen. Eszünk ágában sincs a szédelgőknek és jegyhamisítóknak a legcsekélyebb mértékben is védelmükre kelní. Ellenkezőleg. A rendőrség és az illetékes hatóságok kötelessége, hogy a szemetet kisöpörjék. De nem kell azt a szemetet a zsidók arcába szórni. A cukorcsempészethez nem kell tudvalevőleg sem rituálé, sem keresztlevél. Ne csináljanak hát felekezeti kérdést olyasmiből, amit minden felekezet egyformán becsstelennek és alávalónak tart.

AZ ANGOLOK haragszanak az orosz zsidókra, mert állítólag ők a béke leglelkesebb propagálói. És ezért apró pogromot rendeznek az angol zsidók között, bizonyosságul annak, hogy ők a zsidóságot egységes nemzetnek tekintik. Minthogy pedig az angolok és az entente tudvalevőleg a „kis nemzetek érdekében“ viselnek háborút, a zsidók mint emancipált nép csak ugyanolyan bánásmódnak részesülhetnek „a védő hatalmak“ részéről, mint példának okáért a görögök... (Secundus)

KRÓNKA. ÉS ÖZEMLE

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS. *Előfizetőinket, akiknek előfizetése július hóban lejár, vagy kiknek előfizetése már előbb járt le, tisztelettel kérjük, hogy előfizetési díjaikat minél előbb beküldeni szíveskedjenek, minthogy e súlyos időkben csak azoknak küldhetjük tovább a lapot, akik díjhátralékban nincsenek. Előfizetési díj egész évre 22 korona. Omike-tagsággal együtt 25 korona. Diszkiadásban egész évre 30 korona. Omike-tagsággal 34 korona.*

„A MAGYAR ZSIDÓSÁG JÖVŐJE“ című cikkhez, amelyet legutóbbi számunkban Frisch Ármin dr. tollából közöltünk, számos hozzászólást kaptunk, amelyek különböző szempontokból igyekeznek a kérdést megvilágítani. Dr. Steinherz Jakab szerint dr. Frisch feltárta a magyar zsidóság bajait a gondolkodó fők számára, konkluzióit azonban nem fogadhatja el. Szerinte a modern zsidóság zöme teljesen idegenül áll szemben vallásunkkal, külsőleg és belsőleg egyaránt. Nemcsak a Sulchan Áruch alapján nem állanak, de a Tórára és könyvére sem esküsznek. És ha a legmodernebb volna a Talmud-Tóra, akkor sem küldenék oda a gyermekeiket, mert ők még a hivatalos heti két hittanórát is sokallják.

„Nem a zsidó vallás eszméinek a kidomborítására van a jelen zsidóságának égető szüksége, hanem a törvények megtartását eredményező komolyságra, mert ennek hiánya ijesztőnek mutatkozik a családházakban és a templomok ürességében. Ezen veszedelmes állapot hasonlít ahhoz, melyet Ezra talált Palesztinában; végpusztulástól kell nekünk is tartanunk és hogy elejét vegyük, a legelszántabb harcot kell folytatniok a rabbiknak, tanítóknak és vallástanároknak. E tekintetben, igaz, hogy nagyon kevés történt az utolsó félszázad alatt, mert mindig csak a felekezet jogaira gondoltunk, míg a vallást, ismeretét és gyakorlását hanyatlani engedték.

„Mi készséggel elismerjük azok érdemeit, akik az egyetemes szervezkedésért fáradoznak és semmiféle kudarcotól és csalódástól meg nem tántorítottatják magukat, de még magasabb célnak tekintjük a vallás tekintélyének helyreállítását, de nemcsak szürke elméletben, hangzatos szavakban, hanem igaz, mély meggyőződésből fakadó cselekedetekben, melyek alatt nem pusztán a jótékonytényt értjük, hanem az ősi szertartások visszaállítását is.“

Dr. Kohlbach Bertalan szerint „a felnőtt, intelligensebb hívekkel megkedveltetni a zsidóság eszmevilágát azért oly nehéz ma, mert lekészt vele a legutóbbi két emberöltő. És hogy a múlt hibáit jóvátegyük, szakítanunk kell a keleti származás egyoldalúságával, bele kell vonnunk a leányainkat is, tért kell engedni a zsidó vallásos életében, nevelésében a nőnek. Utánozza a zsidó nő keresztény társát. Nem kell nekünk hitburgó leány, hitves, anya, de igenis öntudatos, vallását ismerő, formáit, szertartásait megértő. Ott vannak pl. a protestáns nők, az intelligensek, ők kedveltetik meg otthon gyermekeikkel a hitet, ők rendezik az ünnepeket, mint az előbbi generációban még a zsidó anya. Három generáció előtt szeretettel, szívvel, lélekkel és örömmel figyelték gyermekei; az utóbbi két generációban betartotta az intelligens zsidó asszony megszokásból, szívéből kiveszett a szeretet, a hit és a leánya — megmosolyogta anyja üres formáját. „Tudod, leányom, az apa kedvéért teszem, ő szereti“ és a leány elfordult a zsidóság formáitól. A zsidóság szellemét, a szertartás, az ünnep, a forma eredetét a zsidó nő

nem ismerte sohasem, mert valamennyi felekezeti iskola a fiúk vallásos nevelésére törekedett.

Végezzünk többet, ahol van, sokat, ahol még nincs, hogy a leányokat, a felekezet leendő támaszeit, megnyerjük a zsidóság megismerésének, értékelésének, megbecsülésének.“

Egy igen előkelő fővárosi zsidó vezérferfiú idézi dr. Goldziher Ignác-nak, a világhírű tudósak szavait, melyek szerint „az egész magyar neolog zsidóság ma egy bomló nagy kadáver és hollók vigyáznak, nehogy a lélek visszajárjon beléje“. Szerinte revízió alá kellene venni az egész magyar zsidó kérdést, semmisnek nyilvánítani az egész kongresszust s új szervezetet létrehozni, mely állandóan napirenden tartja a zsidóság belső ügyeit. A hitközségek szövetségét kell megalkotni, mely papi és világi képviselőkkel évenként kongresszusra gyűlne össze és megbeszelné mindig az idők változásához képest szükséges teendőket. Csakis gyökeres átalakulás hozhat létre új lehetőségeket.

A kérdés mindenestre annyira fontos és a magyar zsidóság életébe vágó, hogy továbbra is foglalkozni fogunk vele.

A „HUSZADIK SZÁZAD“ ZSIDÓ ANKÉTJE. A „Huszadik Század“, a modern haladásnak ez a kitűnő orgánuma ankétet rendez a zsidó kérdéssel, amelynek lényegéről és megoldási módokról különböző véleményeket gyűjt. A kérdés felvetését mindenestre csak helyeselhetjük. Elvégre, amikor köztudomású, hogy alig beszél két zsidó vagy két nem zsidó egy pár percig egymással és már a negyedik mondatnál szóba kerül a zsidóság — szóval, amikor mindenütt, fent és lent, beszélnek a zsidókról, nem dughatjuk a fejünket a homokba, mondván: mi semmiféle zsidókérdést nem látunk. Megnyugvással fogadhatjuk tehát, ha elfogulatlan tudományos férfiak kellő tárgyilagossággal akarnak a zsidó kérdéssel foglalkozni. A vélemények nyílt kifejezése csak enyhíti a feszültséget és mindenestre jobb, ha beszélnek a zsidókról, mintha valami terror alatt hallgatnak, míg felgyülemlik a gyűlölköny anyag és kártékonyan explodál.

„JEGYZETEK A RÚTH KÖNYVÉHEZ ÍRT JEGYZETEKHEZ.“ Ilyen címen értékes megjegyzéseket kaptunk a harctérről dr. Klein Sámuel tábori lelkésztől, az ismert tudóstól:

Megszoktuk — írja —, hogy a Múlt és Jövő minden írása, minden képe irodalmi, művészi értéket képvisel. Megszoktuk azt is, hogy aki ebben a lapban valamit elmondani akar, a legnagyobb tapintatosságot tanúsítja ott, hol a zsidóságnak leginkább szívéhez nőtt dolgait feszegeti: ahol vallásának és vallása alapkönyve, a Szentírás egyes kérdéseit tárgyalja. S éppen, mert ezt így szoktuk meg és mivelhogy ez így van rendjén, nem hagyhatom szó nélkül a legutóbbi számban Bálint Lajos tollából folyt „Jegyzeteket Rúth könyvéhez“, különösen azokat, amelyeket a kis bibliai könyv keletkezéséhez és állítólagos későbbi kanonizálásához fűz.

Talmudi forrásaink elég bőséges anyagot nyújtanak, hogy a Szentírás kanonizálása körül tamadt vitákról magunknak képet alkothassunk. Értesülünk arról, hogy vitás volt nem csupán az „Énekek éneke“ és a „Kóhelet“ könyvének „szent“ volta, hanem hogy el akarták „rejtetni“ még Ezekiel próféta könyvét is, mert bizonyos ellentéteket véltek felfedezni közte és a Tóra szavai közt. Ezekiel próféta könyvét a templom utolsó évtizedeinek egy kiváló tudós embere (Hananja ben Hiszkija) menti meg; az „Énekek énekét“ Rabbi Akiba mindeneket felülmúló tekintélye és szava, ki benne a „szentek szentjét“ látja; Kóhelet könyvét pedig a végső szó, mely az egész könyv tanulságaként az Isten félelmét és parancsai megőrzését köti az olvasó lelkére. Kérdelem most már: lehetséges-e, hogy emberek, zsidó emberek, tudós férfiak, kiknek szívében nem kevésbé feküdt népük, fajuk, hitük fennmaradása és tisztántartása, mint Ezrának szívében, hogy ilyen emberek csak mintegy 100–150 esztendővel a Rúth

könyve keletkezése után minden további, egyetlen ellenvetés, egyetlen kétely hangoztatása nélkül, bekebelezzék a könyvet a szent iratok gyűjteményébe? Mert ha erről vita folyt volna, úgy bizonyosan nem hallgat róla a Talmud nagy irodalma, amiképpen nem hallgat még az Ezeiel könyve miatt támadt vitáról sem, pedig ott próféta könyvéről volt szó!

Nem, ez a felfedezés, hogy a Rúth könyve irányzatos szerelmi regény, vagy nem bánom, népmese Ezra ellen, mondom ez a felfedezés Wellhausen és az ő iskolája számára tartatott fenn, kik különben azt is felfedezték, hogy Mózes egész Tóráját is éppen ilyen irányzattal szerkesztette meg Ezra, ki aztán ilyen csúful járt, mert íme a „szemet szemért” elv így érvényesült vele szemben.

Zsidó tudós, de nem zsidó tudós is, ha igazán elfogulatlanul nyúl *bíblát* könyvhöz és nem akar mindent egy már régóta kész sémára alkalmazni, egészen más eredményhez jut a Szentírás és így Rúth könyve megítélésénél. Hadd említsem meg csak a nagytudományú Brüll Nehemias volt frankfurti rabbi mélyenjáró kutatásait, melyeket az általa kiadott „Jahrbücher“-ben tett közzé a Rúth könyve történeti hitelességéről. Hogy pedig Boázban a Dávid háza valóban őset tisztelte, mi sem bizonyítja inkább, mint a Salamon által a jeruzsálemi templom bejáratánál elhelyezett egyik oszlopnak neve: „Boáz” (I. Királyok 7, 21).

A midrás régi mesterei szintén kutattak a kis könyvecske tendenciája után. Ők is felvetették a kérdést: „Miután ebben a könyvben nincs szó se megengedettről, se tiltottról, se tisztáról, se tisztátlanról, mi célból íródott?” Mert maga a tény, hogy valami megtörtént, nem elég ok arra, hogy örök időkre feljegyeztessék és a Szent iratok közé felvéttessék. És válaszolnak a régiek: „Az egész könyv célja, hogy megmutassa az igazi jótékonyság és szeretet erejét és jutalmát” (Midrás Rúth rabba). És ha a „Sir hassirim” a régiek szerint az Izraelnek Istene iránt való szerelmének „énekek éneke” s ha a keresztény exegeta Delitzsch a „Kóhelet” könyvét „az Istenfélelem énekek énekének” mondotta, úgy joggal elnevezhetjük mi is a Rúth könyvet a *zsidó szeretet és jószág* mindent elbűvölő, mindeneket megnyerő és minden akadályt legyőző érzelmé „énekek énekének”.

Aki pedig a Rúth könyve igaz megértéssel írott esztétikai méltatását akarja megismerni, azt hadd utalom *Lazarus*-nak (az „Ethik des Judentums” szerzőjének) mintegy 8 évvel ezelőtt (halála után) kiadott értekezésére a német zsidó irodalmi társaságok évkönyvében.

1917 június hava, tábori posta 339.

Dr. Klein Sámuel.

Készséggel adtunk helyet a kiváló tudós megjegyzéseinek, amelyek természetesen Bálint Lajos cikkének csak teológiai vonatkozásait érintik. Bálint cikkének célja különben a kis bibliai könyv irodalmi és művészeti értékének a kidomborítása volt.

A „REMÉNY”, a magyar-zsidó ifjúság lapja, amelyet dr. Molnár Ernő nagy szakavatottsággal és lelkesedéssel szerkeszt, második félévébe lép és az eddig megjelent hat kitűnő szám, mely a *Reményt* a magyar-zsidó ifjúság körében oly népszerűvé tette, gyönyörű megvalósulását mutatja annak a programnak, amelyet a lap maga elé tűzött. Ezekben a számokban találunk szépirodalmi, tudományos, sport, cserkészeti, sakk, zene, legendák, szentföld, héber költők, hagyományok, bélyeg, természet, technika és mindenféle egyéb rovatokba tartozó közleményeket, melyek az ifjúság lelkét kulturáltta és érzésében zsidóvá teszik. A *Remény* írásai minden egyes számban egyre jobban hozzásimultak az ifjúság lelkéhez, annak érdeklődési köréhez, amelyet azonban nem csupán kielégíteni, hanem irányítani is törekszik. Így ráirányította a *Remény* az ifjúság figyelmét sok olyan kérdésre, amellyel foglalkozni eddig alkalma nem volt. Sőt a *Remény* közreműködésére és alkotásra is serkenti az ifjúságot, amelynek egyik legnépszerűbb rovata lett a *Bontakozó szárnyak*, amelyben az

ifjúság maga írt a kitűzött pályázatokra verseket, novellákat, tudományos cikkeket stb. A *Remény* gyors elterjedésének köszönhető, hogy a lap a nyáron át is rendesen jelenhetik meg, míg más ifjúsági folyóiratok a szünidőben szünetelnek. A *Remény* kiállítása is elsőrangú, képeit, rajzait és műmellékleteit jeles művészek szolgáltatják, de közreműködik az ifjúság is melyet a *Remény* ez irányban is a művészi nevelés eszközeivel serkent. A *Remény* szerkesztősége és kiadóhivatala, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6. Előfizetési ára egész évre 8 kor., félévre 4 kor. Mutatványszám díjtalan.

A NAGYKÁLLÓI RABBI MÁSIK NÓTÁJA. Májusi számunkban Patai József chászidmeséjével kapcsolatban közöltük a „Szól a kakas már” című nóta szövegét és melódiáját, melyet a zsidó hagyomány a nagykállói rabbtól származtat. Most Deutsch Mór salgótarjáni rabbtól arról értesülünk, hogy zsidó hagyomány szerint ugyancsak a nagykállói rabbi volt a szerzője az alábbi magyar nótának is, amelyben a bárányok Izraelt jelképezik, a juhászok Izrael vezetői, a gazda az Ursten, aki a nyáját csak fűre, bokorra bízza, mert a nagy jólétől félti, a számárháton jövő bojtár pedig a messiás. A nóta szövege a következő:

Sírnak, rínak a bárányok,
Panaszkodnak a juhászok,
Mondja meg a gazdurának,
Adjon szénát a juhnyájnak.

De a gazda azt feleli,
Van fű, bokor, leszedheti,
Ha a bárányt úgy teleli,
Jövő nyáron meg se feji.

Már két hete vagyis három,
Hogy a bojtáromat várom,
Amott jön ni számárháton,
Talán az az, tán azt várom.

— Jónapot, jónapot, édes bojtárom,
Nincsen-e a juhomban károm?

— Nem lesz kendnek semmi kára,
Míg én leszek a bojtárja.

Ha valaki olvasóink közül ismerné ennek a nótának az eredetét és kottáját, vagy esetleg ismerne még hasonló nótákat, kérjük, hogy velünk közölni szíveskedjék.

AZ OMIKE ÉS A MENZA-AKADEMIKA május hó 29-én tartotta báró Herzog Mór és báró Dirsztay Béla elnökle mellett évzáró igazgatósági ülését nagy és díszes közönség jelenlétében. A pénztári bizottság jelentését boglári Simon Jakab, a pénzügyi bizottság elnöke terjesztette elő, míg a zárszámadásokat dr. Frenkl Gyula pénztárnok ismertette. Az igazgatóság a számadásokat, melyek szerint az egyesület évi szükséglete a 200,000 koronát meghaladja, dr. Déry Ferenc alpolgármester hozzászólása után egyhangúlag elfogadta. Dr. Weiller Ernő főtitkár a Menzáról, a hadijóléti intézményekről és a gyors- és gépirási tanfolyamokról tett jelentést, amit mai számunkban egész terjedelmében közlünk. Végül az igazgatóság báró Dirsztay Béla elnöknek lelkes fáradozásaiért köszönetet szavazott.

Az OMIKE és MENZA máj. 31-én szép ünnepély keretében zárultak. Ez alkalommal a Menzában sokat működő hölgyek, dr. Neumann Arminné elnökösszónnyal az élükön, szép számmal gyűltek össze. Báró Dirsztay Béla elnök megnyitója után dr. Hevesi Simon rabbi lelkes és magasztos szavakkal méltatta a hölgyek, de különösen báró Dirsztay és dr. Neumann elnökök önfeláldozó munkáját és rendkívüli buzgalmát. A lelkes szavakat dr. Neumanné a hölgyek nevében köszönte meg. Ezután az egybegyűlt ifjúság szónoka mondott köszönetet a Menza elnökségének. Végül báró Dirsztay minden egyes egyetemmi hallgatónak 30 koronát juttatott a Menza nevében, a többi hadijóléti intézmény látogatói is kisebb-nagyobb összegű támogatásban részesültek. Az OMIKE közgyűlése 1917 július 1-én d. e. 11 órakor lesz. A Menza és a 9 hadijóléti intézmény természetesen ősszel ismét megnyílnak.

DR. SCHÄCHTER MIKSA MŰVEI. Legutóbbi számunkban dr. Fürst Aladár megpendítette azt az eszmét, hogy boldogult Schächter Miksa dr. zsidó vonatkozású írásait össze kellene gyűjteni és kiadni, hogy az ő szelleme minél szélesebb körben gyakoroljon hatást. Amint értesülünk, az „Orvosi Kör“ ki fogja adni dr. Schächter összes műveit és orvostudományi írásai mellett felveszi részben a zsidótárgyúakat is. Ezenkívül azonban gondoskodás történik, hogy dr. Schächter Miksa zsidó vonatkozású írásai külön kiadásban is minél nagyobb elterjedtségben kerüljenek a közönség elé.

AZ ORSZÁGOS IZRAELITA PATRONÁZS-EGYESÜLET június hó 24-én tartotta ezidei közgyűlését nagy és előkelő közönség jelenlétében. Székely Ferenc elnökle alatt. Az elnöki megnyitó után Fay igazgató betérjlesztette az évi jelentést, mely szerint a lefolyt évben az egyesület gondoskodása és védelme 2895 gyermekre és fiatalokura terjedt ki, bevétel és kiadás 120,786 K volt. Tápdíjakra 40,000 K költöttek. A 12–16 éves fiúkat iparoskereskedő vagy gazdasági pályára nevelték, a leányokat oly jólelkű zsidó családoknál helyezték el, hol a gyermekek jövője tekintetében kellő garanciát nyújtanak. A hadiárva-otthon részére szép kertes házat vettek Budán. Tervbe vették a vidéki telepek székhelyén kisebb családi otthonok felépítését. A bírósági patronázs tén is nagy tevékenységet fejtettek ki. A közgyűlés a betérjlesztett jelentést lelkesedéssel fogadta.

DR. SINGER BERNÁT elhalálzásának évfordulója alkalmából június hó 17-én a szabadkai szentegylet gyászistentiszteletet rendezett. Az emlékbeszéd megtartására dr. Hevesi Simont hívták meg, aki szívhez szóló szavakkal jellemezte a boldogult egyéniségét és működésének zsidó és egyetemes szempontból való jelentőségét. Dr. Hevesi emlékbeszéde a hallgatóságra mély benyomást tett. A gyászistentiszteleten közreműködtek még *Sztéti Jenőné, Kulna Mór főrabbi, dr. Gerson József h.-rabbi és Abramovits Gyula főkantor.*

MULT ÉS JÖVŐ-MATINÉ KOLOZSVÁRON. A Mult és Jövő munkásságának és törekvésének lelkes méltányolása volt az az irodalmi felolvasó-délután, melyet a kolozsvári zsidó leány-egyesület Kolozsvár város dísztermében, díszes közönség jelenlétében, május 26-án tartott meg.

Vinkler Janka polgári iskolai tanítónő, a leány-egyesület elnöknője, zsidószelemű mozgalmak lelkes harcosa, nyitotta meg az ülést és mélyenjáró szavakkal fejtegette azt a nagy kultúrszerepet, mely a magyar zsidóságra vár és lelkes szavakkal ismertette azt a hatásos munkálkodást, melyet a Mult és Jövő, élén dr. Patai Józseffel, kifejt, olyan irodalmi és kulturális értékeket adva, melyek méltán büszkeségei a zsidóságnak.

„Több minden programnál az — mondotta többek között az elnöknő —, amit mi itt meg akarunk valósítani. Elmult idők kísértő szelíd emlékeinek idézése, szinte szellemidézés, mely azonban nem csupán a *multat* akarja eleveníteni, hanem a *jövő* útját is megjelezni igyekszik.

A szellemidézés munkája mindig nehéz. A jó szellemek csak azok előtt szoktak megjelenni, akik várják, akarják őket. Hiszem, hogy ha egyéb nem is, de vágyódásunk és akarásunk van olyan erős, hogy e felolvasó-ülés rövid órájára élénk idézze azt a szellemet, melyet megismerni naiv hittel féltünk, vagy talán eddig nem is akartunk. A zsidó kultúra szelleme ez, melynek hangját eltompította, elnémította az idő hangos szava.

Nem akarunk világnézeteket döngetni és nekünk meg nem oldható problémák megoldását bogozni. A kultúra, amit itt megismerni akarunk, nemcsak Kelet fűszerét hozza, nemcsak a spanyol föld napfényes levegőjét ragyogtatja, de elhalkult és megkopott, mert hiszen gyakran Gettók mélyén fogant, vagy az orosz föld nehéz levegőjében hirdeti minden szépnek, nemesnek, igaznak zsoltárát.

Zsidó kultúrát akarunk tanulni! Zsidó kultúrát, amely mindenkié, mert minden kultúra mindenkihez hozzátar-

tozik s melyet csak azért nem akartak eddig számba venni mindenütt, mert éppen a zsidóság jelezte. És ez már biztosítéka annak a szelíd, nemes célnak, amely mikor a zsidó kultúra hirdetésével lép Önök elé, nem problémát akar megoldani, hanem szerény és szorgalmas ismerője és ismertetője akar csupán lenni. És mert ez a kötelesség elsősorban a mienk — zsidóké —, mi állunk ime gyenge erővel, de lelkes akarással a sorompóba mindenki elé, aki szeretettel és megértéssel fogadja törekvésünket.

És ezért választottuk éppen a mai, első felolvasó-délutánunk jelzésére a Mult és Jövőt, mert ez a kitűnően szerkesztett, a magyar irodalomban is jelentős szerepet vivő lap igazi megtestesítője s egyben nemes példája e törekvésünknek. Hatalmas és értékes munka az, amit a Mult és Jövő a szellem erejével végzett s hogy most mi itt összegyűltünk és a zsidó kultúra szolgálatába szegődtünk, dr. Patai József pompás lapjának érdeme, mint ahogyan az ő működéséhez a magyar zsidóságnak új reneszansza fűződik.

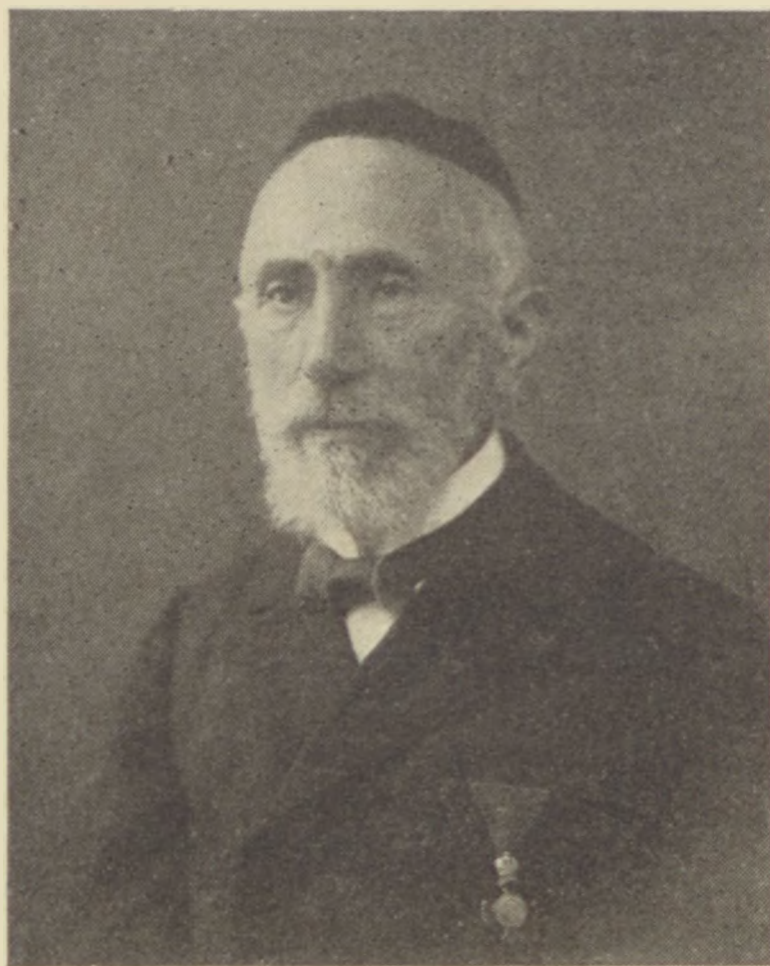
Ez alkalommal szívből üdvözljük a Mult és Jövő mélyen tisztelt munkatársát, Székely Béla poétát, kit elküldtek hozzánk, hogy mint a zsidó kultúra egyik érdemes harcosa serkentsen minket, segítsen, amiben még nincs kellő tájékozottságunk. Köszönjük eme figyelmet elsősorban dr. Patai József úrnak, aki méltó példaképünk lehet csüggedést és akadályt nem ismerő, lelkes, önértékes kulturmunkájával és közöttünk megjelent munkatársának, ki méltó zászlóvivője a modern zsidóságnak.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után Katz Róza leánygimnáziumi tanár Ribot átöröklési tanának a zsidókra vonatkozó részletét fejtegette nagy hozzáértéssel. Feuerstein Kálmán Jehuda Halevi és Arany költészete között vont párhuzamot és hű képet adott a zsidóság nagy költőjének munkálkodásáról. Holló Etelka magyar zsidó írók verseiből olvasott föl. Óriási hatást keltett Patai József: „Ha kérde tőled gyermeked“ című versének elmondásával. Friedmann Annuska Bialik- és Frug-verseket olvasott fel Patai József fordításában. Rimóczi Eszter Székely Béla: „Ábris“ című novelláját olvasta fel, melyet a Mult és Jövő közönsége jól ismer. Zádor Lenke polgári iskolai tanítónő Sachnovic: „Az öreg német“ című novelláját olvasta föl nagy tetszéssel. Majd Székely Béla, a Mult és Jövő jeles munkatársa olvasott fel néhány verset. Különösen óriási sikert aratott „En jó vagyok“ című, Jászai Mari szavalása révén országszerte ismert gyönyörű költeményével. Végül szólásra emelkedett és egyszerű, meleg szavakkal fejezte ki az összejövetelnek tulajdonképeni célját. Egy bájos emlékezéssel kezdte: gyermekkorunkban nem egyszer került a kezünkbe egy levelezőlap, mely, ha reánéztünk, színtelen és fakó volt, de mely, ha napfény felé tartottuk, gyönyörű színpompás képet mutatott. Mindenki hozott magával ilyen színtelen lapocskát, csak a jó sugarak enyhe kell, hogy előtűnjön egy felejthetetlen péntek-est, egy széder-este, egy kedves kép, egy régi melódia, vagy egy templomi Sófar hangja. A Mult és Jövő célja — úgymond — ezeket a képeket, a zsidóság lelke mélyén fekvő emlékeit, érzéseit valósággá tenni. Érdekesen fejtegette, hogy a modern zsidó kultúra mennyire a régi zsidó etikán nyugszik. Így rámutatott arra a hullámvonalra, mely a zsidó irodalom útját jelzi s mely most egy új, nagyszerű kibontakozás előtt áll. A modern zsidóság feladata, hogy szívéből fakadjon és hogy eleven erejévé tegye ezt a modern zsidó kultúrát.

Garfunkel Róza.

PÁLYÁZATI HIRDETMEY. A magyar izr. kézmű- és földművelést egyesület oly izr. vallású — elsősorban hadiárva, — 14—17 éves, szegénysorsú tanulókat, akik a közép (polgári iskolák III—IV. osztályát jó eredménnyel végezték és ép testalkattal bírnak, az ipari, mezőgazdasági vagy kertészeti pályára ingyen kiképeztet és a szükséghez képest teljes ellátásukról is gondoskodik. A pályázóknak születési, iskolai, szegénységi és újraoltási bizonyítvánnyal ellátva személyesen kell jelentkezniök a nevezett egyesületnél: VII., Damjanich-utca 48. sz. alatt.

HALÁLOZÁSOK. A mély, őszinte vallásossággal műveltséget és nagy zsidó tudást egyesítő régi rabbigárda a közelmúltban ismét megfogyatkozott köztisztelőben állott tagja, *Büchler* Pinkász móri rabbi elhunytával. Június 3-án zárta le szeméit mindíg a 77 éves jámbor, erényekben és ismeretekben kimagasló érdemes aggastyán. Híres rabbi-családnak volt leszármazottja, ki ifjúságában a pászói, szerdahelyi, pozsonyi rabbiiskolákat látogatta és miatta Keszáv Szofér kedves tanítványa volt, a pozsonyi liceumot végezte. Első működési helye az egyesült fülek-salgótarjáni hitközség volt, ahol 1868-ban a kongresszusra képviselőnek akarták

Büchler Pinkász móri rabbi

küldeni, de őt jellemző ritka szerénysége visszautasította a megbízást. Az egyetemes gyűléshez intézett beadványában a zsidóság erejének fokozására minél több iskola felállítását javasolta. 1874-ben a móri rabbisítsztséget foglalta el, melyben haláláig fejtett ki áldásos tevékenységet. Számos munkát hagyott hátra köriratban, közöttük egy rövid Sulchán áruchot, valamint a taníták és ámorák életét tárgyaló művet, melyet Bacher munkája első kötetének megjelenésekor félbeszakított. Prédikációi, melyeknek kidolgozására lelkiismeretes gondot fordított, kiválnak magas színvonalukkal és a szentírás, talmud és midrások szellemes magyarázatával. Az 1895 okt. 15-én Pesten lefolyt rabbigyűlés, mely fontos határozatokat hozott és a rabbiegyesület szükségességét kimondta, az ő kezdeményezésére ült össze. Buzgó, érdemes működésének elismerésül a király 1912-ben a koronás arany érdemkeresztrel tüntette ki. A békeszerető, nemesszívű, tiszta jellemű rabbit, ki a németajkú Mórót a magyarosodást terjesztette, érdemeihez méltó nagy tisztelettel helyezték örök nyugalomra, gyöngéd jó hitvese mellé, ki egy évvel előbb költözött el mellőle a sírba.

Súlyos csapás érte kiváló munkatársainkat: *Peterdi* Andor és nejét, *Várna* Zsenit. A sors elragadta tőlük hat éves fiukat, Miklóst, akinek rövid életét a jeles költőpár annyi gyönyörű versben örököltette meg. A gyászoló szülők iránt országszerte nagy részvét nyilvánult meg.

Pollacsek Manó, kassai kereskedő 1917 jún. 1-én rövid szenvedés után életének 71-ik évében befejezte áldásos munkás életét. Az elhunytat nagy és előkelő család gyászolja.

Pintschof J. Mór papirnagykereskedő, Budapest székesfőváros V. kerületének városbírája, munkás életének 61-ik évében elhunyt. A boldogultat, akinek több fia a harctéren van, nagy részvéttel temették.

Blumberger Jakab, nyug. körjegyző, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, június hó 5-én, életének 74-ik évében jobblétre szenderült. Az elhunyt veje volt Natonek Józsefnek, a híres jászberényi rabbinak, a magyar zsidóság kiváló kultúrharcosának, akinek életéről és működéséről értékes könyvet írt. Blumgrund ezenkívül is írt cikkeket és életképeket, melyek részben a *Mult és Jövő*-ben láttak napvilágot.

Eötvös József báró megalkotta „a falu jegyzője” fogalmát, mint ideális típust. Ilyen volt Blumberger Jakab is. A nép valósággal bálványozta a zsidó jegyzőt. A katolikus lelkész tanubizonysága szerint Blumberger három eladódott községet vett át és rövid idő alatt három meggazdagodott községet teremtett belőle. Gondossága mindenre

kiterjedt. Arra törekedett, hogy a dobra kerülő magyar birtokokat megtarthassák vagy legalább ismét magyar kezekbe kerüljenek. Gazdag földesúr lehetett volna belőle, de ő csak ideáljai megvalósítására törekedett. Az iskolaügyet lelkesen felkarolta és sokban megelőzte a patronázs eszméjét.

Peisner Ignácot, a *Neues Pester Journal* szerkesztőjét, a *Mult és Jövő* kiváló munkatársát, súlyos gyász érte: legifjabb fia, *Gyula*, aki mint egyéves önkéntes a klosterneuburgi tisztiiskola növendéke volt, majus 30-án tizenkilenc éves korában Klosterneuburgban meghalt. Tetemeit hazahozták és a rákoskeresztúri izraelita temetőben helyezték örök nyugalomra.

Fried József, nyug. tisztviselő, életének 74-ik évében elhunyt. A boldogultban *Fried* Leó, az OMIKE és MENZA-Akademika másodtitkára édesatyját gyászolja.

AZ „ÁHÁVASZ RÉIM” FELEBARÁTI SZERETET-EGYLET június hó 14-én tartotta rendes évi közgyűlését Adler Gyula elnöklete alatt. Az évi jelentésből kitűnik, hogy az egylet a múlt évben 13,455 beteget és sebesült harcost élelmezett 24,859 K 43 fillér költséggel, ezenkívül 457 K-át hadisegélyekre is fordított. Az élelmezettek között mohamedán harcosok is szerepelnek.

„DIVRÉ HAÓLIM” címen érdekes héber füzet jelenik meg a napokban, mely dr. *Birnbaum* N., az ismert zsidó író világnézetét tárgyalja. A művet a „Jüdischer Buch- und Kunstverlag Max Hickl, Wien, VIII., Lercheng. 69, adja ki.

ADOMÁNYOK. *Deutsch* Gyuláné, Polgárdi, 40 K-át küldött be hozzánk és pedig 20 K-át az izr. hadiárváknak, 20 K-át pedig a gyöngyösi izr. tűzkárosultak javára. *Schlesinger* Ignác, Nagybicse, a gyöngyösi izr. tűzkárosultak javára 20 K-át küldött be hozzánk. Özv. *Friedmann* Lipótné, Budapest, az OMIKE-menza javára 10 K-át küldött be szerkesztőségünkhöz. *Feuerstein* Kálmán Kolozsvárról 50 koronát a gyöngyösi tűzkárosultak javára, mint a kolozsvári zsidó leányegylet matinéján gyűjtött összegnek egy részét. Az összegeket rendeltetési helyükre juttattuk.

KITÜNTETÉS. A király *Ofner* József magyar államasvasuti üzletvezetőnek nyugalomba helyezése alkalmából, sok évi hű és buzgó szolgálata elismerésül a magyar királyi udvari tanácsosi címet adományozta.

HIMEN. Óbudai *Freudiger* Saroltát, a pesti orthodox hitközség érdemes elnökének, óbudai *Freudiger* Ábrahám-nak leányát június 20-án nőül vette *Blau* Lipót, a pozsonyi Rabbiképző főiskola jeles tanítványa.

Platschek Vilmos és neje, szül. Grünwald Cecília, most ünnepelték legszűkebb családi körben házasságuk 25 éves évfordulóját.

NEVELŐ KERESTETIK, ki négy fiúcska héber, német, I., II. polgáriból oktasson és levizsgáztasson. Pályázatok fizetési igény megjelöléssel Weisz és Fisch, Érmihályfalva küldendő.

„REMÉNY”

A magyar zsidó ifjúság lapja. Pompás illusztrációkkal és rendkívül gazdag és változatos tartalommal. A *Mult és Jövő*

:: közreműködésével szerkeszti: ::

:: dr. Molnár Ernő ::

:: Főmunkatárs: dr. Patai József ::

:: Előfizetési ár egész évre 8 korona ::

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest,

:: VI., Podmaniczky-utca 6. ::

Új KÖNYVEK

ROVATVEZETŐ: DR. MOLNÁR ERNŐ

SZILÁGYI GÉZA, AZ ÖRDÖG NYÁJA. Szilágyi novelláinak a tónusa újszerű és bizarr. A témák bizarr lélektani helyzetek körül bonyolódnak és oly mélyen markolja meg őket az író, hogy megborzongunk belé. A német fantasztikus irodalommal (H. H. Ewers) hozzák egyesek kapcsolatba Szilágyi újszerű novelláit. Ez a kapcsolat csupán annyiban áll fenn, amennyiben a komor mélység megdöbbszent. De Szilágyi fantasztikumai tiszta irodalmi eszközök rezultánsa és nem az idegekre pályázik. Eredeti hangja külön helyet biztosít Szilágyi novelláinak a magyar elbeszélők között. Szilágyi önmagát adja írásai-ban. Ugyanez a komor hang döbben ki lírájából is, melyet az új magyar költészet a maga előfutárjának tekint. A kötetet az Athenaeum adta ki izlésesen Honti rajzaival.

BALLA IGNÁC, AZ Ő KEZE. Finom, halk hangú mese keretében érdekes pszichológiai rajzot ad az író, a halálra sebzett, de meghalni nem tudó szerelem agoniájá-nak rajzát. Fájdalmas hangú, csendes zene kíséri a könyvet elejétől végig, míg a vergődő, szerelmes szívek a halálban békességet találnak. Balla finom tehetsége ki-mélyül ebben a kötetben, melynek lírikus színes prózája elárulja a vérbeli költőt. A regény egyes jelenetei úgy hatnak, mintha verseket olvasnánk, egy gyötrött szív vallomásait. A regény Singer és Wolfner kiadásában je-lent meg.

MOLNÁR JENŐ, PÉLDÁNAK OKÁÉRT... Egy humorista írásait gyűjti egybe ez a kötet. Kitűnő megfigyelés és mély szellemesség jellemzi ezeket az írásokat. Figyelni a kor félszégeit és a humor torzító tükrében a hibákat megnagyítva tartani az emberek szeme elé: ez a humorista feladata. Világos azonban, hogy ez a feladat a nagy moralisták munkakörével rokon. Molnár Jenő szellemes humorjaiból is ki-kíerződik a moralista nemes, komoly hangja, mely köré csak azért ömlik a szellem és az élc hulláma, hogy a moralizáló hang könnyebben a lelkekhez férközhessenek. A könyv, mely elejétől végig könnyed és vonzó, csinos kiállításban Major és Vértés raj-zaival jelent meg.

DR. SZEGŐ ARNOLD, I. FERENC JÓZSEF ÉLETE. Az ifjúság számára ismerteti ez a kis könyv I. Ferenc Józsefnek immár a történelem perspektívájába mélyülő életét. Közvetlen élénk előadásban peregnék le I. Ferenc József életének etappe-jai, amíg „a kis Franci“-ból „az öreg király“, „a magyar zsidók atyja“ lett. Dr. Szegő e műve elsőrangú ifjúsági könyv és bárki is élvezettel olvas-hatja. A könyv, melyet számos illusztráció díszít, az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Ifjúsági könyvtárának első köteteként jelent meg; ára 1 korona 20 fillér.

DR. SALOMON KASSNER, DIE JUDEN IN DER BUKOVINA. Bukovina szerencsétlen sorsa, amint a hadi-szerencse forgandósága következtében több ízben is hadak járásának színhelyévé vált, e tartomány zsidó lakosságának

helyzete iránt is felhívta az érdeklődést. Dr. Kassner megállapítása szerint Bukovina zsidósága a XVIII. század-ban főképp Lengyelországból vándorolt a tartományba; ma főképp kereskedelemmel, iparral, mezőgazdasággal foglal-kozik. A bukovinai zsidóság lélekszáma mintegy 120,000 és az ausztriai speciális nemzetiségi viszonyoknak meg-felelően zsidó képviselőt küld a Reichsratba. Bukovina zsidósága mindenét elvesztette a háború viharaiban és a háború után majd a politikai és gazdasági újjáépítés nehéz munkája következik. Az érdekes könyvecske R. Löwit, Wien, kiadásában jelent meg. Ára 2 korona.

SAS EDE: A FEHÉR VÁROS. Ezen a címen a ki-váló poéta legújabb munkáit gyűjtötte kötetbe, egy igazi költő-természet sokszerű megnyilatkozásait. Lírai költé-szetének széles és mélységes skálája csak nyert erőben az évek során, elbeszélő költészete pedig témában gazdagodott. A kötet egyik legszebb darabja a „Nábob fia“ című el-beszélés, amely annak idején a Mult és Jövőben jelent meg és innen különböző fordításokban bejárta Európát és Amerikát. Az izlésesen illusztrált kötet a Szigligeti-Társaság kiadványa Nagyváradon.

GARDA JÓZSEF: VALAKI JÁTSZIK VELÜK címen háromfelvonásos drámát írt, mely a „Ma R.-T.“ ki-adásában jelent meg. A formákban megnyilvánuló külö-nösség nem zavar meg bennünket abban, hogy a dráma benső értékeit kellőképpen ne méltányoljuk. Az író lázasan és a kereteket szétfeszítő erővel (helyenként: erőszakos-sággal) keresi még a maga igazát, bizonyítani azonban nem mindenütt tud eleven művészi erővel — bár sokszor érdekesen és egész eredeti módon kísérli meg ezt. Tagad-hatatlan azonban, hogy a dráma strukturája s felépítésé-nek céltudatossága egy erős kezű és minden várakozást megérdemlő, komoly és nemes irodalmi törekvésnek rokon-szenves megnyilatkozásai.

Lőránt Mihály

EREZ ISRAEL. E folyóiratnak, melyet a Zsidó Nem-zeti Alap hágaí főirodája ad ki, most jelent meg második füzete. Ez a vaskos füzet a telepes gyarmatosítás (genossen-schaftliche Kolonisation) módszereit ismerteti, amint azok gyakorlatilag beváltak Palesztinában, Itáliában és Romá-niában. Dr. Franz Oppenheimer, a világhírű közgazdász, aki a genossenschaftliche Kolonisation eszméjét először vetette fel, két cikkel szerepel a füzetben, melyet érdekes illusztrációk díszítenek. Az Erez Israel folyóirat a Jüdischer Verlag, Berlin, útján rendelhető meg; ára 1 márka 50 pf.

STERN SÁNDOR, ÁGYÚK VISSZHANGJAI A TEMPLOMBAN. BESZÉDEK. Háborús idők templomi beszédeinek gyűjteménye ez a könyv és a korszellem nehéz fülledtsége áramlik el rajta. Lapozunk a könyvben, mely-ben gyász- és ünnepi prédikációk váltakoznak, 1915 őszi ünnepei után, 1916 nagyünnepein is háborús még a beszé-dek témája. Meddig még? A jövő történetírója, mikor a háború korát fogja tanulmányozni, a templomi beszé-deket is előveszi és majd ezeken a mély, nemeshangú prédikációkon is a háborús kor szellemét érezheti tükrö-ződni. A kötet, mely a jeles stubnyafüldői rabbi beszé-deit tartalmazza, csinos kiállítású. Ára 4 korona.

ALKALMI AJÁNDÉKOK
műtárgyakban és régiségekben
STERNBERGNÉL
BUDAPEST, VI. KER., DOB-UTCA 24. SZÁM

Zsákok, ponyvák,

szalmazsák, fejbánkos, pokróc, zsinegek, italvedrek
NAGEL ADOLF Budapest, V., Arany János-u. 10.
Telefon: 104-10, 80-82, 35-92. Távirat: NAGELA

KÖZ- GAZDASÁG

SZERKEZTŐI ÜZENETEK

A MAGYAR ÉLET- ÉS JÁRADÉK BIZTOSÍTÓ INTÉZET, mint szövetkezet, június hó 2-án tartotta meg 15-ik rendes évi közgyűlését gróf Széchenyi Aladár elnöklése alatt az intézet Andrássy-úti házában. Az igazgatósági jelentés és mérleg adatainak tudomásul vétele után hozzájárult a közgyűlés a nyereség felosztására vonatkozó javaslatához és a felmentvényt megadta. A biztosított tagok soron levő csoportjai az 1901—2., 1907. és 1912. évben belépettek 5 százalékos nyeresémosztalékban részesülnek. A közgyűlés Lisznyai Damó Tihamér miniszteri tanácsost a választmány, dr. Kovács Gyula udvari tanácsost pedig a felügyelő-bizottság tagjává ismételtén megválasztotta.

A MAGYAR-HOLLANDI BIZTOSÍTÓ R.-T. május 31-én tartotta dr. Nagy Ferenc v. b. t. t. elnöklésével első rendes évi közgyűlését. A társaság biztosítási állománya 1916 végén 15,055 darab, összesen 54.990,700 K tőkeösszegre szóló kötvény volt; díj- és kamatbevétele pedig 3,093,011 K. Az 1916. évi tiszta nyereség 71,335 K 60 fillér, amely összegből az alapszabályok szerint a részvényesek osztalékául a befizetett részvénytőke 5 százaléka kerül kifizetésre. A mérlegben a nyugdíjalap javára 274,792 K szerepel.

AZ UNIO KÖZGYŰLÉSE. Az Unio Élet- és Gyermekbiztosító-intézet mint szövetkezet a napokban tartotta 54. évi rendes közgyűlését dr. Alexander Bernát egyetemi tanár elnöklésével. Az elnök indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy Vázsonyi Vilmos elnököt igazságügyi miniszterre való kinevezése alkalmából átiratban és testületileg üdvözölni fogják. A napirend letárgyalása után a felmentvényt egyhangúan megadták, mire a választások következtek. Az igazgatóság új tagjai lettek Siegescu József udvari tanácsos, egyetemi tanár és Horváth Ákos nagyiparos. A felügyelőbizottság új tagjai lettek: dr. Grauer Vilmos, Kampis János miniszteri tanácsos és Röser A. Edvin tanintézeti igazgató.

SZIGORÚAN RITUÁLIS INTERNÁTUS

középiskolai, kereskedelmi és polgári iskolai tanulóknak számára.
Szigorú felügyelet és gondos ápolás, a legkitünőbb ellátás, egyéni nevelés. Az összes iskolához közel. Tanulók csakis korlátolt számban vétetnek fel.

Legjobb referenciák. Cím:

Virág Gyuláné, Budapest, VI., Ó-u. 42.

ÉRDEKLŐDŐ. A vers Radó Antal kitűnő fordításában a következőképen hangzik:

Az elefánt és a mopsz

Valahová egy elefántot hoztak
És jártak-keltek véle utcahosszat,
A város népe hadd csodálja meg;
Mert ott ez állat csodaszámba megy.
Tódult is sok-sok bámuló feléje;
Egyszerre egy kis mopsz akadt eléje.
És ez, mihelyt meglátta őt, ahol!
Mindjárt reája ront, vonít, csahol, —
Azt vélnéd, hogy birokra mén vele.

„Ejh, hadd el” — inti most egy más kutya, —

„Hisz megkacagnak! Mért vagy oly buta,
Hogy ilyen óriásba kötsz bele!
Hiába ugatod magad rekedté;
Ő azalatt

Nyugton halad
S azt sem tudom, vajjon észrevett-e?”

„Hisz, — így felelt a másik,
Épp az növeli bennem a kurázsit,
Hogy bőröm bár veszélybe nem forog!
Nagy hős híréhez juttat e dolog!
Majd hallod, mit mond a kutyák csapatja:

A mopsztl mégis fránya egy legény —
Az elefántot is hogy megugatja!”

Pintschof J. Mórné szül. Behr Julcsa, úgy a maga valamint fiai László főhadnagy (harctéren), Károly hadnagy (harctéren), leánya Annus, valamint az összes rokonság nevében is, fájdalomtól megtört szívvel tudatják, hogy a legjobb férj. a legszeretőbb apa, testvér és sógor

Pintschof J. Mór

papirnagykereskedő, Budapest székesfőváros V. kerületének városbírája,

jún. hó 5-én, munkás életének 61-ik évében, Karlsbadban hirtelen elhunyt. A megboldogult hült tetemét hazahozattuk és jún. hó 12-én, d. u. 4 órakor a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából tettük örök nyugalomra.

Budapest, 1917 június 10.

Aldás és békesség porai felett!

ALAPÍTÁSI ÉV

1862

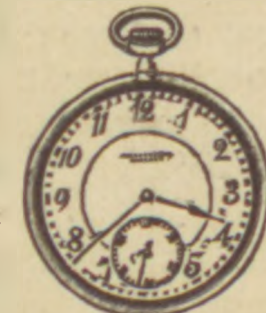
• CHRONOGRAF.
• REPETITION ÉS
ZSEBÉBRESZTÖK

CUENDET CONSTANT

Svájc és Németország zseb-, inga- és díszóragyárainak lerakata.

BUDAPEST, IV., KISVÖZ-TÉR 5

KARCSATORÁK. GYŰRŐ-ÓRÁK JAVÍTÁSOK

INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK RAKTÁRON ÉS RENDELÉSRE KÜLÖNLEGESSÉGEK

Ponyvakölcsönzés

mérsékelt

kölcsöndíj mellett

FALUDI ÉS ELEK zsáknagykereskedők,
BUDAPEST, V., Nagykorona-utca 22. sz.
Telefonszám: 82-37. Sürgőnycím: „Segel”

Gabonazsák, gyapjúzsák

legolcsóbb beszerzése

Szalmazsák

és meleg

takarók foglyok részére

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: DR. PATAI JÓZSEF.

MODERN
LEVEL-
PÁPIR
UDONSÁ-
GOK.
PÁPIR-
ÁRUK

PAPER MÓP
PÁPIRÁRUHÁZA

BUDAPEST
FOUZLETV.
VACI KÖRUTCA
TEL.: 47-37
FIÓKÜZLET
VACI KÖRUTCA
TEL.: 86-73
M.K. POSTATAK-
REKENZTÁRI
SZÁMLA 1962

A Mult és Jövő-Könyvtár kiadásában megjelent:

1. A „Magyar Zsidó Monografiák“ sorozatban: „A zsidók letelepülése a jázságban“. Eredeti oklevelek alapján írta dr. Kálmán Ödön. Ára 5 korona 40 fillér. A Mult és Jövő előfizetőinek 4 korona.
2. A Mult és Jövő „Ifjúsági Könyvtára“ sorozatban: Hermann Schwab: Gyermekek-álmok. A magyar zsidó ifjúság számára átdolgozta Leitner Zoltán. (Illusztrációkkal.) II. kiadás. Ára 2 korona. A Mult és Jövő előfizetőinek 1 korona.
3. A „Zsidó Novellák“ sorozatban: Schachnovitz: „Litvániai történetek“. Fordította Lukács Zoltán. (Illusztrációkkal.) Ára 3 korona. A Mult és Jövő előfizetőinek 1 korona 20 fillér.

Megrendelhető a Mult és Jövő kiadóhivatalánál, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6. sz.

Örökbe fogadna vidéki jómódú házaspár árva kis-
leányt 4—6 évesig.
Bővebb értesítést ad a kiadóhivatal.

Hirdetéseket felvesz a kiadó-
hivatal, Bpest,
VI. ker., Podmaniczky-u. 6. Tel. 146-92.

JAKOBI G. LAJOS
ANGOL ÚRISZABÓ, BUDAPEST, PODMA-
NICZKY-UTCA 6. :: TELEFON 153—94.

Uri ruhákat készít mérték után legfinomabb angol és skót szövetekből. Állandóan nagy választék a legdivatosabb kelmékből. :: Szolid árak.

REICHENBERG

szűcs szőrmeárúházában
finom szőrmeárúkat olcsón
:: vásárolhat ::
:: Budapest-Belváros ::
IV., Hajó-u. 16. Fiók: Dohány-u. 1/b.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA
Budapest, VII. kerület, Síp-utca 12.

HIRDETMÉNY

a főünnepi imaszékjegyek kiváltása tárgyában.

Felhívjuk templomaink tavalyi imaszékbérelőinek figyelmét arra, hogy

a Dohány-utcai templomra nézve jún. 15-én,
a Rombach-utcai templomra nézve jún. 25-én,
az Aréna-úti templomra nézve júl. 15-én,
a Páva-utcai templomra nézve júl. 25-én,
a Wesselényi-u. 44. sz. templomra aug. 15-én,
jár le az az idő, ameddig tavalyi imaszékük bérle-
tére előjoggal bírnak. Akik tehát e joggal az ideig
nem élnek, azoknak tavalyi imaszékei szabad kéz-
ből fognak bérbe adatni.

Az imaszékek jegyei az említett időig a hitköz-
ségi számvevősnél (VII., Síp-utca 12. I. 11.) dél-
előtt 3-tól délután 2 óráig válthatók ki.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA.

KERBER HENRIK

**BUDAPEST,
VIII., Nap-u. 29.**

Alapított 1890-ben.
Telefon: „József“ 3—86.

Szőrme, szőnyeg-poroló, megóvó, valamint
szőnyeg-mosó, tisztító- és javítóintézet. ♦
Ablaktisztítás, lakástakarítás, padlóbeeresz-
tés, „Tapeta“ festettfal, falfestmény, Fresco-
tisztítás és féregirtási vállalat. ♦ ♦ ♦

KRICK ÉS ROSENZWEIG

(IV., Borz-u. 9. sz.) angol és francia nőissabó-cég
felhívja az úrihölgyközönség szíves figyelmét, hogy
kosszóműh, kőpenyegek, blúzok, utcai és estélyi ru-
hák, valamint menyasszonyi kelengyék a legazoli-
dabb dívat szerint jutányos árban készülnek.

Vidéki rendeléseknél, ha több rendelés van egy-
szerre, személyesen megyünk a ruhákat próbálni!
Bármilyen gyászruha 2 nap alatt elkészül!
E lap előfizetői árengedményben részesülnek.

Kohn Arnold

Telefon 18-76

Telefon 18-76

SIRKÓRAKTÁRA SIREMLÉKEK

minden ár és kivételben,
áthelyezések exhumálásoknál
Javítási munkák a temetőben
Szombaton és ünnepnap zárva
Budapest, VII., Károly-körút 15

Neumayer Fülöp

Budapest, V. Ker., Deák Ferenc-tér
1. szám (Erzsébet-tér sarok).

Telefonszám: 11—21.

Perzsa- és Smyrna-szőnyegek. Hazai gyárt-
mányú Moquett-plüssök, bútorszővetek, agy és
asztalterítők, függönyök és szőnyegek, továbbá
kárpos- és kocsigyártókellékek gyári raktára.

Kívánatra mintát bérmentve küldök.

LOHR MÁRIA-KRONFUSZ

A főváros első és legrégibb csipkétisztító-,
vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Alapítva 1867.

Telefon: József 2—37.

GYÁR ÉS FÜZLET: Bpest, VIII., Baross-u. 25.
FIÓKOK: II., Fő-utca 27. — IV., Eskü-út 4.,
Kecskeméti-utca 14. — VI., Andrássy-út 16.,
Teréz-körút 39. — V., Harmincad-utca 4. —
VIII., József-körút 2.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. • Fizikai, kémiai, természetrajzi
műszerek. • Röntgen-készülékek. • Tudományos műszerek.

Budapest, VI., Balczu-utca 7. szám. Telefon 21-86

Kívánatra ingyen és bérmentve küldöm vidékra
2400 színes rajzot tartalmazó nőt

KÉZIMUNKA

értesítőmet

BÉRCZI L. SÁNDOR

Budapest, VI., Dezsőffy-utca 5, saját áruház. Még nem
felelő árat készítek vagy kívánatra a pénz
visszaküldöm. — Régi vásárlóim részére szívesen küldök ki-
váltásra

Perzsa szőnyegek
alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-u. 24.